

LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA

**PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI
DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI**

**NEGERI KELANTAN
TAHUN 2017**

Jabatan Audit Negara Malaysia

KANDUNGAN

KANDUNGAN

vii	PENDAHULUAN
xi	INTI SARI LAPORAN
	BAHAGIAN I
	PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017
3	Pendahuluan
4	Objektif dan Metodologi Pengauditan
4	Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2017
	BAHAGIAN II
	ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI
9	Latar Belakang
9	Kedudukan Kewangan Kerajaan Negeri
9	Kumpulan Wang Disatukan
11	Wang Awam
13	Akaun Hasil Disatukan
21	Akaun Pinjaman Disatukan
22	Akaun Amanah Disatukan
29	Penyata Prestasi Kewangan
31	Penyata Akaun Memorandum
37	Rumusan dan Syor Audit
	BAHAGIAN III
	RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI
41	Status Prestasi Pelaksanaan Projek Pembangunan RMKe-11
43	Rumusan

BAHAGIAN IV

PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

47	Pendahuluan
47	Pengauditan Penyata Kewangan
47	Kedudukan Penyerahan Penyata Kewangan
49	Pengesahan Penyata Kewangan
49	Pembentangan Penyata Kewangan
49	Prestasi Kewangan
60	Rumusan dan Syor Audit

BAHAGIAN V

PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

65	Pembentangan Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri serta Aktiviti Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri
65	Mesyuarat Jawatankuasa Kira-kira Wang Awam Negeri

PENUTUP

LAMPIRAN

73	Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri	I
77	Pernyataan Pegawai Kewangan Negeri dan Bendahari Negeri	II
78	Penyata Kedudukan Kewangan	III
79	Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai	IV
81	Penyata Prestasi Kewangan	V
82	Penyata Akaun Memorandum	VI
83	Nota Kepada Penyata Kewangan	VII

PENDAHULUAN

PENDAHULUAN

1. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri Kelantan Tahun 2017 ini mengandungi laporan mengenai Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri, Analisis Kewangan Kerajaan Negeri, Rancangan Pembangunan Kerajaan Negeri, Penyerahan, Pengesahan, Pembentangan dan Prestasi Penyata Kewangan Agensi Negeri serta Pembentangan Laporan Ketua Audit Negara dan Mesyuarat Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri.
2. Perkara 106 dan 107 Perlembagaan Persekutuan dan Akta Audit 1957 menghendaki Ketua Audit Negara mengaudit Penyata Kewangan Kerajaan Persekutuan/Negeri/Agensi dan mengemukakan Laporan mengenainya kepada Duli Yang Maha Mulia Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong dan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Sultan Kelantan. Duli Yang Maha Mulia Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong akan menitahkan supaya Laporan itu dibentangkan di Parlimen manakala Kebawah Duli Yang Maha Mulia Pemangku Raja Kelantan akan memperkenankan untuk dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Kelantan.
3. Laporan mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2017 disediakan hasil daripada pengauditan yang dijalankan di Pejabat Perbendaharaan Negeri dan beberapa Jabatan Negeri sepanjang tahun 2017. Bagi tujuan pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2017, pengauditan terhadap sistem perakaunan serta dokumen kewangan yang berkaitan dengan terimaan dan bayaran telah dijalankan di Pejabat Perbendaharaan Negeri.
4. Pengauditan dijalankan ialah bertujuan untuk memberikan pendapat sama ada Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun berkenaan menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan mengenainya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini. Pengauditan dijalankan dengan berpanduan kepada Akta Audit 1957 dan piawaian pengauditan yang diluluskan serta *International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI) 1000*.

5. Saya ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada semua pegawai Jabatan/Agensi Negeri Kelantan yang telah memberikan kerjasama kepada pegawai saya sepanjang pengauditan dijalankan. Saya juga ingin menzahirkan penghargaan dan terima kasih kepada pegawai saya yang telah berusaha gigih serta memberikan sepenuh komitmen untuk menyiapkan Laporan ini.

(TAN SRI DR. MADINAH BINTI MOHAMAD)
Ketua Audit Negara
Malaysia

Putrajaya

23 **Oktober 2018**

INTI SARI LAPORAN

INTI SARI LAPORAN

BAHAGIAN I - PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017

1. Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 menunjukkan gambaran yang benar dan saksama terhadap kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada tahun 2017. Semua dokumen sokongan dan rekod perakaunan bagi mengesahkan angka telah disediakan dan diselenggara dengan sewajarnya, teratur, kemas kini dan mencukupi serta dikemukakan untuk pengauditan bagi Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum serta Nota Kepada Penyata Kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2017.

BAHAGIAN II - ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

2. Secara keseluruhannya, analisis Audit mendapati kedudukan kewangan Kerajaan Negeri adalah stabil. Baki terkumpul Kumpulan Wang Disatukan pada 31 Disember 2017 adalah RM62.72 juta, meningkat sejumlah RM38.46 juta berbanding RM24.27 juta pada 31 Disember 2016. Kerajaan Negeri mencatatkan lebihan semasa sejumlah RM38.82 juta pada 31 Disember 2017 berbanding defisit RM33.47 juta pada tahun 2016 bagi Akaun Hasil Disatukan. Kutipan hasil meningkat sejumlah RM84.13 juta atau 16.9% menjadi RM581.33 juta berbanding RM497.20 juta pada tahun 2016. Tunggakan hasil meningkat sejumlah RM0.86 juta atau 0.8% menjadi RM107.36 juta daripada RM106.50 juta pada tahun 2016. Perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri pada keseluruhannya meningkat sejumlah RM11.83 juta atau 2.2% iaitu daripada RM530.68 juta pada tahun 2016 kepada RM542.51 juta pada tahun 2017.

3. Baki Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM25.29 juta atau 2.5% daripada RM1,025.64 juta pada tahun 2016 kepada RM1,050.94 juta pada tahun 2017. Tunggakan Bayaran Balik Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM41.56 juta atau 14.8% daripada RM280.72 juta pada tahun 2016 kepada RM322.29 juta pada tahun 2017. Pelaburan saham menurun RM0.19 juta atau 1.7% pada tahun 2017. Jumlah hutang awam meningkat sejumlah RM25.06 juta atau 1.8% menjadi RM1,421.42 juta berbanding RM1,396.36 juta pada tahun 2016. Tunggakan hutang awam oleh Kerajaan Negeri pada tahun 2017 ialah RM438.78 juta.

BAHAGIAN III - RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI

4. Pada keseluruhannya, prestasi pelaksanaan projek pembangunan Kerajaan Negeri di bawah RMKe-11 yang berakhir pada tahun 2017 adalah memuaskan. Sejumlah RM146.93 juta atau 52.2% telah dibelanjakan berbanding RM281.61 juta peruntukan yang diluluskan. Daripada 482 jumlah projek yang dirancang, sebanyak 466 atau 96.7% telah berjaya disiapkan, 15 projek atau 3.1% sedang dilaksanakan dan hanya satu (1) projek atau 0.2% belum dimulakan.

BAHAGIAN IV - PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

5. Setakat 31 Julai 2018, kedudukan penyerahan dan penyediaan Penyata Kewangan bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2017 bagi sembilan (9) Badan Berkanun Negeri (BBN) dan 12 Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) serta Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan adalah baik. Semua Penyata Kewangan Tahun 2016 telah disahkan dan diberi Sijil Tanpa Teguran. Setakat 31 Julai 2018, semua Penyata Kewangan Tahun 2016 BBN dan PBT telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Kelantan.

6. Pada keseluruhannya, berdasarkan sembilan (9) Penyata Kewangan BBN yang diterima, kedudukan kewangan tahun 2017 adalah baik berbanding tahun 2016. Pada akhir tahun 2017, surplus pendapatan terkumpul atau keuntungan terkumpul BBN meningkat sejumlah RM39.50 juta atau 8.6%, jumlah aset meningkat sejumlah RM48.83 juta atau 3.2%, aset semasa bersih meningkat sejumlah RM9.22 juta atau 4.2% dan surplus pendapatan tahun semasa atau keuntungan tahun semasa meningkat sejumlah RM6.24 juta atau 24.5% berbanding tahun 2016. Pada tahun 2017, sebanyak 16 daripada 37 anak syarikat yang aktif di bawah lima (5) BBN telah mendapat keuntungan terkumpul secara keseluruhannya yang berjumlah RM58.86 juta manakala baki 21 anak syarikat telah menunjukkan kerugian terkumpul secara keseluruhan iaitu RM44.17 juta. Manakala bagi prestasi kewangan PBT pula secara keseluruhannya berdasarkan 12 Penyata Kewangan PBT yang diterima menggambarkan kedudukan kewangan tahun 2017 adalah baik berbanding tahun 2016. Bagi tahun 2017, jumlah aset semasa bersih meningkat sejumlah RM3.44 juta atau 7.9%, hasil cukai taksiran meningkat daripada RM57.06 juta kepada RM61.55 juta dan jumlah tunggakan cukai taksiran menurun kepada RM45.5 juta atau 29.7%.

BAHAGIAN V - PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

7. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri Kelantan Tahun 2015 telah dibentangkan pada 21 Mac 2017. Manakala Laporan Ketua Audit Negara mengenai Pengurusan Aktiviti Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2016 Siri 2 dan Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2016 mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri Kelantan Tahun 2016 telah dibentangkan dalam Dewan Undangan Negeri Kelantan pada 24 Julai 2018. Jawatankuasa telah bermesyuarat sebanyak enam (6) kali masing-masing dua (2) kali pada tahun 2017 dan lima (5) kali sehingga 31 Julai 2018 bagi membincangkan Laporan Ketua Audit Negara yang terkini dan memastikan syor Jawatankuasa diambil tindakan oleh Ketua Jabatan dan Agensi Negeri.

BAHAGIAN I
PENGESAHAN PENYATA
KEWANGAN KERAJAAN
NEGERI KELANTAN
BAGI TAHUN BERAKHIR
31 DISEMBER 2017

BAHAGIAN I

PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017

1. PENDAHULUAN

1.1. Seksyen 16(1) Akta Acara Kewangan, 1957 menghendaki Pihak Berkuasa Kewangan Negeri menyediakan Penyata Kewangan secepat mungkin selepas penutupan akaun bagi tahun berkenaan. Penyata tersebut hendaklah dikemukakan kepada Ketua Audit Negara dalam tempoh tujuh (7) bulan selepas berakhirnya tahun kewangan berkenaan untuk diaudit seperti diperuntukkan di bawah Seksyen 9 Akta Audit, 1957.

1.2. Selaras dengan peruntukan undang-undang tersebut, Pegawai Kewangan Negeri telah mengemukakan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2017 kepada Jabatan Audit Negara pada **18 Januari 2018**. Penyata tersebut melaporkan semua urusan niaga kewangan asas tunai bagi tahun 2017 berkaitan dengan sumber dan penggunaan wang awam. Penyata tersebut mengandungi Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Penyata Kewangan.

1.3. Laporan Bendahari menerangkan kedudukan kewangan Kerajaan Negeri yang memberi ringkasan urusan niaga kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2017.

1.4. Penyata Kedudukan Kewangan menunjukkan jumlah wang tunai dan pelaburan yang dipegang bagi ketiga-tiga Akaun Kumpulan Wang Disatukan iaitu Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan. Selaras dengan asas perakaunan tunai ubah suai yang diguna pakai oleh Kerajaan Negeri, hanya pelaburan yang dibuat daripada lebihan Kumpulan Wang Disatukan dan Deposit Dalam Bank melebihi tempoh tiga (3) bulan sahaja dilaporkan di Penyata Kedudukan Kewangan. Manakala pelaburan lain dilaporkan di Penyata Akaun Memorandum.

1.5. Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai menunjukkan aliran masuk dan aliran keluar tunai dan kesetaraan tunai bagi tahun berakhir 2017. Penerimaan adalah terdiri daripada hasil, pinjaman, penerimaan modal dan penerimaan lain seperti amanah dan deposit. Pembayaran pula adalah untuk membiayai perbelanjaan mengurus, pembangunan, modal serta bayaran balik pinjaman.

1.6. Penyata Prestasi Kewangan menunjukkan secara ringkas lebihan atau kekurangan hasil keseluruhan berbanding dengan jumlah perbelanjaan mengurus dan

pembangunan, amaun anggaran dan sebenar hasil, perbelanjaan mengurus dan perbelanjaan pembangunan. Penyata ini juga menunjukkan pembiayaan sekiranya terdapat kurangan keseluruhan dan penggunaan dana sekiranya terdapat lebihan keseluruhan.

1.7. Penyata Akaun Memorandum adalah akaun yang menunjukkan kedudukan aset dan liabiliti Kerajaan Negeri. Aset Kerajaan Negeri merangkumi Pinjaman Boleh Dituntut dan Pelaburan. Manakala liabiliti Kerajaan Negeri pula terdiri daripada Hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan.

1.8. Nota Kepada Penyata Kewangan pula memberi penerangan dan maklumat terperinci mengenai jumlah yang ditunjukkan dalam penyata kewangan dan juga maklumat tambahan seperti peristiwa yang berlaku selepas tarikh penyata kedudukan kewangan dan angka perbandingan.

2. OBJEKTIF DAN METODOLOGI PENGAUDITAN

2.1. Pengauditan terhadap Penyata Kewangan Kerajaan Negeri bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 adalah untuk memberi pendapat sama ada penyata itu menggambarkan kedudukan kewangan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan yang berkaitan telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

2.2. Pengauditan terhadap sistem perakaunan dan dokumen dijalankan secara berterusan sepanjang tahun 2017 dan 2018 (sehingga April) terhadap Pejabat Perbendaharaan Negeri dan teguran Audit mengenainya telah dibangkitkan kepada pihak Perbendaharaan Negeri dan Jabatan Negeri melalui surat pemerhatian Audit sebaik sahaja pengauditan selesai dijalankan. Pengesahan terhadap Penyata Kewangan secara muktamad dilaksanakan setelah menerima Penyata Kewangan daripada Pejabat Perbendaharaan Negeri. *Exit Conference* bersama YB Dato' Setiausaha Kerajaan Negeri, YB Dato' Pegawai Kewangan Negeri dan Ketua-ketua Jabatan telah diadakan pada 21 Jun 2018.

3. PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017

3.1. Pengauditan penyata kewangan Kerajaan Negeri telah dilaksanakan mengikut Akta Audit 1957 dan berasaskan kepada piawaian pengauditan yang diluluskan serta *International Standards of Supreme Audit Institutions* (ISSAI) 1000. Akta dan Piawaian tersebut menghendaki pengauditan dirancang dan dilaksanakan bagi mendapat kepastian yang munasabah sama ada penyata kewangan adalah bebas daripada kesilapan dan ketinggalan yang ketara. Pengauditan itu termasuk memeriksa rekod secara semak uji, menyemak bukti yang menyokong angka dan memastikan penzahiran yang mencukupi dalam penyampaian penyata kewangan.

3.2. Persembahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan bagi tahun 2017 adalah selaras dengan Piawaian Perakaunan Kerajaan. **Pada pendapat Audit, Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada keseluruhannya menunjukkan gambaran yang benar dan saksama tentang kedudukan kewangan Kerajaan Negeri bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 dan rekod perakaunannya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.** Sijil Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang disertakan bersama dengan Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Penyata Kewangan adalah seperti di **Lampiran I** hingga **Lampiran VII**.

BAHAGIAN II

ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

BAHAGIAN II

ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

4. LATAR BELAKANG

Jabatan Audit Negara di samping mengesahkan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017, juga membuat analisis terhadap maklumat kewangan bagi menentukan tahap prestasi kewangan Kerajaan Negeri. Hasil analisis yang dijalankan adalah berdasarkan kedudukan Wang Tunai, Pelaburan, Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan. Analisis juga meliputi prestasi penerimaan dan pembayaran wang tunai, prestasi kewangan serta aset dan liabiliti di Penyata Akaun Memorandum.

4.1. KEDUDUKAN KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

Penyata Kedudukan Kewangan Kerajaan Negeri ini menunjukkan pegangan Wang Awam di bawah Kumpulan Wang Disatukan. Wang Awam terdiri daripada Wang Tunai dan Pelaburan yang dipegang bagi Kumpulan Wang Disatukan melalui Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan.

4.2. KUMPULAN WANG DISATUKAN

4.2.1. Mengikut Penyata Kedudukan Kewangan, Kumpulan Wang Disatukan pada 31 Disember 2017 adalah berjumlah RM62.72 juta. Jumlah tersebut terdiri daripada aset berbentuk wang tunai sejumlah RM58.75 juta dan pelaburan sejumlah RM3.98 juta. Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan Negeri Kelantan pada 31 Disember 2017 berbanding tahun 2016 adalah seperti **Jadual 4.1**.

JADUAL 4.1
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN PADA TAHUN 2017 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Akaun Hasil Disatukan	-716.77	-755.59	38.82	5.1
2.	Akaun Pinjaman Disatukan	24.51	38.51	-14.00	-36.4
3.	Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada:	754.98	741.35	13.63	1.8
	i) Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	930.24	814.86	115.38	14.2
	ii) Kumpulan Wang Pembangunan	-699.04	-599.48	-99.56	-16.6
	iii) Kumpulan Wang Amanah Awam	92.07	88.05	4.02	4.6
	iv) Akaun Deposit	431.72	437.92	-6.21	-1.4
JUMLAH		62.72	24.27	38.45	158.5

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.2.2. Kumpulan Wang Disatukan Kerajaan Negeri telah mengalami peningkatan sejumlah RM38.46 juta atau 158.5% iaitu daripada RM24.27 juta pada tahun 2016 menjadi RM62.72 juta pada tahun 2017. Peningkatan ini antara lain disebabkan oleh peningkatan Akaun Hasil Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan berjumlah masing-masingnya RM38.82 juta dan RM13.63 juta pada tahun semasa.

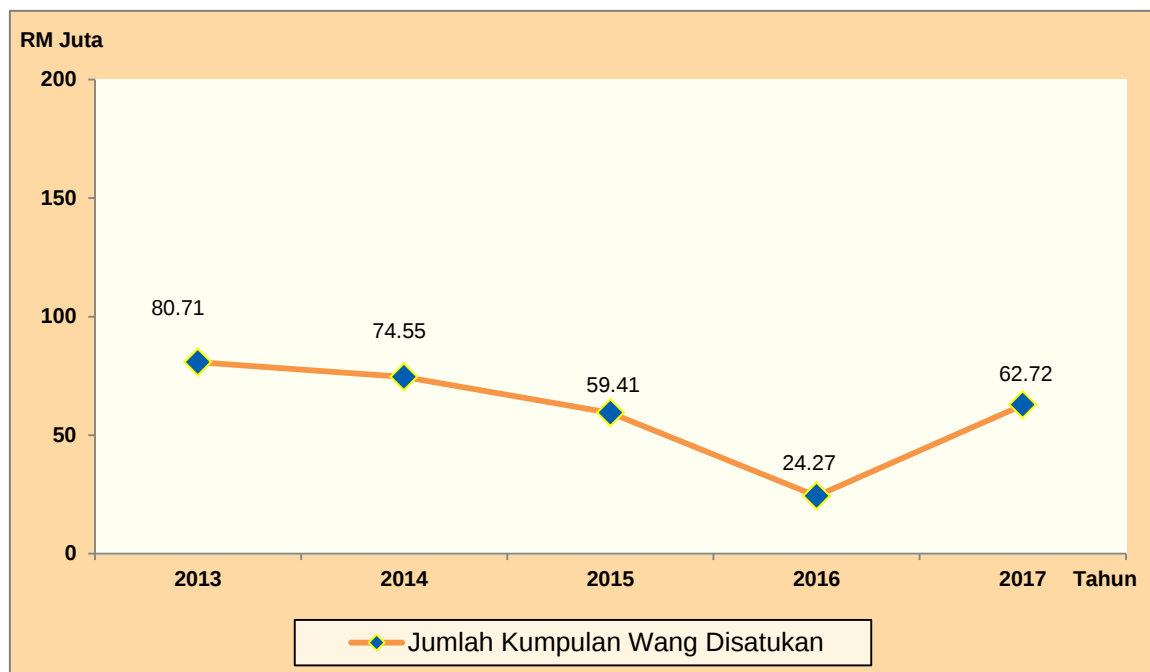
4.2.3. Baki Kumpulan Wang Disatukan menunjukkan penurunan bagi tahun 2014 hingga 2016, bagaimanapun baki meningkat semula pada tahun 2017. Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan bagi tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti **Jadual 4.2** dan **Carta 4.1**.

JADUAL 4.2
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

BIL.	BUTIRAN	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)
1.	Akaun Hasil Disatukan	-585.90	-636.37	-722.12	-755.59	-716.77
2.	Akaun Pinjaman Disatukan	27.70	36.16	39.67	38.51	24.51
3.	Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada:	638.92	674.76	741.86	741.35	754.98
	i) Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	76.50	668.06	734.86	814.86	930.24
	ii) Kumpulan Wang Pembangunan	-370.96	-433.92	-496.93	-599.48	-699.04
	iii) Kumpulan Wang Amanah Awam	577.59	70.56	81.41	88.05	92.07
	iv) Akaun Deposit	355.78	370.05	422.52	437.92	431.72
JUMLAH		80.71	74.55	59.41	24.27	62.72

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

CARTA 4.1
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.3. WANG AWAM

4.3.1. Wang Tunai

4.3.1.1. Wang Tunai merupakan sebahagian daripada komponen yang ditunjukkan dalam Penyata Kedudukan Kewangan sebagai aset Kerajaan Negeri yang dipegang bagi Kumpulan Wang Disatukan. Wang Tunai terdiri daripada Wang Tunai Dalam Bank, Wang Tunai Dalam Perjalanan dan Wang Tunai Dalam Tangan. Wang Tunai Dalam Bank adalah terdiri daripada baki akaun semasa dan baki deposit di institusi kewangan yang diluluskan. Wang Tunai Dalam Perjalanan pula adalah wang tunai yang belum dibankkan serta wang tunai yang belum diambil kira dalam buku tunai. Wang Tunai Dalam Tangan adalah Panjar Wang Runcit yang diluluskan kepada pemegang panjar. Kedudukan baki Wang Tunai pada tahun 2017 berbanding 2016 adalah seperti **Jadual 4.3**.

JADUAL 4.3
KEDUDUKAN BAKI WANG TUNAI PADA TAHUN 2017 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Wang Tunai Dalam Bank	58.56	19.91	38.65	194.1
2.	Wang Tunai Dalam Perjalanan	0.11	0.31	-0.20	-64.5
3.	Wang Tunai Dalam Tangan	0.08	0.07	0.01	14.3
JUMLAH		58.75	20.29	38.46	189.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.3.1.2. Analisis perbandingan kedudukan Wang Tunai bagi tahun 2017 dan 2016 menunjukkan peningkatan yang ketara berjumlah RM38.46 juta (189.6%) menjadi RM58.75 juta berbanding RM20.29 juta pada tahun 2016. Pada tahun 2017, Wang Tunai Dalam Bank meningkat dengan ketara sejumlah RM38.65 juta (194.1%) menjadi RM58.56 juta berbanding RM19.91 juta pada tahun 2016. Peningkatan ini adalah disebabkan oleh lebih hasil Kerajaan Negeri pada tahun 2017.

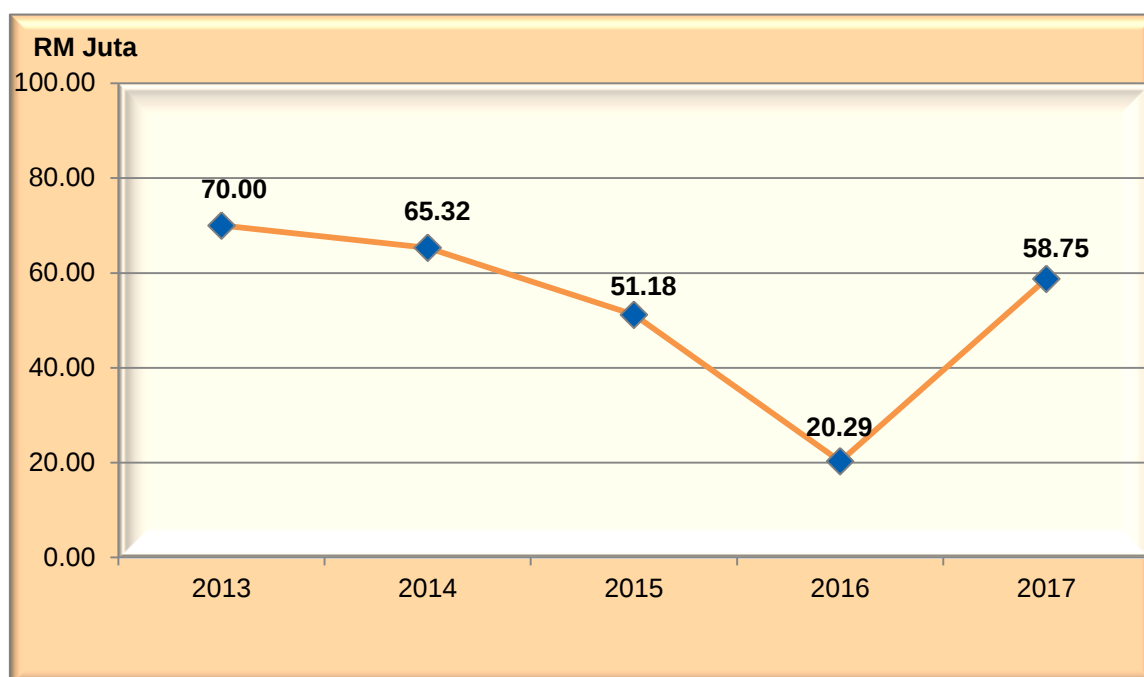
4.3.1.3. Kedudukan baki Wang Tunai bagi tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti **Jadual 4.4** dan **Carta 4.2**.

JADUAL 4.4
KEDUDUKAN BAKI WANG TUNAI BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

BIL.	BUTIRAN	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)
1.	Wang Tunai Dalam Bank	69.92	65.11	50.09	19.91	58.56
2.	Wang Tunai Dalam Perjalanan	0.05	0.17	1.05	0.31	0.11
3.	Wang Tunai Dalam Tangan	0.03	0.04	0.04	0.07	0.08
JUMLAH		70.00	65.32	51.18	20.29	58.75

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

CARTA 4.2
KEDUDUKAN BAKI WANG TUNAI BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.3.2. PELABURAN

4.3.2.1. Mengikut Seksyen 8(3)(b) Akta Tatacara Kewangan 1957, Kerajaan Negeri dibenarkan melabur dalam deposit di bank dan pelaburan saham sekiranya mempunyai lebihan wang. Pelaburan terdiri daripada Kumpulan Wang Amanah dan Pelaburan Am. Pelaburan Kumpulan Wang Amanah adalah pelaburan yang dibuat daripada Kumpulan Wang Amanah/Akaun Amanah selaras dengan Seksyen 9 dan 10, Akta Tatacara Kewangan 1957, Arahan Amanah dan peraturan yang dikuatkuasakan. Pelaburan Am adalah semua pelaburan yang dibuat daripada lebihan Kumpulan Wang Disatukan selain daripada pelaburan Kumpulan Wang Amanah.

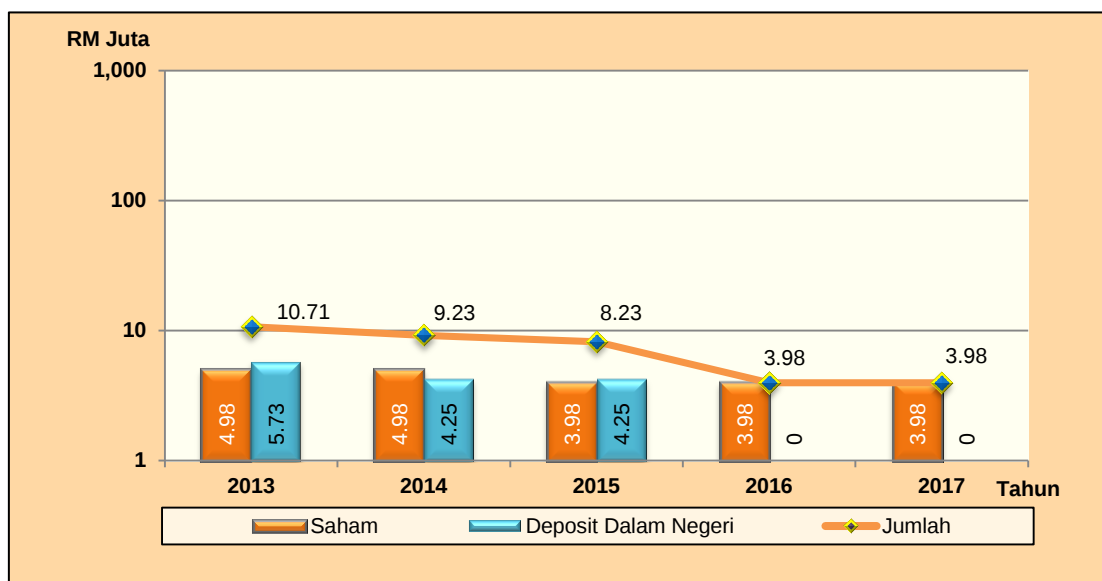
4.3.2.2. Kedudukan pelaburan bagi tahun 2013 hingga 2017 menunjukkan pelaburan mengalami penurunan setiap tahun sejak 2014 hingga 2016. Manakala baki pelaburan bagi tahun 2017 tidak berubah dan sama seperti tahun sebelumnya. Baki pelaburan bagi tempoh tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti **Jadual 4.5** dan **Carta 4.3**.

JADUAL 4.5
BAKI PELABURAN BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

BIL.	BUTIRAN	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)
1.	Saham	4.98	4.98	3.98	3.98	3.98
2.	Deposit Dalam Negeri	5.73	4.25	4.25	0.00	0.00
JUMLAH		10.71	9.23	8.23	3.98	3.98

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

CARTA 4.3
KEDUDUKAN BAKI PELABURAN AM BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.4. AKAUN HASIL DISATUKAN

Akaun Hasil Disatukan mengakaunkan semua urusan kutipan hasil dan perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri. Akaun ini ditubuhkan mengikut Perkara 97 dan Perkara 98 Perlembagaan Persekutuan dan Seksyen 7(a), Akta Acara Kewangan 1957. Kerajaan Negeri telah mengakhiri tahun kewangan 2017 dengan lebih semasa berjumlah RM38.82 juta. Ini berpunca daripada peningkatan kutipan hasil berjumlah RM581.33 juta berbanding perbelanjaan mengurus yang berjumlah RM542.51 juta. Maklumat mengenai hasil dan perbelanjaan mengurus adalah seperti berikut:

4.4.1. Hasil

Hasil Kerajaan Negeri terdiri daripada Hasil Cukai, Hasil Bukan Cukai dan Terimaan Bukan Hasil. Hasil Cukai ialah hasil yang dikutip berasaskan perundangan yang diluluskan oleh Parlimen atau Dewan Undangan Negeri. Hasil Bukan Cukai ialah hasil yang dikutip bagi perkhidmatan yang disediakan oleh Kerajaan untuk rakyat yang terdiri dari lesen, permit, bayaran perkhidmatan dan sewaan. Terimaan Bukan Hasil adalah seperti Pulang Balik Perbelanjaan, Terimaan Daripada Agensi Kerajaan dan Geran Pemberian Dari Kerajaan Persekutuan.

4.4.1.1. Kutipan Hasil Sebenar Berbanding Anggaran yang Diluluskan

Pada tahun 2017, Kerajaan Negeri telah meluluskan anggaran hasil berjumlah RM636.98 juta manakala kutipan hasil sebenar berjumlah RM581.33 juta iaitu RM55.65 juta atau 8.7% kurang berbanding anggaran yang diluluskan. Pencapaian kutipan hasil bagi Hasil Cukai adalah kurang berbanding anggaran yang diluluskan iaitu berjumlah RM82.78 juta (46.1%) manakala Hasil Bukan

Cukai dan Terimaan Bukan Hasil adalah melebihi anggaran yang diluluskan dengan masing-masing berjumlah RM21.69 juta (7.0%) dan RM5.44 juta (3.6%). Kutipan sebenar hasil berbanding anggaran adalah seperti **Jadual 4.6**.

JADUAL 4.6
KUTIPAN HASIL SEBENAR BERBANDING ANGGARAN BAGI TAHUN 2017

BIL.	KATEGORI	ANGGARAN DILULUSKAN	HASIL SEBENAR	PERBEZAAN	
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Hasil Cukai	179.67	96.89	-82.78	-46.1
2.	Hasil Bukan Cukai	308.02	329.71	21.69	7.0
3.	Terimaan Bukan Hasil	149.29	154.73	5.44	3.6
JUMLAH		636.98	581.33	-55.65	-8.7

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017

4.4.1.2. Kutipan Hasil Sebenar Bagi Tahun 2017 Berbanding 2016

Pada keseluruhannya, hasil yang dikutip oleh Kerajaan Negeri pada tahun 2017 adalah berjumlah RM581.33 juta iaitu meningkat sejumlah RM84.13 juta atau 16.9% berbanding tahun 2016 yang berjumlah RM497.20 juta. Punca peningkatan hasil adalah disebabkan oleh Hasil Cukai dari kutipan royalti batu batan, Hasil Bukan Cukai pula terdiri daripada terimaan Premium Tanah dari Pesuruhjaya Persekutuan (PTP), Balasan Pindahmilik Tanah dan gantirugi dan pampasan Jabatan Hutan manakala Terimaan Bukan Hasil terdiri dari terimaan dari Projek Pembangunan dan Pengindahan Tebing Sungai Kelantan. Perbandingan kutipan hasil di antara tahun 2017 dan 2016 adalah seperti **Jadual 4.7**.

JADUAL 4.7
KUTIPAN HASIL SEBENAR PADA TAHUN 2017 BERBANDING 2016

BIL.	KATEGORI	2017	2016	PERUBAHAN	
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Hasil Cukai	96.89	107.16	-10.27	-9.6
2.	Hasil Bukan Cukai	329.71	218.16	111.55	51.1
3.	Terimaan Bukan Hasil	154.73	171.88	-17.15	-10.0
JUMLAH		581.33	497.20	84.13	16.9

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.4.1.3. Prestasi Kutipan Hasil Sebenar Bagi Tahun 2013 Hingga 2017

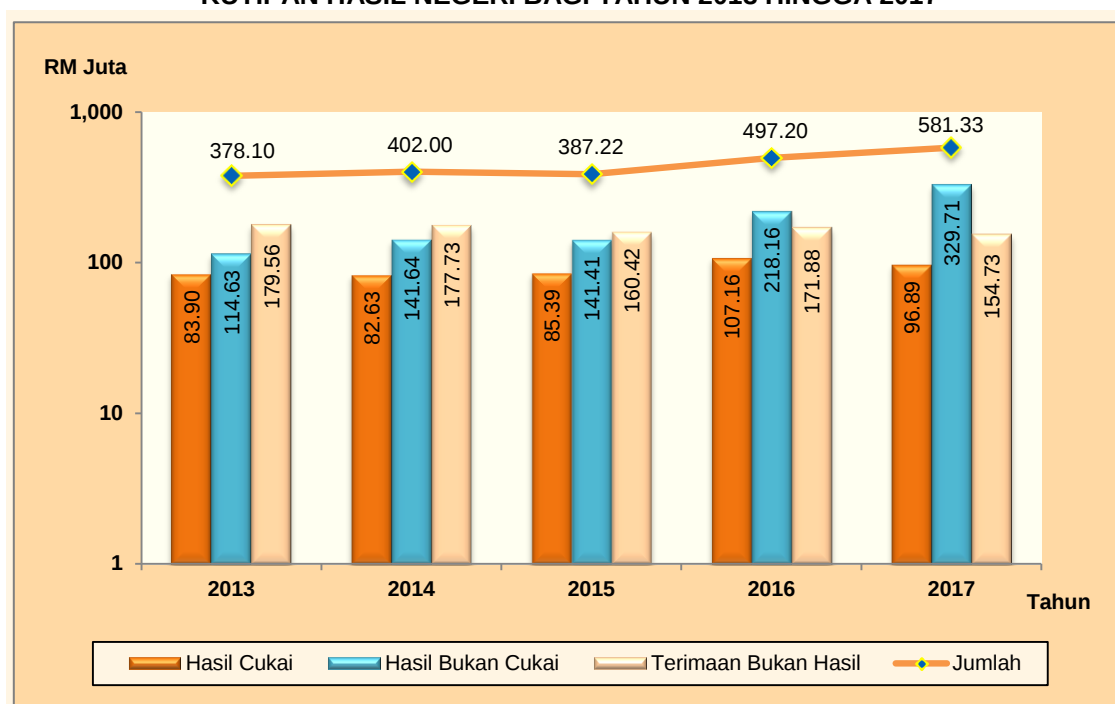
Perbandingan kutipan hasil bagi tempoh tahun 2013 hingga 2017 menunjukkan peningkatan kutipan hasil pada tahun 2014 tetapi menurun pada tahun 2015 sebelum meningkat semula pada tahun 2016 dan tahun 2017. Prestasi hasil negeri bagi tempoh tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti **Jadual 4.8** dan **Carta 4.4**.

JADUAL 4.8
KUTIPAN HASIL SEBENAR BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

BIL.	BUTIRAN HASIL	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)
1.	Hasil Cukai	83.90	82.63	85.39	107.16	96.89
2.	Hasil Bukan Cukai	114.63	141.64	141.41	218.16	329.71
3.	Terimaan Bukan Hasil	179.56	177.73	160.42	171.88	154.73
JUMLAH		378.10	402.00	387.22	497.20	581.33

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

CARTA 4.4
KUTIPAN HASIL NEGERI BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.4.1.4. Penyumbang Utama Hasil Kerajaan Negeri

Hasil Kerajaan Negeri merupakan sumber utama yang digunakan bagi tujuan perbelanjaan mengurus. Penyumbang utama hasil Kerajaan Negeri adalah terimaan Premium Tanah, Royalti Kayu Kayan, Cukai Tanah, Pemberian Mengikut Ramai Penduduk dan Premium Perhutanan. Butiran hasil ini telah menyumbang sejumlah RM304.72 juta atau 52.4% daripada jumlah hasil tahun 2017 yang berjumlah RM581.33 juta. Butiran terperinci lima (5) penyumbang utama hasil Kerajaan Negeri bagi tempoh 2013 hingga 2017 adalah seperti **Jadual 4.9**.

JADUAL 4.9
PENYUMBANG UTAMA HASIL KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

BIL.	PUNCA HASIL	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)
1.	Premium Tanah	22.53	44.60	26.31	75.21	195.09
2.	Royalti Kayu Kayan	20.12	21.33	22.40	22.96	19.97
3.	Cukai Tanah	34.16	34.09	35.19	36.40	36.64
4.	Pemberian Mengikut Ramai Penduduk	27.41	25.87	24.75	25.06	25.37
5.	Premium Perhutanan	30.96	23.51	33.75	41.34	27.65
JUMLAH		135.18	149.40	142.40	200.97	304.72

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.4.1.5. Analisis Peningkatan dan Penurunan Hasil Ketara

a. Peningkatan Hasil Ketara

Analisis Audit terhadap hasil mendapati 70 daripada 172 butiran hasil menunjukkan peningkatan pada tahun 2017. Premium Tanah menunjukkan peningkatan tertinggi iaitu RM119.88 juta atau 159.4%. Lima (5) butiran hasil yang mencatat peningkatan ketara pada tahun 2017 berbanding 2016 adalah seperti **Jadual 4.10**.

JADUAL 4.10
JUSTIFIKASI PENINGKATAN HASIL YANG KETARA PADA TAHUN 2017 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN HASIL	PUNGUTAN HASIL		PERUBAHAN		JUSTIFIKASI PENINGKATAN
		2017	2016	(RM Juta)	(%)	
		(RM Juta)	(RM Juta)			
HASIL CUKAI						
1.	Royalti Batu Batan	11.98	7.33	4.65	63.4	Bahagian Penguatkuasa Pejabat Tanah dan Galian (PTG) menggiatkan kerja-kerja penguatkuasaan.
HASIL BUKAN CUKAI						
2.	Premium Tanah	195.09	75.21	119.88	159.4	Terimaan Bayaran Premium Tanah dari Pesuruhjaya Tanah Persekutuan (PTP).
3.	Balasan Pindah Milik Tanah	19.21	7.35	11.86	161.4	Peningkatan kutipan Urusan Pindah Milik Tanah.
4.	Gantirugi dan Pampasan Jabatan Hutan	8.66	0.46	8.20	1,782.6	Semua bayaran yang melibatkan gantirugi dan pampasan dalam tahun 2016 dimasukkan di bawah kod 72112 (Bayaran Jabatan Hutan).
TERIMAAN BUKAN HASIL						
5.	Projek Pembangunan dan Pengindahan Tebing Sungai Kelantan	6.00	0.00	6.00	100.0	Sumbangan dari Syarikat Liziz Standco Sdn. Bhd. kepada Kerajaan Negeri bagi Projek Usahasama Lembah Sireh yang sepatutnya diterima pada tahun 2016 tetapi dibuat bayaran di dalam tahun 2017 kerana Perjanjian Tambahan telah ditandatangani pada 18 Januari 2017.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

b. Penurunan Hasil Ketara

Analisis Audit mendapati butiran hasil Royalti Emas menunjukkan penurunan hasil yang ketara pada tahun 2017 iaitu sejumlah RM14.45 juta atau 65.4%. Antara butiran hasil yang mengalami penurunan ketara pada tahun 2017 berbanding tahun 2016 adalah seperti **Jadual 4.11**.

JADUAL 4.11
JUSTIFIKASI PENURUNAN HASIL YANG KETARA PADA TAHUN 2017 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN HASIL	PUNGUTAN HASIL		PERUBAHAN		JUSTIFIKASI PENURUNAN
		2017	2016	(RM Juta)	(%)	
		(RM Juta)	(RM Juta)			
HASIL CUKAI						
1.	Royalti Emas	7.66	22.11	-14.45	-65.4	Pada tahun 2016 kutipan berskala besar dibuat ke atas tunggakan bayaran royalti dari tahun 2014-2016.
HASIL BUKAN CUKAI						
2.	Premium Perhutanan	27.65	41.34	-13.69	-33.1	Pada tahun 2016 pelesen membuat bayaran premium semasa bersama bayaran tunggakan bagi mengelakkan notis pembatalan lesen manakala tahun 2017 premium yang dikutip hanya untuk bayaran semasa sahaja.
3.	Bayaran Jabatan Hutan	14.93	24.31	-9.38	-38.6	Pada tahun 2017 semua item yang melibatkan pampasan dan gantirugi telah dimasukkan di bawah kod 76104 (Gantirugi dan Pampasan) di mana sebelum ini kutipan tersebut dibuat atas kod 72112.
TERIMAAN BUKAN HASIL						
4.	Pemberian 10% Dari Kos Projek Pembangunan Kerajaan	16.63	29.42	-12.80	-43.5	Bayaran bergantung kepada kelulusan Kerajaan Persekutuan di mana amaun pemberian sebanyak 10% dari kos projek tahun 2017 berjumlah RM339.66 juta sepatutnya diterima oleh Kerajaan Negeri sebanyak RM33.96 juta sebaliknya hanya diluluskan oleh Kerajaan Persekutuan sebanyak RM16.63 juta sahaja.
5.	Lebih Dari Akaun Amanah Yang Lain	2.99	10.45	-7.46	-71.4	Penurunan pewartaan Deposit ke Hasil tahun 2017 berbanding tahun sebelum.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.4.2. Perbelanjaan Mengurus

4.4.2.1. Perbelanjaan mengurus terbahagi kepada dua (2) jenis iaitu perbelanjaan tanggungan dan perbelanjaan perbekalan. Mengikut Perkara 98 Perlembagaan Persekutuan, perbelanjaan tanggungan adalah perbelanjaan yang dipertanggungkan terus kepada Kumpulan Wang Disatukan termasuk bayaran pencen, ganjaran, pampasan dan bayaran balik hutang awam. Manakala perbelanjaan perbekalan pula adalah untuk membiayai aktiviti dan kegiatan harian.

4.4.2.2. Pada tahun 2017, peruntukan asal yang diluluskan bagi perbelanjaan mengurus adalah RM679.63 juta. Peruntukan ini telah ditambah sejumlah RM16.70 juta menjadikan jumlah peruntukan muktamad bagi tahun 2017 adalah

berjumlah RM696.33 juta. Sejumlah RM542.51 juta atau 77.9% telah dibelanjakan daripada jumlah peruntukan muktamad tahun 2017 iaitu meningkat sejumlah RM11.83 juta atau 2.2% berbanding RM530.68 juta pada tahun 2016. Punca peningkatan perbelanjaan ini adalah disebabkan pindahan ke Kumpulan Wang Pembangunan sejumlah RM15 juta pada tahun 2017. Perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri bagi tahun 2017 berbanding 2016 mengikut maksud perbelanjaan adalah seperti **Jadual 4.12**.

JADUAL 4.12
PERBELANJAAN MENGURUS BAGI TAHUN 2017 DAN 2016

BIL.	MAKSUD PERBELANJAAN	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Emolumen	176.13	172.98	3.15	1.8
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	111.68	116.63	-4.95	-4.2
3.	Aset	10.34	14.40	-4.05	-28.1
4.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	243.87	225.87	18.00	8.0
5.	Perbelanjaan Lain	0.48	0.80	-0.32	-40.0
JUMLAH		542.51	530.68	11.83	2.2

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.4.2.3. Perbelanjaan mengurus yang mencatatkan perubahan yang ketara pada tahun 2017 berbanding 2016 adalah seperti **Jadual 4.13**.

JADUAL 4.13
JUSTIFIKASI PENINGKATAN PERBELANJAAN
KETARA PADA TAHUN 2017 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN PERBELANJAAN	2017	2016	PERUBAHAN		JUSTIFIKASI PENINGKATAN
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	Kenderaan dan Jentera	4.30	3.27	1.03	31.5	Perolehan kenderaan jabatan bagi menggantikan kenderaan yang rosak dan pertambahan kenderaan untuk tujuan penguatkuasaan.
2.	Bekalan Bahan Mentah dan Bahan Untuk Penyelenggaraan dan Pembaikan	7.20	6.09	1.11	18.2	Peningkatan perolehan alat ganti dan bahan api kenderaan jabatan.
3.	Bekalan dan Bahan-Bahan Lain	7.67	6.62	1.05	15.9	Peningkatan perolehan bekalan untuk sistem e-Nikah seperti kad pintar e-Nikah dan Sijil Nikah serta perolehan bekalan pejabat seperti toner.
4.	Perkhidmatan Iktisas dan Perkhidmatan Yang Lain	60.82	58.87	1.95	3.3	Bayaran kenaikan gaji kerana pertukaran lantikan kakitangan sambilan kepada kontrak sebagaimana Pekeliling Perkhidmatan Negeri Bil. 3 Tahun 2016 dan peningkatan elaun Mudir, Penolong Mudir dan guru pondok.
5.	Sewaan	1.67	1.06	0.61	57.5	Sewaan mesin pam pasir dan excavator bagi menyelesaikan masalah sistem pengairan, sewa mesin fotostat dan penyewaan khemah serta peralatan siaraya untuk program yang dilaksanakan.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

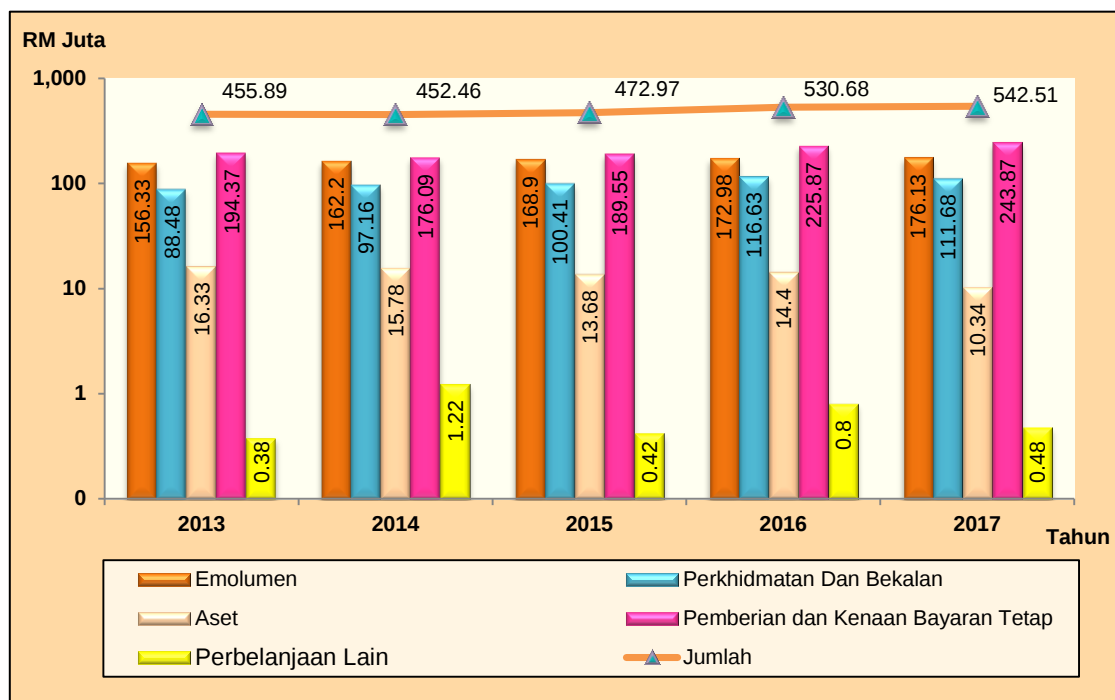
4.4.2.4. Perbandingan perbelanjaan mengurus bagi tahun 2013 hingga tahun 2017 menunjukkan penurunan pada tahun 2014 dan meningkat semula sehingga tahun 2017 seperti yang ditunjukkan di **Jadual 4.14** dan **Carta 4.5**.

JADUAL 4.14
PERBELANJAAN MENGURUS KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

BIL.	BUTIRAN PERBELANJAAN	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)
1.	Emolumen	156.33	162.20	168.90	172.98	176.13
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	88.48	97.16	100.41	116.63	111.68
3.	Aset	16.33	15.78	13.68	14.40	10.34
4.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	194.37	176.09	189.55	225.87	243.87
5.	Perbelanjaan Lain	0.38	1.22	0.42	0.80	0.48
JUMLAH		455.89	452.46	472.97	530.68	542.51

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

CARTA 4.5
PERBELANJAAN MENGURUS BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.4.2.5. Bayaran di Bawah Arahan Perbendaharaan 58(a)

Arahan Perbendaharaan (AP) 58(a) memperuntukkan bahawa bayaran terhadap bekalan/perkhidmatan yang telah diterima pada tahun sebelumnya boleh dibuat pada tahun semasa dengan syarat Jabatan mempunyai baki peruntukan dalam tahun perbelanjaan itu kena dibayar. Bagi tahun 2017, pembayaran di bawah AP 58(a) yang diluluskan oleh Pegawai Kewangan Negeri berjumlah RM1.62 juta. Secara keseluruhannya, pembayaran di bawah AP 58(a) menurun sejumlah RM2.77 juta atau 63.1% berbanding tahun 2016 yang berjumlah

RM4.39 juta. Antara perbelanjaan yang terlibat ialah bayaran perubatan, pelarasan gaji kakitangan kontrak, penyelenggaraan dan pembaikan kecil bangunan dan program anjuran Kerajaan Negeri. Maklumat pembayaran di bawah AP 58(a) pada tahun 2017 berbanding tahun 2016 adalah seperti **Jadual 4.15**.

JADUAL 4.15
PEMBAYARAN DI BAWAH AP 58(a) TAHUN 2017 BERBANDING 2016

BIL.	PUSAT TANGGUNGJAWAB (PTJ)	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Pejabat Sultan	0.74	4.02	-3.28	-81.6
2.	Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan	0.60	0.31	0.29	93.5
3.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	0.09	0.04	0.05	100.0
4.	Pejabat Tanah dan Jajahan Gua Musang	0.05	0.00	0.05	100.0
5.	Jabatan Hal Ehwal Agama Islam	0.04	0.004	0.03	900.0
6.	Lain-lain PTJ (18 PTJ)	0.10	0.016	0.08	500.0
JUMLAH		1.62	4.39	-2.77	-63.1

Sumber: Data SPEKS Kerajaan Negeri

4.4.3. Prestasi Akaun Hasil Disatukan

4.4.3.1. Kerajaan Negeri Kelantan mengakhiri tahun kewangan 2017 dengan lebihan semasa berjumlah RM38.82 juta iaitu peningkatan sejumlah RM72.30 juta atau 216.0% berbanding defisit berjumlah RM33.47 juta pada tahun 2016. Defisit terkumpul Akaun Hasil Disatukan menurun 5.1% kepada RM716.77 juta pada tahun 2017 berbanding defisit RM755.59 juta pada tahun 2016. Maklumat lanjut adalah seperti **Jadual 4.16**.

JADUAL 4.16
PRESTASI KEWANGAN AKAUN HASIL
DISATUKAN BAGI TAHUN 2017 BERBANDING 2016

PERIHAL	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
			(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	-755.59	-722.12	-33.47	-4.6
Hasil	581.33	497.20	84.13	16.9
Perbelanjaan Mengurus	542.51	530.68	11.83	2.2
Surplus/Defisit Bagi Tahun	38.82	-33.47	72.30	216.0
BAKI PADA 31 DISEMBER	-716.77	-755.59	38.82	5.1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.4.3.2. Analisis trend bagi tahun 2013 hingga 2017 mendapati Akaun Hasil Disatukan mencatatkan peningkatan defisit terkumpul yang berterusan sehingga tahun 2016 dan menurun pada tahun 2017. Kedudukan Akaun Hasil Disatukan bagi tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti **Jadual 4.17**.

JADUAL 4.17
BAKI AKAUN HASIL DISATUKAN BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

PERKARA	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)
Baki Pada 1 Januari	-508.13	-585.90	-636.37	-722.12	-755.59
Hasil	378.10	402.00	387.22	497.20	581.33
Perbelanjaan Mengurus	455.89	452.46	472.97	530.68	542.51
Surplus/Defisit Bagi Tahun	-77.78	-50.46	-85.75	-33.47	38.82
BAKI PADA 31 DISEMBER	-585.90	-636.37	-722.12	-755.59	-716.77

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.5. AKAUN PINJAMAN DISATUKAN

4.5.1. Akaun Pinjaman Disatukan ditubuhkan mengikut kehendak Seksyen 7(b), Akta Tatacara Kewangan 1957. Akaun ini digunakan untuk mengakaun semua pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan, bayaran balik pinjaman dan pindahan penerimaan pinjaman ke Kumpulan Wang Pembangunan atau Akaun Hasil Disatukan.

4.5.2. Pada tahun 2017, Kerajaan Negeri telah menerima pinjaman berjumlah RM27.33 juta daripada Kerajaan Persekutuan. Tujuan pinjaman yang diterima adalah bagi membiayai projek berikut:

- projek Pembinaan Istana Negeri Kelantan (Baru) bernilai RM4.60 juta;
- projek Skim Bekalan Air Merbau Chondong Fasa II, Machang bernilai RM4.03 juta;
- projek Menaik Taraf Loji Rawatan Air Kg Chap, Bachok bernilai RM1.30 juta;
- projek Mengurangkan Kadar Kehilangan Air Tidak Berhasil (NRW) Fasa 2 bernilai RM5.20 juta;
- projek Kajian Pembangunan Sumber Air bernilai RM2.98 juta; dan
- projek Loji Rawatan Air Kampung Telok, Kota Bharu bernilai RM9.21 juta.

4.5.3. Kedudukan Akaun Pinjaman Disatukan bagi tahun 2017 dan 2016 adalah seperti **Jadual 4.18**.

JADUAL 4.18
AKAUN PINJAMAN DISATUKAN BAGI TAHUN 2017 DAN 2016

PINJAMAN	2017	2016	PERUBAHAN	
	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	38.51	39.67	-1.16	-2.9
Terimaan	27.33	45.44	-18.11	-39.9
Pindahan	41.33	46.59	-5.27	-11.3
BAKI PADA 31 DISEMBER	24.51	38.51	-14.00	-36.4

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.5.4. Akaun Pinjaman Disatukan pada akhir tahun 2017 berbaki RM24.51 juta kerana pinjaman bagi membiayai Projek Skim Bekalan Air Merbau Chondong Fasa II, Machang berjumlah RM2.54 juta, Projek Mengurangkan Kadar Kehilangan Air Tidak Berhasil (NRW) Fasa 2 bernilai RM2.60 juta dan Projek Loji Rawatan Air Kampung Telok, Kota Bharu berjumlah RM9.21 juta belum disalurkan kepada Air Kelantan Sdn. Bhd. sementara pinjaman untuk Projek Pembinaan Istana Negeri Kelantan (Baru) berjumlah RM10.16 juta masih belum dipindahkan ke Kumpulan Wang Pembangunan pada 31 Disember 2017.

4.6. AKAUN AMANAH DISATUKAN

- a. Akaun Amanah Disatukan adalah sebahagian daripada Kumpulan Wang Disatukan yang diwujudkan di bawah Seksyen 7(c) Akta Tatacara Kewangan 1957. Akaun ini terdiri daripada Kumpulan Wang Amanah Kerajaan, Kumpulan Wang Amanah Awam dan Akaun Wang Deposit. Semua penerimaan dan pembayaran wang amanah diakaunkan mengikut kehendak Arahan Amanah dan Suratcara Amanah di bawah Seksyen 9 dan Seksyen 10, Akta Tatacara Kewangan, 1957. Pada akhir tahun 2017, Akaun Amanah Disatukan berbaki kredit berjumlah RM754.98 juta berbanding baki kredit berjumlah RM741.35 juta pada tahun 2016 iaitu peningkatan sejumlah RM13.63 juta atau 1.8%. Kedudukan Akaun Amanah Disatukan pada tahun 2017 berbanding 2016 adalah seperti **Jadual 4.19**.

JADUAL 4.19
KEDUDUKAN AKAUN AMANAH DISATUKAN PADA TAHUN 2017 BERBANDING 2016

PERIHAL	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
			(RM Juta)	(%)
Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada :				
i. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	231.20	215.38	15.82	7.3
• Kumpulan Wang Pembangunan	-699.04	-599.48	-99.56	-16.6
• Kumpulan Wang Bekalan Air	-87.77	-87.77	-	-
• Pelbagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	1,018.01	902.63	115.38	12.8
ii. Kumpulan Wang Amanah Awam	92.07	88.05	4.02	4.6
iii. Akaun Deposit	431.72	437.92	-6.20	-1.4
BAKI PADA 31 DISEMBER	754.98	741.35	13.63	1.8

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

- b. Analisis Audit menunjukkan peningkatan baki Akaun Amanah Disatukan pada tahun 2017 disebabkan oleh peningkatan Kumpulan Wang Amanah Kerajaan dan Awam yang meningkat masing-masing sejumlah RM15.82 juta dan RM4.02 juta pada tahun 2017. Peningkatan Kumpulan Wang Amanah ini adalah disebabkan oleh peningkatan baki Pelbagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan dan Kumpulan Wang Pembangunan Hutan yang meningkat masing-masing sejumlah RM115.38 juta dan RM6.73 juta pada tahun 2017.

4.6.1. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan

Kumpulan Wang Amanah Kerajaan ditubuhkan di bawah peruntukan Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 bagi tujuan mengakaunkan terimaan daripada peruntukan Kerajaan dan bayaran bagi maksud tertentu. Penubuhannya adalah tertakluk kepada kelulusan Badan Perundangan Negeri.

4.6.1.1. Kumpulan Wang Pembangunan

- a. Kumpulan Wang Pembangunan ditubuhkan di bawah Akta Kumpulan Wang Pembangunan Tahun 1966 (Akta 406) dan diperakaunkan dalam Penyata Kumpulan Wang Pembangunan. Sumber kewangan bagi kumpulan wang ini terdiri daripada terimaan pemberian daripada Kerajaan Persekutuan, pindahan daripada Akaun Hasil Disatukan dan Akaun Pinjaman Disatukan. Kumpulan Wang Pembangunan ini hanya boleh dibelanjakan bagi maksud yang ditentukan oleh Akta tersebut. Penerimaan kumpulan wang ini pada tahun 2017 berjumlah RM47.37 juta adalah terdiri daripada pinjaman dari Kerajaan Persekutuan berjumlah RM3.78 juta, pindahan daripada Akaun Hasil Disatukan berjumlah RM15.00 juta dan pemberian daripada Kerajaan Persekutuan berjumlah RM28.60 juta. Pembayaran dari Kumpulan Wang Pembangunan pada tahun 2017 adalah berjumlah RM146.93 juta berbanding RM147.21 juta pada tahun 2016 iaitu menurun sejumlah RM0.28 juta atau 0.2%.
- b. Baki defisit terkumpul Kumpulan Wang Pembangunan pada akhir tahun 2016 berjumlah RM599.48 juta meningkat kepada RM699.04 juta pada akhir tahun 2017 kerana tahun semasa mencatatkan defisit perbelanjaan pembangunan berjumlah RM99.56 juta. Perbandingan baki defisit pada tahun 2017 berbanding 2016 adalah seperti **Jadual 4.20**.

JADUAL 4.20
BAKI KUMPULAN WANG PEMBANGUNAN PADA TAHUN 2017 DAN 2016

PERIHAL	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
			(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	-599.48	-496.93	-102.55	-20.6
Penerimaan	47.37	44.66	2.71	6.1
Pembayaran	146.93	147.21	-0.28	-0.2
Lebihan/Kurangan	-99.56	-102.55	2.99	2.9
BAKI PADA 31 DISEMBER	-699.04	-599.48	-99.56	-16.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

- c. Kedudukan perbelanjaan pembangunan bagi tahun 2017 dan 2016 mengikut Jabatan adalah seperti **Jadual 4.21**.

JADUAL 4.21
PERBELANJAAN PEMBANGUNAN BAGI
TAHUN 2017 DAN 2016 MENGIKUT JABATAN

BIL.	JABATAN	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Pejabat Sultan Kelantan	1.99	0.00	1.99	100.0
2.	Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan	76.63	69.33	7.30	10.5
3.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	4.00	4.00	0.00	0.0
4.	Jabatan Perhutanan Negeri	0.84	0.64	0.20	31.3
5.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	7.42	8.51	-1.09	-12.8
6.	Jabatan Pertanian Negeri	3.00	2.36	0.64	27.1
7.	Jabatan Kerja Raya Negeri	14.45	20.70	-6.25	-30.2
8.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	3.22	3.22	0.00	0.0
9.	Pejabat Pembangunan Negeri	34.85	37.64	-2.79	-7.4
10.	Jabatan Perikanan Negeri Kelantan	0.53	0.81	-0.28	-34.6
JUMLAH		146.93	147.21	-0.28	-0.2

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

- d. Kedudukan perbelanjaan pembangunan bagi tahun 2017 berbanding peruntukan diluluskan mengikut Jabatan pula adalah seperti **Jadual 4.22**.

JADUAL 4.22
PERBELANJAAN SEBENAR BERBANDING PERUNTUKAN TAHUN 2017

BIL.	JABATAN/AGensi PELAKSANA/LAIN	PERUNTUKAN 2017	PERBELANJAAN 2017	PENCAPAIAN
		(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Pejabat Sultan Kelantan	2.00	1.99	99.5
2.	Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan	188.43	76.63	40.7
3.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	4.00	4.00	100.0
4.	Jabatan Perhutanan Negeri	1.01	0.84	83.2
5.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	9.22	7.42	80.5
6.	Jabatan Pertanian Negeri	3.01	3.00	99.7
7.	Jabatan Kerja Raya Negeri	21.10	14.45	68.5
8.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	3.22	3.22	100.0
9.	Pejabat Pembangunan Negeri	46.55	34.85	74.9
10.	Jabatan Perikanan Negeri Kelantan	0.57	0.53	93.0
11.	Perbelanjaan Kontijensi	2.50	0.00	0.0
JUMLAH		281.61	146.93	52.2

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017

- e. Merujuk kepada **Jadual 4.22**, semua Jabatan telah berbelanja melebihi daripada 50% berbanding peruntukan diterima kecuali Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan yang berbelanja 40.7%. Antara sebab perbelanjaan kurang 50% daripada peruntukan adalah seperti berikut:
- i. Projek Pembinaan Kompleks Pejabat Kerajaan Negeri hanya dibelanjakan sebanyak RM8.58 juta (42.9%) berbanding peruntukan berjumlah RM20.0 juta kerana kemajuan kerja yang perlahan;

- ii. Projek Pembinaan Istana Lembah Sireh hanya dibelanjakan RM6.78 juta (7.4%) berbanding peruntukan berjumlah RM92.0 juta kerana projek dihentikan sementara menunggu kelulusan pengesahan hiasan dalaman; dan
- iii. Projek Taman Awam hanya dibelanjakan RM0.07 juta (24.3%) berbanding peruntukan RM0.30 juta kerana projek tidak dilaksanakan pada tempoh berkenaan.
- f. Peruntukan Perbelanjaan Kontijensi berjumlah RM2.5 juta tidak dibelanjakan langsung sepanjang tahun 2017 kerana tiada perbelanjaan luar jangka.

4.6.1.2. Kumpulan Wang Penyelenggaraan Jalan Negeri

- a. Kumpulan Wang ini ditubuhkan di bawah Seksyen 10(1)(a) Akta Tatacara Kewangan Tahun 1957. Sumber kewangan akaun amanah ini adalah daripada pemberian Kerajaan Persekutuan. Akaun amanah ini digunakan khusus bagi membiayai program penyelenggaraan semua jalan negeri dan perbelanjaan pengurusan lain yang berkaitan. Baki Kumpulan Wang Amanah Penyelenggaraan Jalan Negeri pada akhir tahun 2017 adalah berjumlah RM623.82 juta berbanding RM602.47 juta pada akhir tahun 2016 iaitu peningkatan sejumlah RM21.35 juta atau 3.5%. Kedudukan baki Kumpulan Wang Amanah Penyelenggaraan Jalan Negeri bagi tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti **Jadual 4.23**.

JADUAL 4.23
KEDUDUKAN BAKI KUMPULAN WANG AMANAH
PENYELENGGARAAN JALAN NEGERI BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

TAHUN	BAKI PADA 1 JANUARI	TERIMAAN	PERBELANJAAN	BAKI PADA 31 DISEMBER	PENGUNAAN
	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
2013	419.73	178.59	84.52	513.80	47.3
2014	513.80	185.65	142.30	557.15	76.6
2015	557.15	192.40	174.36	575.19	90.6
2016	575.19	203.95	176.67	602.47	86.6
2017	602.47	210.06	188.72	623.82	89.8

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

- b. Pemberian daripada Kerajaan Persekutuan yang diterima pada tahun 2017 meningkat sejumlah RM6.11 juta berbanding tahun 2016. Perbelanjaan tahun 2017 berjumlah RM188.72 juta meningkat sejumlah RM12.05 juta berbanding RM176.67 juta pada tahun 2016. Peningkatan ini disebabkan oleh peningkatan program penyelenggaraan jalan negeri yang dilaksanakan

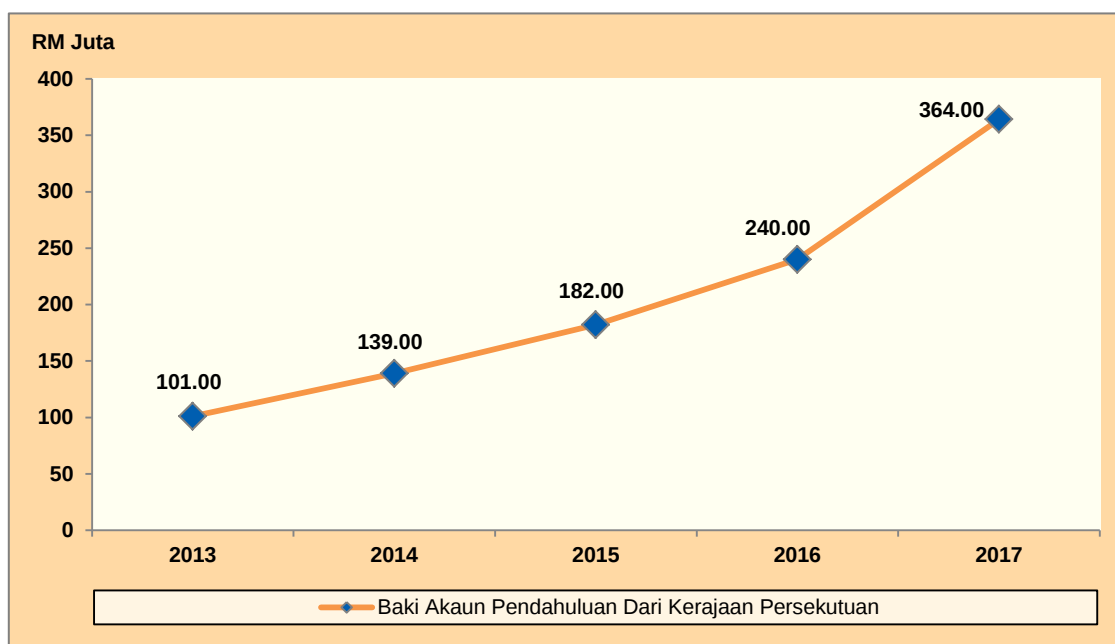
selaras dengan keperluan membelanjakan sekurang-kurangnya 85 peratus daripada pemberian yang diterima.

- c. Panjang jalan yang didaftarkan dalam sistem MARRIS dalam tahun 2017 ialah 20,006.01 km. Panjang jalan ini termasuk jalan raya negeri, jalan raya perbandaran, lorong belakang, jalan kawasan perumahan, jalan raya kampung dan jalan pertanian. Panjang jalan yang didaftarkan dalam tahun 2017 berkurang berbanding 20,523.34 km pada tahun 2016 disebabkan oleh pengemaskinian koordinat *Global Positioning System* (GPS) jalan yang didaftarkan dalam sistem MARRIS telah dilaksanakan dalam tahun 2017.

4.6.1.3. Akaun Pendahuluan Dari Kerajaan Persekutuan

- a. Kerajaan Negeri telah menerima pendahuluan daripada Kerajaan Persekutuan sejak tahun 2008 dan diperakaunkan dalam Akaun Pendahuluan Dari Kerajaan Persekutuan di bawah Akaun Penyelesaian. Baki pendahuluan pada akhir tahun 2017 berjumlah RM364.0 juta berbanding RM240.0 juta pada tahun 2016 iaitu meningkat sejumlah RM124.0 juta. Peningkatan ini disebabkan peningkatan defisit akaun semasa berikutan penurunan yang ketara dalam kutipan hasil hutan. Baki Akaun Pendahuluan Dari Kerajaan Persekutuan bagi tempoh 2013 hingga 2017 adalah seperti **Carta 4.6**.

CARTA 4.6
BAKI AKAUN PENDAHULUAN DARI KERAJAAN
PERSEKUTUAN BAGI TEMPOH 2013 HINGGA 2017

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

- b. Analisis perbandingan baki Akaun Pendahuluan Dari Kerajaan Persekutuan bagi tahun 2013 hingga 2017 menunjukkan peningkatan pada setiap tahun. Peningkatan paling ketara berlaku pada tahun 2017 iaitu sejumlah RM124.0 juta menjadikan baki Akaun ini berjumlah RM364.0 juta. Peningkatan ini merupakan peningkatan tertinggi yang pernah dicatatkan dalam tempoh lima (5) tahun.

4.6.2. Kumpulan Wang Amanah Awam

Kumpulan Wang Amanah Awam ditubuhkan di bawah Seksyen 9, Akta Tatacara Kewangan 1957 iaitu terdiri daripada Kumpulan Wang Khas yang dipegang oleh Kerajaan Negeri dan wang amanah yang diterima bagi maksud tertentu. Pengurusan akaun ini perlu dibuat mengikut Arahan Amanah yang diluluskan oleh Perbendaharaan Negeri.

4.6.2.1. Sejumlah 18 Akaun Amanah diselenggara pada tahun 2017 iaitu 11 Akaun Amanah yang masih aktif dan tujuh (7) Akaun Amanah dengan baki tidak berubah.

4.6.2.2. Pada tahun 2017 baki Kumpulan Wang Amanah Awam telah meningkat sejumlah RM4.02 juta atau 4.6% kepada RM92.07 juta berbanding RM88.05 juta pada tahun 2016. Di antara sebab peningkatan adalah kerana pada tahun 2017 baki Akaun Amanah Kumpulan Wang Pembangunan Hutan yang meningkat kepada RM64.71 juta berbanding RM57.97 juta pada tahun 2016. Kedudukan Kumpulan Wang Amanah pada tahun 2017 berbanding 2016 adalah seperti **Jadual 4.24**.

JADUAL 4.24
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG
AMANAH AWAM PADA TAHUN 2017 BERBANDING 2016

PERKARA	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
			(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	88.05	81.41	6.64	8.2
Penerimaan	18.43	22.54	-4.11	-18.2
Pembayaran	14.41	15.90	-1.49	-9.4
Baki Pada 31 Disember	92.07	88.05	4.02	4.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.6.2.3. Tiga (3) akaun amanah dengan baki sejumlah RM3.78 juta tidak aktif bagi tempoh melebihi tiga (3) tahun iaitu Akaun Amanah Projek Penubuhan Kilang Pemprosesan Kenaf dan Projek Pengeluaran dan Pemprosesan Ubi Keledak, Akaun Amanah Dana Khas Kerajaan Persekutuan dan Akaun Amanah Membaiki Istana Kubang Kerian. Akaun Amanah ini wajarlah ditutup dan bakinya dipindahkan ke Hasil Kerajaan Negeri atau sepertimana arahan Amanah.

4.6.2.4. Tabung Serambi Mekah

- a. Akaun Amanah Tabung Serambi Mekah ditubuhkan untuk mengakaunkan wang pemberian daripada Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri, agensi Kerajaan, anak-anak syarikat Kerajaan Negeri dan syarikat-syarikat swasta. Wang dalam Tabung ini akan digunakan untuk membiayai aktiviti-aktiviti pembangunan sosio ekonomi berbentuk bantuan segera kepada golongan fakir miskin, mangsa malapetaka dan bencana alam untuk kesejahteraan rakyat.
- b. Akaun ini yang pada asalnya dikawal oleh Pejabat Perbendaharaan Negeri telah diletakkan di bawah kawalan Pejabat Pembangunan Negeri mulai tahun 2015 dan ditadbir oleh satu (1) Jawatankuasa Akaun yang dipengerusikan oleh YAB Menteri Besar. Pada tahun 2017, baki Akaun ini berjumlah RM2.64 juta berbanding tahun 2016 sebanyak RM1.65 juta iaitu merekodkan peningkatan sejumlah RM0.99 juta atau 60.0%.

4.6.2.5. Akaun Amanah Kumpulan Wang Pemulihan Bersama

- a. Akaun Amanah ini ditubuhkan pada tahun 2012 bertujuan bagi pemulihan tanah lombong yang menjadi subjek kepada pajakan melombong pengendalian skala kecil. Wang dalam akaun amanah ini hendaklah digunakan bagi penyediaan pelan pemulihan tanah selain daripada tanah bermilik yang terjejas oleh perlombongan sebelum Enakmen Mineral 2001 berkuat kuasa serta pelan pemulihan tanah kerajaan/tanah rizab dan tanah bermilik (lesen tuan punya) yang terjejas selepas enakmen ini berkuat kuasa. Wang dalam akaun ini juga digunakan bagi pelaksanaan mana-mana pelan tersebut. Pada tahun 2017, baki Kumpulan Wang ini berjumlah RM9.42 juta berbanding RM8.97 juta pada tahun 2016 yang menunjukkan peningkatan sejumlah RM0.45 juta atau 5.0%.

4.6.2.6. Tabung Amanah Bencana Banjir Negeri Kelantan

- a. Akaun Amanah ini ditubuhkan pada bulan Disember tahun 2014 untuk menerima dan mengakaunkan wang pemberian daripada Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri dan lain-lain sumbangan dan digunakan bagi tujuan membantu mangsa-mangsa banjir di Negeri Kelantan.
- b. Jawatankuasa Akaun ini dipengerusikan oleh YAB Menteri Besar Kelantan dan pengurusan Akaun dikawal oleh Pegawai Kewangan Negeri. Terimaan pada tahun 2017 adalah sebanyak RM0.16 juta berbanding RM0.11 juta pada tahun 2016. Bayaran yang dibuat ke atas perbelanjaan termasuk pembinaan rumah kepada mangsa banjir pada tahun 2017 adalah sebanyak RM1.28 juta. Baki pada tahun 2017 adalah sebanyak RM5.52 juta.

4.6.2.7. Akaun Amanah Tabung Pendidikan Negeri Kelantan

- a. Akaun Amanah ini ditubuhkan pada bulan April tahun 2014 untuk menerima dan mengakaunkan wang pemberian daripada Kerajaan Persekutuan, Kerajaan Negeri dan lain-lain sumbangan dan digunakan bagi tujuan membiayai kos pembangunan pendidikan, pembelajaran, sumbangan dan insentif kecemerlangan pelajar sekolah-sekolah agama di bawah Yayasan Islam Kelantan (YIK) dan institusi-institusi pendidikan lain yang dipersetujui oleh Pihak Berkuasa Negeri.
- b. Jawatankuasa Akaun ini dipengerusikan oleh YAB Menteri Besar Kelantan dan pengurusan Akaun dikawal oleh Pegawai Kewangan Negeri. Baki akaun ini pada tahun 2017 adalah sebanyak RM1.28 juta meningkat berbanding tahun 2016 dengan baki akaun sebanyak RM1.26 juta.

4.6.2.8. Kumpulan Wang Pembangunan Hutan

- a. Kumpulan Wang Pembangunan Hutan diwujudkan mengikut Seksyen 56 Akta Perhutanan Negara 1984 (Akta 313) dan Seksyen 9(3) Akta Tatacara Kewangan 1957, bertujuan untuk melaksanakan pelbagai projek seperti menyediakan, melaksana dan mengkaji semula rancangan pengurusan hutan negeri. Pada tahun 2017, baki Kumpulan Wang ini meningkat kepada RM64.71 juta berbanding RM57.97 juta pada tahun 2016. Peningkatan ini disebabkan oleh pendapatan yang melebihi perbelanjaan sejumlah RM6.74 juta pada tahun 2017.

4.7. PENYATA PRESTASI KEWANGAN

4.7.1. Prestasi kewangan Kerajaan Negeri bagi tahun 2017 menunjukkan perubahan memuaskan berbanding tahun 2016. Pada tahun 2017, Kerajaan Negeri telah mencatatkan peningkatan berjumlah RM72.30 juta atau 216% menjadikan lebih berjumlah RM38.82 juta berbanding defisit berjumlah RM33.47 juta pada tahun 2016. Peningkatan ini adalah disebabkan peningkatan dalam kutipan hasil Kerajaan Negeri dalam tahun 2017 yang berjumlah RM84.13 juta manakala perbelanjaan meningkat RM11.83 juta adalah seperti **Jadual 4.25**.

JADUAL 4.25
PERBANDINGAN PRESTASI KEWANGAN TAHUN 2017 DAN 2016

BIL.	BUTIRAN	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Hasil	581.33	497.20	84.13	16.9
2.	Perbelanjaan Mengurus	542.51	530.68	11.83	2.2
LEBIHAN/DEFISIT		38.82	-33.47	72.30	216.0

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

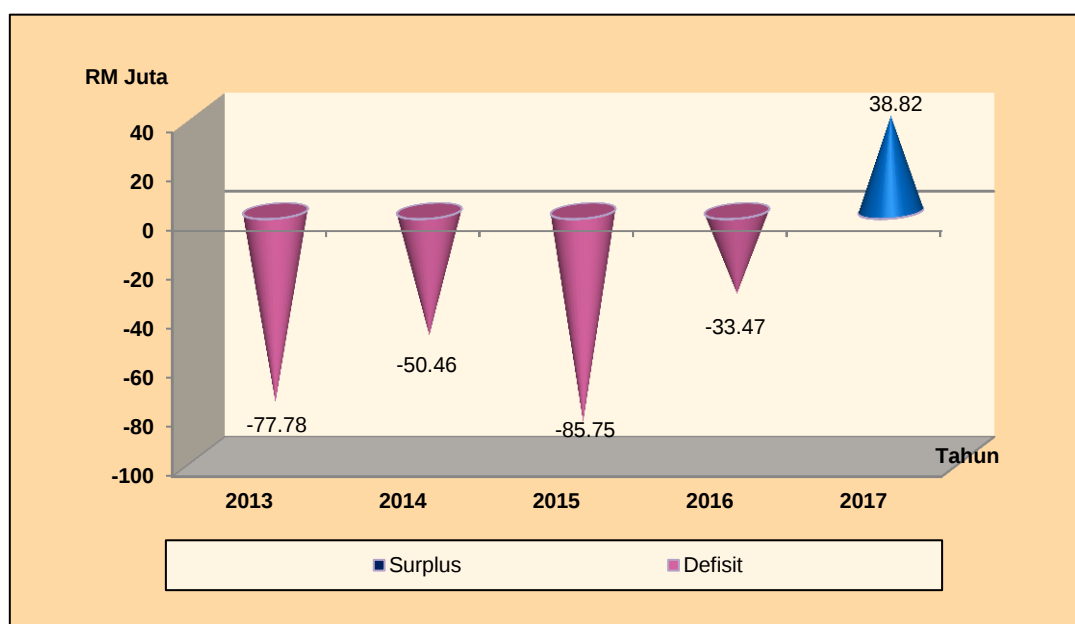
4.7.2. Analisis perbandingan lebihan/kurangan pendapatan bagi tahun 2013 hingga 2017 menunjukkan defisit pada setiap tahun, bagaimanapun pada tahun 2017 prestasi kewangan Kerajaan Negeri menunjukkan lebihan seperti **Jadual 4.26** dan **Carta 4.7**.

JADUAL 4.26
PRESTASI HASIL BERBANDING
PERBELANJAAN MENGURUS BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

BIL.	PERKARA	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)
1.	Hasil	378.10	402.00	387.22	497.20	581.33
2.	Perbelanjaan Mengurus	455.89	452.46	472.97	530.68	542.51
LEBIHAN/DEFISIT		-77.78	-50.46	-85.75	-33.47	38.82

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

CARTA 4.7
PRESTASI KEWANGAN SEMASA BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.7.3. Dari segi prestasi kewangan keseluruhan juga menunjukkan peningkatan di mana defisit keseluruhan bagi tahun 2017 menurun sejumlah RM72.58 juta berbanding tahun 2016 iaitu dari defisit keseluruhan berjumlah RM180.69 juta bagi tahun 2016 kepada defisit keseluruhan berjumlah RM108.11 juta bagi tahun 2017. Defisit keseluruhan bagi tahun 2017 telah dibiayai oleh kurangan pada sumber Pinjaman daripada Kerajaan Persekutuan berjumlah RM10.22 juta, Pemberian Tahap Pembangunan Ekonomi Dan Kesejahteraan Rakyat berjumlah RM28.60 juta, pindahan dari Akaun Hasil Disatukan berjumlah RM15 juta dan perubahan tunai, pelaburan dan amanah berjumlah RM74.73 juta.

4.8. PENYATA AKAUN MEMORANDUM

Penyata Akaun Memorandum menunjukkan baki aset dan liabiliti Kerajaan yang boleh dilupuskan atau perlu dilunaskan pada masa akan datang yang tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

4.8.1. Pinjaman Boleh Dituntut

4.8.1.1. Pinjaman Boleh Dituntut adalah merupakan pinjaman yang diberikan oleh Kerajaan Negeri kepada Agensi dan Pihak Berkuasa Tempatan menggunakan sumber Kerajaan Negeri atau pinjaman yang diperoleh daripada Kerajaan Persekutuan. Pada akhir tahun 2017, baki Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM25.29 juta atau 2.5% daripada RM1,025.64 juta pada tahun 2016 kepada RM1,050.94 juta pada tahun 2017. Perbandingan baki pinjaman boleh dituntut bagi tahun 2017 dan 2016 adalah seperti **Jadual 4.27**.

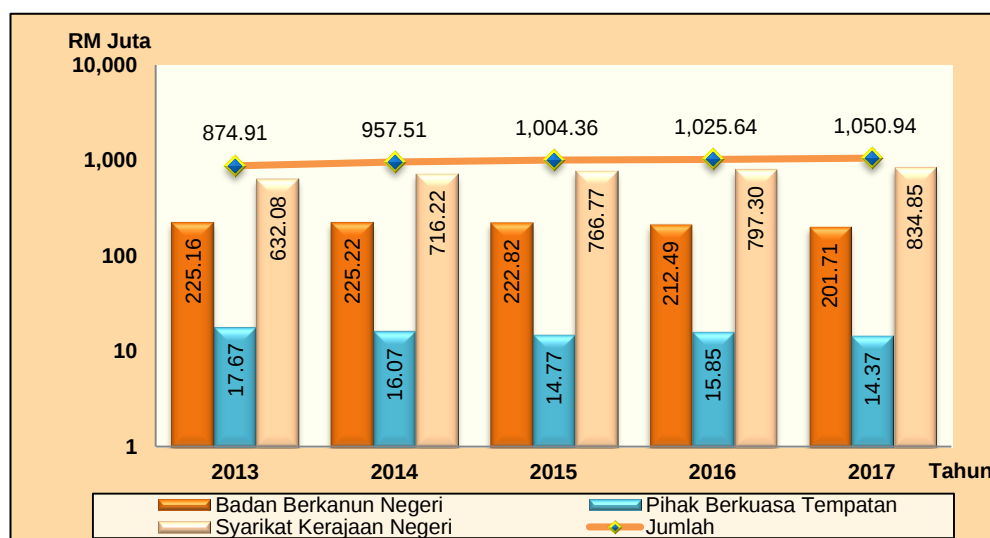
JADUAL 4.27
KEDUDUKAN PINJAMAN BOLEH DITUNTUT PADA TAHUN 2017 DAN 2016

BIL.	BUTIRAN PINJAMAN	BAKI HUTANG		PERUBAHAN	
		2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Badan Berkanun Negeri	201.71	212.49	-10.78	-5.1
2.	Pihak Berkuasa Tempatan	14.37	15.85	-1.48	-9.3
3.	Syarikat Kerajaan Negeri	834.85	797.30	37.55	4.7
JUMLAH		1,050.94	1,025.64	25.29	2.5

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.8.1.2. Analisis perbandingan baki pinjaman boleh dituntut bagi tahun 2013 hingga 2017 menunjukkan peningkatan baki Pinjaman Boleh Dituntut pada setiap tahun. Kedudukan baki Pinjaman Boleh Dituntut bagi tempoh tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti **Carta 4.8**.

CARTA 4.8
KEDUDUKAN BAKI PINJAMAN BOLEH TUNTUT BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.8.1.3. Pada tahun 2017, Agensi sepatutnya membayar ansuran pinjaman Kerajaan Negeri berjumlah RM325.61 juta yang terdiri daripada bayaran anuiti tahun semasa sejumlah RM44.88 juta dan tunggakan berjumlah RM280.72 juta. Kedudukan ansuran pinjaman Agensi yang sepatutnya dijelaskan kepada Kerajaan Negeri berbanding dengan bayaran sebenar yang telah dibuat pada tahun 2017 adalah seperti **Jadual 4.28**.

JADUAL 4.28
KEDUDUKAN TUNGGAKAN BAYARAN BALIK
PINJAMAN BOLEH DITUNTUT PADA TAHUN 2017

BIL.	AGENSI	TUNGGAKAN PADA 1.1.2017	ANUITI 2017	JUMLAH PATUT DIJELASKAN TAHUN 2017	JUMLAH TELAH DIJELASKAN TAHUN 2017	TUNGGAKAN PADA 31.12.2017
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Badan Berkanun Negeri	81.22	9.91	91.14	1.85	89.30
2.	Pihak Berkuasa Tempatan	0.40	1.23	1.63	1.48	0.15
3.	Syarikat Kerajaan Negeri	199.10	33.74	232.84	0.00	232.84
JUMLAH		280.72	44.88	325.61	3.33	322.29

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017

4.8.1.4. Semakan Audit mendapati 30 (54.5%) daripada 55 pinjaman mempunyai tunggakan bayaran balik dengan tempoh tunggakan antara satu (1) hingga 11 tahun melibatkan 191 ansuran tertunggak. Tunggakan bayaran balik pinjaman pada akhir tahun 2017 meningkat sebanyak RM41.56 juta (14.8%) menjadi RM322.29 juta berbanding RM280.72 juta pada akhir tahun 2016 adalah seperti **Jadual 4.29**.

JADUAL 4.29
TUNGGAKAN BAYARAN BALIK PINJAMAN BOLEH
TUNTUT KEDUDUKAN PADA AKHIR TAHUN 2016 DAN 2017

PEMINJAM	PINJAMAN			TUNGGAKAN BAYARAN BALIK				BIL. ANSURAN TERTUNGGAK SEHINGGA AKHIR TAHUN 2017	TEMPOH TERTUNGGAK SEHINGGA AKHIR TAHUN 2017 (Tahun)
	ADA TUNGGAKAN			31.12.2016	31.12.2017	TAMBAHAN/ (KURANGAN)			
	(Bil.)	(Bil.)	(%)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)		
Badan Berkanun Negeri	5	2	40.0	81.22	89.30	8.07	9.9	16	5-11
Pihak Berkuasa Tempatan	16	3	18.8	0.40	0.15	-0.25	-62.5	4	1-2
Syarikat Kerajaan Negeri	34	25	73.5	199.10	232.84	33.74	16.9	171	1-10
JUMLAH	55	30	54.5	280.72	322.29	41.56	14.8	191	1-11

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2016 dan 2017

4.8.2. Pelaburan

4.8.2.1. Pelaburan oleh Kerajaan Negeri melalui peruntukan belanja mengurus ditunjukkan di Penyata Akaun Memorandum. Pada akhir tahun 2017, baki pelaburan di Penyata Akaun Memorandum berjumlah RM7.16 juta

berbanding RM7.35 juta pada tahun 2016 iaitu menurun sejumlah RM0.19 juta atau 2.6%. Kedudukan pelaburan Kerajaan Negeri bagi tempoh lima (5) tahun dari tahun 2013 hingga tahun 2017 adalah seperti **Jadual 4.30**.

JADUAL 4.30
KEDUDUKAN PELABURAN KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

BIL.	PELABURAN	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)
1.	Malaysia Airports Holdings Berhad	4.75	4.75	4.75	4.75	4.75
2.	Petron, Malaysia Mining Corporation dan Zelan	0.12	0.12	0.12	0.12	0.12
3.	Pelaburan Portfolio	4.47	4.42	2.46	2.48	2.29
JUMLAH		9.34	9.29	7.33	7.35	7.16

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.8.2.2. Kedudukan nilai kos berbanding nilai pasaran pelaburan Kerajaan Negeri bagi tahun 2017 adalah seperti **Jadual 4.31**. Semua pelaburan merekodkan peningkatan harga pada akhir tahun kewangan 2017.

JADUAL 4.31
PERBANDINGAN NILAI KOS DAN NILAI PASARAN
PELABURAN KERAJAAN NEGERI PADA 31 DISEMBER 2017

BIL.	PELABURAN	NILAI KOS (RM Juta)	NILAI PASARAN (RM Juta)	PERUBAHAN (RM Juta)
1.	Malaysia Airports Holdings Berhad	4.75	16.70	11.95
2.	Petron Malaysia Refining & Marketing Berhad	0.11	1.46	1.35
3.	Malaysia Mining Corporation Berhad	0.01	0.03	0.02
4.	CIMB Private Banking	2.29	2.71	0.42
JUMLAH		7.16	20.90	13.74

Sumber: Jadual Pelaburan Kerajaan Negeri Tahun 2017

4.8.3. Hutang Awam

4.8.3.1. Kerajaan Negeri dari semasa ke semasa ada menerima pinjaman daripada Kerajaan Persekutuan bagi membiayai projek pembangunannya. Pada tahun 2017, baki hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan telah meningkat sejumlah RM25.06 juta atau 1.8% menjadi RM1,421.42 juta berbanding RM1,396.36 juta pada tahun 2016. Peningkatan ini adalah disebabkan oleh Kerajaan Negeri telah menerima pinjaman baru untuk projek-projek bekalan air dan Projek Pembinaan Istana Negeri Kelantan yang baharu. Pada 14 September 2016, Perjanjian Utama di antara Kerajaan Malaysia, Kerajaan Negeri Kelantan, Air Kelantan Sdn. Bhd. dan Pengurusan Aset Air Berhad (PAAB) telah ditandatangani bagi Migrasi Air Kelantan Sdn. Bhd. ke rejim PAAB berjumlah RM554.52 juta. Walau bagaimanapun Kerajaan Negeri Kelantan masih mengambil kira amaun RM554.52 juta sebagai baki hutang awam belum selesai pada tahun 2017 sehingga perjanjian novasi di antara Kerajaan Persekutuan dan PAAB dimuktamadkan antara kedua belah pihak

sebagaimana perenggan tujuh (7) perjanjian tersebut. Kedudukan hutang Kerajaan Negeri pada tahun 2017 berbanding tahun 2016 adalah seperti **Jadual 4.32**.

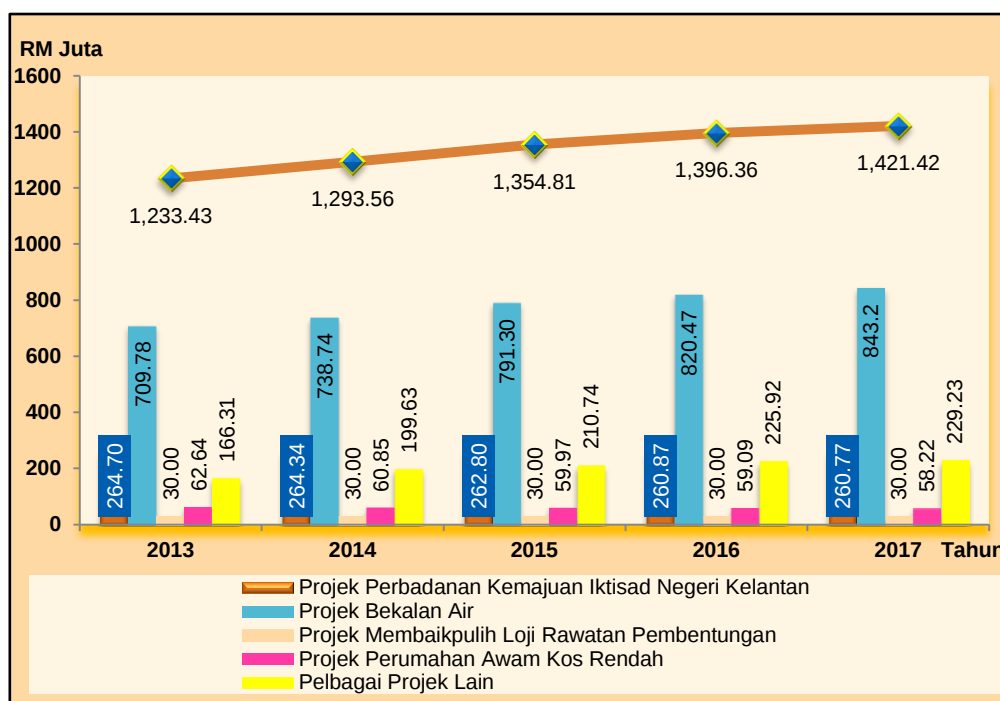
JADUAL 4.32
KEDUDUKAN HUTANG AWAM PADA TAHUN 2017 DAN 2016

BIL.	TUJUAN PINJAMAN	BAKI HUTANG		PERUBAHAN	
		2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Projek Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	260.77	260.87	-0.10	-0.04
2.	Projek Bekalan Air	843.20	820.47	22.73	2.8
3.	Projek Membaikpulih Loji Rawatan Pembentukan	30.00	30.00	0.00	0.0
4.	Projek Perumahan Awam Kos Rendah	58.22	59.10	-0.88	-1.5
5.	Pelbagai Projek Lain	229.23	225.92	3.31	1.5
JUMLAH		1,421.42	1,396.36	25.06	1.8

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.8.3.2. Analisis perbandingan baki hutang awam bagi tahun 2013 hingga 2017 menunjukkan peningkatan baki hutang awam bagi setiap tahun. Kedudukan baki hutang awam bagi tempoh tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti **Carta 4.9**. Kedudukan baki hutang awam tahun 2017 adalah yang tertinggi dalam tempoh lima (5) tahun.

CARTA 4.9
KEDUDUKAN HUTANG AWAM BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.8.3.3. Selain itu, Kerajaan Negeri mempunyai tunggakan bayaran balik kepada Kerajaan Persekutuan pada tahun 2017 berjumlah RM438.78 juta iaitu

meningkat sejumlah RM46.89 juta atau 12.0% berbanding RM391.89 juta pada tahun 2016. Tunggakan ini melibatkan 29 pinjaman atau 65.9% daripada sejumlah 44 pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan. Pada tahun 2017, Kerajaan Negeri telah membuat bayaran balik pinjaman kepada Kerajaan Persekutuan berjumlah RM4.04 juta atau 0.9% daripada RM442.82 juta jumlah yang perlu dijelaskan dalam tahun semasa. Kedudukan tunggakan bayaran balik hutang awam tahun 2017 adalah seperti **Jadual 4.33**.

JADUAL 4.33
JADUAL KEDUDUKAN TUNGGAKAN
BAYARAN BALIK HUTANG AWAM PADA TAHUN 2017

BIL.	TUJUAN PINJAMAN	TUNGGAKAN PADA 1.1.2017	ANUITI 2017	JUMLAH PATUT DIJELASKAN TAHUN 2017	JUMLAH TELAH DIJELASKAN TAHUN 2017	TUNGGAKAN PADA 31.12.2017
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Projek Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	79.29	9.30	88.59	1.10	87.49
2.	Projek Bekalan Air	236.23	32.38	268.61	0.00	268.61
3.	Projek Perumahan Awam Kos Rendah	15.63	2.61	18.24	1.67	16.57
4.	Pelbagai Projek Lain	56.65	5.28	61.93	1.27	60.66
5.	Projek Membaikpulih Loji Rawatan Pembentungan	4.09	1.36	5.45	0.00	5.45
JUMLAH		391.89	50.93	442.82	4.04	438.78

Nota: * Jumlah Tunggakan Adalah Mengambil kira Jumlah Pokok dan Faedah Untuk Pinjaman Tersebut

4.8.4. Akaun Belum Terima

4.8.4.1. Peraturan mengenai Akaun Belum Terima dinyatakan dalam Arahan Perbendaharaan 89, yang menghendaki setiap Pegawai Pengawal menghantar suatu penyata mengenai apa-apa hasil yang sepatutnya diterima pada 31 Disember kepada Bendahari Negeri dengan salinannya kepada Jabatan Audit Negara. Pekeliling Perbendaharaan Malaysia WP10.6 juga menjelaskan penyelenggaraan dan pelaporan Akaun Belum Terima. Selain itu, Surat Pekeliling Perbendaharaan Negeri bagi penutupan Akaun Negeri Kelantan Tahun 2017 menghendaki Penyata Akaun Belum Terima 2017 dikemukakan kepada Bendahari Negeri dengan salinannya kepada Pengarah Audit Negeri sebelum atau pada 4 Januari 2018.

4.8.4.2. Akaun Belum Terima Negeri Kelantan telah meningkat sejumlah RM0.86 juta atau 0.8% kepada RM107.36 juta pada tahun 2017 berbanding RM106.50 juta pada tahun 2016. Sebahagian besar daripada tunggakan hasil ini merupakan Denda Cukai Tanah, Cukai Tanah Berulang, hutang Tribute Konsesi Hutan kepada Kerajaan Negeri dan sewa Rumah Awam Kos Rendah berjumlah RM102.62 juta atau 95.6% daripada keseluruhan jumlah tunggakan

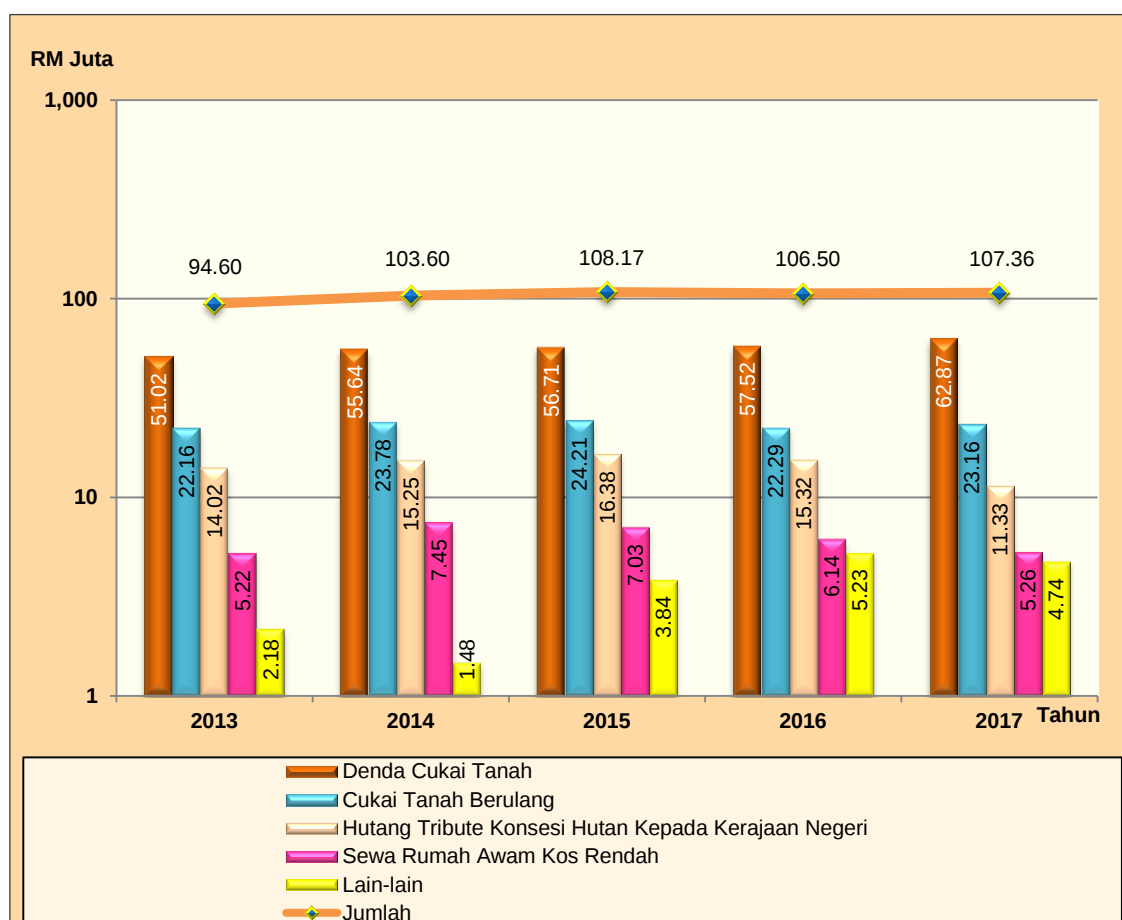
hasil bagi tahun 2017. Analisis perbandingan Akaun Belum Terima bagi tahun 2013 hingga 2017 menunjukkan peningkatan Akaun Belum Terima pada tahun 2014 hingga 2015, menurun pada tahun 2016 dan meningkat semula pada tahun 2017. Akaun Belum Terima tertinggi adalah pada tahun 2017. Kedudukan Akaun Belum Terima bagi tahun 2013 hingga 2017 adalah seperti **Jadual 4.34** dan **Carta 4.10**.

JADUAL 4.34
KEDUDUKAN AKAUN BELUM TERIMA BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

BUTIRAN	BAKI PADA 31 DISEMBER				
	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	2017 (RM Juta)
Denda Cukai Tanah	51.02	55.64	56.71	57.52	62.87
Cukai Tanah Berulang	22.16	23.78	24.21	22.29	23.16
Hutang Tribute Konsesi Hutan Kepada Kerajaan Negeri	14.02	15.25	16.38	15.32	11.33
Sewa Rumah Awam Kos Rendah	5.22	7.45	7.03	6.14	5.26
Lain-lain	2.18	1.48	3.84	5.23	4.74
JUMLAH	94.60	103.60	108.17	106.50	107.36

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

CARTA 4.10
KEDUDUKAN AKAUN BELUM TERIMA BAGI TAHUN 2013 HINGGA 2017

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2013 Hingga 2017

4.8.4.3. Tunggakan Cukai Tanah Berulang merupakan 21.6% daripada jumlah keseluruhan Akaun Belum Terima tahun 2017. Pejabat Tanah dan Jajahan Jeli mencatatkan peningkatan tunggakan Cukai Tanah Berulang tertinggi pada tahun 2017 iaitu RM0.34 juta atau 34.7% menjadi RM1.32 juta pada tahun 2017 berbanding RM0.98 juta pada tahun 2016. Manakala Pejabat Tanah dan Jajahan Kuala Krai mencatatkan penurunan sejumlah RM0.09 juta atau 2.8% menjadi RM3.18 juta berbanding RM3.27 juta pada tahun 2016. Butiran tunggakan Cukai Tanah Berulang mengikut Pejabat Tanah dan Jajahan pada tahun 2017 berbanding 2016 adalah seperti **Jadual 4.35**.

JADUAL 4.35
TUNGGAKAN CUKAI TANAH BERULANG PADA TAHUN 2017 BERBANDING 2016

BIL.	JABATAN	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Pejabat Tanah dan Jajahan Kota Bharu	7.24	7.21	0.03	0.4
2.	Pejabat Tanah dan Jajahan Kuala Krai	3.18	3.27	-0.09	-2.8
3.	Pejabat Tanah dan Jajahan Gua Musang	2.41	2.14	0.27	12.6
4.	Pejabat Tanah dan Jajahan Pasir Mas	2.29	2.24	0.05	2.2
5.	Pejabat Tanah dan Jajahan Tanah Merah	2.39	2.25	0.14	6.2
6.	Pejabat Tanah dan Jajahan Machang	1.36	1.36	-	-
7.	Pejabat Tanah dan Jajahan Pasir Puteh	1.14	1.17	-0.03	-2.6
8.	Pejabat Tanah dan Jajahan Jeli	1.32	0.98	0.34	34.7
9.	Pejabat Tanah dan Jajahan Bachok	1.05	0.98	0.07	7.1
10.	Pejabat Tanah dan Jajahan Tumpat	0.78	0.69	0.09	13.0
JUMLAH		23.16	22.29	0.87	3.9

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017 dan 2016

4.9. RUMUSAN DAN SYOR AUDIT

4.9.1. Secara keseluruhannya, prestasi kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada akhir tahun 2017 adalah stabil berdasarkan perkara berikut:

- i. kedudukan Kumpulan Wang Disatukan Kerajaan Negeri telah mengalami peningkatan sejumlah RM38.46 juta atau 158.5% iaitu daripada RM24.27 juta pada tahun 2016 kepada RM62.72 juta pada tahun 2017;
- ii. Akaun Hasil Disatukan meningkat sejumlah RM38.82 juta menjadi defisit RM716.77 juta pada tahun 2017 daripada defisit RM755.59 juta pada 2016;
- iii. tunggakan Bayaran Pinjaman Boleh Tuntut daripada Agensi Kerajaan Negeri telah meningkat daripada RM280.72 juta pada tahun 2016 kepada RM322.29 juta tahun 2017;
- iv. pelaburan menurun daripada RM11.33 juta pada tahun 2016 kepada RM11.14 juta tahun 2017;

- v. Hutang Awam pula meningkat daripada RM1,396.36 juta pada tahun 2016 kepada RM1,421.42 juta direkodkan pada tahun 2017; dan
- vi. tunggakan Bayaran Balik Hutang Awam kepada Kerajaan Persekutuan juga turut meningkat daripada RM391.89 juta pada tahun 2016 kepada RM438.78 juta tahun 2017.

4.9.2. Pihak Audit mengesyorkan Kerajaan Negeri meningkatkan usaha bagi mengutip tunggakan hasil berjumlah RM107.36 juta dan mengawal perbelanjaan dengan mengamalkan perbelanjaan berhemat bagi memperkukuhkan kewangan Kerajaan Negeri. Antara langkah penambahbaikan yang boleh diambil oleh Kerajaan Negeri adalah seperti berikut:

- i. mengeluarkan bil kepada pembayar cukai tanah mengikut zon/kawasan tertentu;
- ii. mengeluarkan notis bagi cukai tanah yang tertunggak;
- iii. mengemaskinikan alamat pembayar cukai dalam sistem tanah;
- iv. menggunakan saluran peruntukan undang-undang yang ada bagi memungut cukai tanah yang tertunggak;
- v. mengadakan kerjasama antara Pejabat Tanah dan Pihak Berkuasa Tempatan dengan menyeragamkan maklumat dalam sistem Tanah dan sistem kutipan cukai pintu;
- vi. mengawal perbelanjaan yang melibatkan pembayaran di bawah AP 58 (a) seperti bil-bil perubatan yang lewat dikemukakan oleh pesara dan menyebabkan Kerajaan Negeri terpaksa menanggung sejumlah bil yang banyak di bawah pembayaran AP 58 (a); dan
- vii. mengawal perbelanjaan dengan memastikan perbelanjaan dilaksanakan mengikut keperluan dan kedudukan aliran tunai.

BAHAGIAN III

RANCANGAN PEMBANGUNAN

KERAJAAN NEGERI

BAHAGIAN III

RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI

5. STATUS PRESTASI PELAKSANAAN PROJEK PEMBANGUNAN RMKe-11

5.1. Rancangan projek pembangunan Negeri Kelantan digubal bagi menjelaskan strategi, program/projek yang akan diperkenal dan dilaksanakan untuk mencapai objektif pembangunan Negeri Kelantan. Bagi menjayakan rancangan tersebut siling peruntukan yang telah diluluskan oleh Kerajaan Negeri adalah berjumlah RM1,061.81 juta bagi tempoh 2016 hingga 2020 (RMKe-11). Peruntukan ini telah diagihkan kepada 10 Jabatan dan sehingga 31 Disember 2017, sejumlah RM146.93 juta atau 13.8% daripada peruntukan RMKe-11 telah dibelanjakan. Status prestasi perbelanjaan pembangunan bagi RMKe-11 sehingga 31 Disember 2017 adalah seperti **Jadual 5.1**.

JADUAL 5.1
STATUS PRESTASI PERBELANJAAN
PEMBANGUNAN DI BAWAH RMKe-11 SEHINGGA 31 DISEMBER 2017

BIL.	JABATAN/PEJABAT	BIL. PROJEK	PERUNTUKAN YANG DILULUSKAN 2016-2020	PERBELANJAAN SEHINGGA 31.12.2017	PENCAPAIAN
			(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	12	11.25	3.22	28.6
2.	Pejabat Sultan Kelantan	27	8.00	1.99	24.8
3.	Jabatan Pertanian Negeri	11	12.60	3.00	23.8
4.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	1	20.00	4.00	20.0
5.	Jabatan Perhutanan Negeri	29	5.05	0.83	16.5
6.	Pejabat Pembangunan Negeri (*)	2	216.15	34.85	16.1
7.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	244	52.60	7.42	14.1
8.	Pejabat MB dan SUK	6	615.15	76.63	12.5
9.	Jabatan Kerja Raya Negeri	127	116.35	14.45	12.4
10.	Jabatan Perikanan Negeri	23	4.67	0.53	11.5
JUMLAH		482	1,061.81	146.93	13.8

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017

5.2. Pada tahun 2017, sejumlah RM146.93 juta atau 52.2% daripada peruntukan pembangunan yang diluluskan telah dibelanjakan oleh 10 Jabatan. Sembilan (9) Jabatan telah membelanjakan melebihi 50% berbanding peruntukan yang diterima. Perbelanjaan pembangunan bagi tahun 2017 adalah hanya 52.2% sahaja kerana projek Pembinaan Istana Lembah Sireh dihentikan sementara menunggu kelulusan hiasan dalaman dan kemajuan kerja yang perlahan bagi Projek Kompleks Pejabat-pejabat Kerajaan Negeri. Perbandingan peruntukan dan perbelanjaan pembangunan di bawah RMKe-11 bagi tahun 2017 adalah seperti **Jadual 5.2**.

JADUAL 5.2
PERUNTUKAN DAN PERBELANJAAN
PEMBANGUNAN DI BAWAH RMKe-11 BAGI TAHUN 2017

BIL.	JABATAN/PEJABAT	BIL. PROJEK	PERUNTUKAN 2017	PERBELANJAAN 2017	PENCAPAIAN
			(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	1	4.00	4.00	100.0
2.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	12	3.22	3.22	99.9
3.	Jabatan Pertanian Negeri	11	3.01	3.00	99.8
4.	Pejabat Sultan Kelantan	27	2.00	1.99	99.3
5.	Jabatan Perikanan Negeri	23	0.57	0.53	93.2
6.	Jabatan Perhutanan Negeri	29	1.01	0.83	82.6
7.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	244	9.22	7.42	80.4
8.	Pejabat Pembangunan Negeri	2	46.55	34.85	74.9
9.	Jabatan kerja Raya Negeri	127	21.10	14.45	68.5
10.	Pejabat MB dan SUK	6	188.43	76.63	40.7
11.	Perbelanjaan Mengejut	0	2.50	0.00	0.0
JUMLAH		482	281.61	146.93	52.2

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017

5.3. Pada tahun 2017, sejumlah 466 projek berjaya disiapkan sebagaimana dirancang. Enam (6) Jabatan berjaya menyiapkan kesemua projek yang dirancang pada tahun 2017 iaitu Pejabat Sultan Kelantan, Jabatan Perhutanan Negeri, Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri, Jabatan Pertanian Negeri, Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri dan Pejabat Pembangunan Negeri.

5.4. Terdapat 15 projek sedang dalam peringkat pelaksanaan oleh empat (4) Jabatan iaitu Pejabat Menteri Besar dan Setiausaha Kerajaan, Jabatan Kerja Raya Negeri, Pejabat Perbendaharaan Negeri dan Jabatan Perikanan Negeri. Antara projek sedang dalam peringkat pelaksanaan yang berskala besar adalah seperti berikut:

- i. kerja-kerja pembinaan Istana Kelantan di atas lot PT 246 Seksyen 17, Kota Bharu (Lembah Sireh);
- ii. mendirikan sebuah rumah kediaman dua (2) tingkat (Istana DiRaja) beserta sebuah kolam renang di Jalan Wickham, Kuala Lumpur;
- iii. projek Rumah Mampu Milik Badang, Kota Bharu;
- iv. membina dan menyiapkan bangunan baru blok lapan (8) serta kerja-kerja berkaitan di Kompleks Kota Darulnaim, Kota Bharu; dan
- v. menaik taraf Jalan Pasir Hor, Kubang Kerian ke Pasir Jelatang, Pasir Tumboh.

5.5 Daripada keseluruhan projek berjumlah 482, hanya Projek Rumah Mampu Milik (RMMK) Bunut Susu, Mukim Kiat, Pasir Mas yang belum dimulakan kerana masih di peringkat pra-pembangunan. Projek ini dikendalikan oleh Pejabat Menteri Besar dan

Setiausaha Kerajaan melibatkan kos berjumlah RM13.45 juta. Status prestasi keseluruhan projek pembangunan RMKe-11 adalah seperti **Jadual 5.3**.

JADUAL 5.3
STATUS PRESTASI PELAKSANAAN
PROJEK RMKe-11 SEHINGGA 31 DISEMBER 2017

BIL.	JABATAN/PEJABAT	SIAP SEBENAR	SEDANG DILAKSANAKAN	BELUM MULA	JUMLAH
1.	Pejabat Sultan Kelantan	27	0	0	27
2.	Pejabat MB dan SUK	0	5	1	6
3.	Pejabat Perbendaharaan Negeri	0	1	0	1
4.	Jabatan Perhutanan Negeri	29	0	0	29
5.	Jabatan Pengairan dan Saliran Negeri	244	0	0	244
6.	Jabatan Pertanian Negeri	11	0	0	11
7.	Jabatan Kerja Raya Negeri	125	2	0	127
8.	Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	12	0	0	12
9.	Pejabat Pembangunan Negeri	2	0	0	2
10.	Jabatan Perikanan Negeri	16	7	0	23
JUMLAH		466	15	1	482

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2017/Unit Pembangunan Ekonomi Negeri Kelantan

5.4. RUMUSAN

Pada keseluruhannya, prestasi pelaksanaan projek RMKe-11 bagi tahun 2017 adalah memuaskan kerana sejumlah RM146.93 juta atau 52.2% telah dibelanjakan berbanding RM281.61 juta daripada jumlah peruntukan yang diluluskan. Antara sebab pencapaian perbelanjaan agak rendah adalah kerana projek yang belum siap adalah projek berskala besar dan kemajuan kerja yang perlahan. Sejumlah 482 projek pembangunan telah dirancang oleh 10 jabatan. Secara keseluruhannya peratus kemajuan projek pembangunan adalah baik iaitu 96.7% di mana bilangan projek yang dapat disiapkan adalah sebanyak 466 berbanding 482 projek yang dirancang. Hanya 15 projek masih dalam peringkat pelaksanaan dan satu (1) projek belum dimulakan.

BAHAGIAN IV

PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

BAHAGIAN IV

PENYERAHAN, PENGESAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

6. PENDAHULUAN

Mengikut Akta Audit 1957, Ketua Audit Negara mempunyai kuasa untuk mengaudit penyata kewangan Agensi Negeri iaitu Badan Berkanun Negeri (BBN), Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan Majlis Agama Islam (MAI). Objektif pengauditan adalah untuk memberikan pendapat terhadap penyata kewangan Agensi Negeri sama ada penyata ini menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan yang berkaitan telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

6.1. PENGAUDITAN PENYATA KEWANGAN

Selaras dengan Seksyen 5(c) Akta Audit 1957, Jabatan Audit Negara menjalankan pengauditan terhadap penyata kewangan Agensi Negeri yang bertujuan untuk memastikan segala akaun serta rekod kewangan diselenggara dengan teratur dan kemas kini. Sehingga akhir tahun 2017, Ketua Audit Negara bertanggungjawab melaksanakan pengauditan terhadap sembilan (9) BBN, 12 PBT dan satu (1) MAI. Daripada jumlah tersebut, penyata kewangan bagi MAI diaudit terus oleh Ketua Audit Negara. Firma audit swasta telah dilantik untuk menjalankan pengauditan terhadap sembilan (9) Penyata Kewangan BBN dan 12 Penyata Kewangan PBT. Pelantikan firma audit swasta ini adalah selaras dengan peruntukan di bawah Seksyen 7(3), Akta Audit 1957 yang memberi kuasa kepada Ketua Audit Negara melantik pihak yang berkebolehan untuk menjalankan pengauditan bagi pihak beliau. Kerja pengauditan yang dilaksanakan oleh firma audit swasta sentiasa dipantau oleh Jabatan Audit Negara melalui penyediaan Memorandum Perancangan Audit, lawatan dan perbincangan antara pihak firma audit swasta dengan pegawai Jabatan Audit Negara serta penyediaan borang semakan yang perlu disertakan bersama laporan akhir yang dihantar kepada Jabatan Audit Negara.

6.2. KEDUDUKAN PENYERAHAN PENYATA KEWANGAN

Mesyuarat Jawatankuasa Perhubungan Antara Kerajaan Persekutuan dan Kerajaan Negeri Bil. 1 Tahun 2009 pada 20 April 2009 bersetuju supaya tarikh penyerahan penyata kewangan bagi BBN, MAI dan PBT dikemukakan sebelum atau pada 30 April setiap tahun. Kerajaan Negeri telah mengeluarkan Arahan Pentadbiran Setiausaha Kerajaan Negeri Bilangan 1 Tahun 2009, mengarahkan semua Agensi Kerajaan Negeri mengemukakan penyata kewangan sebelum 30 April setiap tahun selaras dengan

keputusan Mesyuarat Jawatankuasa. Penyerahan penyata kewangan oleh BBN dan PBT serta Majlis Agama Islam bagi Negeri Kelantan untuk diaudit adalah baik. Setakat 31 Julai 2018, kesemua sembilan (9) BBN dan 12 PBT serta MAI telah mengemukakan penyata kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 untuk diaudit. Daripada 22 agensi terlibat, 19 agensi mengemukakan penyata kewangan dalam tempoh yang ditetapkan iaitu sebelum atau pada 30 April 2017 manakala tiga (3) agensi iaitu Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan, Yayasan Kelantan Darulnaim dan Majlis Daerah Machang selepas tempoh ditetapkan. Kedudukan penyerahan penyata kewangan tahun 2017 adalah seperti **Jadual 6.1**.

JADUAL 6.1
PENYERAHAN PENYATA KEWANGAN
BADAN BERKANUN NEGERI, MAJLIS AGAMA ISLAM DAN
PIHAK BERKUASA TEMPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017

BIL.	AGENSI	TARIKH PENYERAHAN
BADAN BERKANUN NEGERI		
1.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	18.03.2018
2.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	19.04.2018
3.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	23.04.2018
4.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	26.04.2018
5.	Perbadanan Stadium Kelantan	26.04.2018
6.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	30.04.2018
7.	Yayasan Islam Kelantan	30.04.2018
8.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	08.05.2018
9.	Yayasan Kelantan Darulnaim	17.05.2018
MAJLIS AGAMA ISLAM		
1.	Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan	26.04.2018
PIHAK BERKUASA TEMPATAN		
1.	Majlis Daerah Pasir Puteh	30.04.2018
2.	Majlis Daerah Ketereh	30.04.2018
3.	Majlis Perbandaran Kota Bharu	30.04.2018
4.	Majlis Daerah Pasir Mas	30.04.2018
5.	Majlis Daerah Bachok	30.04.2018
6.	Majlis Daerah Tanah Merah	30.04.2018
7.	Majlis Daerah Tumpat	30.04.2018
8.	Majlis Daerah Dabong	30.04.2018
9.	Majlis Daerah Kuala Krai	30.04.2018
10.	Majlis Daerah Gua Musang	30.04.2018
11.	Majlis Daerah Jeli	30.04.2018
12.	Majlis Daerah Machang	31.05.2018

Sumber: Jabatan Audit Negara

6.3. PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN

Setakat 31 Julai 2018, Jabatan Audit Negara telah mengesahkan sebanyak 22 penyata kewangan tahun 2016 iaitu sembilan (9) penyata kewangan BBN, satu (1) penyata kewangan MAI dan 12 penyata kewangan PBT. Kesemua 22 penyata kewangan BBN, MAI dan PBT bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 telah diaudit dan dikeluarkan Sijil Audit Tanpa Teguran.

6.4. PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN

Akta Badan Berkanun 1980 dan Enakmen penubuhan Badan Berkanun Negeri telah menetapkan bahawa penyata kewangan agensi yang telah diaudit beserta pendapat Ketua Audit Negara hendaklah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri. Manakala bagi Pihak Berkuasa Tempatan, Akta Kerajaan Tempatan 1976 menghendaki satu (1) salinan penyata kewangan dan pendapat yang dikeluarkan oleh Ketua Audit Negara dikemukakan kepada Pihak Berkuasa Negeri dan seterusnya dibentangkan di Dewan Undangan Negeri. Semua 22 penyata kewangan tahun 2016 yang telah disahkan oleh Ketua Audit Negara telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Kelantan.

6.5. PRESTASI KEWANGAN

Analisis prestasi kewangan Badan Berkanun Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan yang merangkumi prestasi secara menyeluruh, penggunaan geran pembangunan dan operasi dilaporkan seperti berikut:

6.5.1. Analisis Prestasi Kewangan Badan Berkanun Negeri

Sehingga 31 Julai 2018, Jabatan Audit Negara telah membuat pengesahan dan mengeluarkan Sijil Audit terhadap penyata kewangan bagi tahun 2016 untuk kesemua sembilan (9) BBN di Kelantan. Manakala sembilan (9) penyata kewangan BBN bagi tahun berakhir 2017 masih dalam proses pengauditan.

6.5.1.1. Analisis prestasi kewangan BBN adalah berdasarkan sembilan (9) penyata kewangan BBN tahun 2017 yang telah diterima sehingga 31 Julai 2018. Pada keseluruhannya, kedudukan kewangan tahun 2017 bagi BBN adalah baik berbanding tahun 2016. Pada tahun berakhir 31 Disember 2017, surplus pendapatan terkumpul meningkat sejumlah RM39.50 juta atau 8.6% dan jumlah aset meningkat sejumlah RM48.83 juta atau 3.2%. Aset semasa bersih meningkat sejumlah RM9.22 juta atau 4.2% berbanding tahun 2016. Selain itu, lebihan pendapatan tahun semasa atau keuntungan tahun semasa juga meningkat sejumlah RM6.24 juta atau 24.5% berbanding tahun 2016. Prestasi kewangan BBN bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 dan 31 Disember 2017 adalah seperti **Jadual 6.2**.

JADUAL 6.2
PRESTASI KEWANGAN BADAN BERKANUN NEGERI
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	PERKARA	2017	2016	PERUBAHAN	
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Surplus Pendapatan Berkumpul	498.76	459.26	39.50	8.6
2.	Jumlah Aset	1,563.22	1,514.39	48.83	3.2
3.	Aset Semasa Bersih	230.41	221.19	9.22	4.2
4.	Surplus Pendapatan Semasa	31.66	25.42	6.24	24.5

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016 dan 2017

6.5.1.2. Pada tahun berakhir 31 Disember 2017, enam (6) BBN mencatatkan surplus manakala tiga (3) BBN iaitu Yayasan Kelantan Darulnaim, Majlis Sukan Negeri Kelantan dan Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan mencatatkan defisit bagi tahun semasa. Perbadanan Menteri Besar Kelantan memperoleh lebih pendapatan tertinggi bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 yang berjumlah RM15.01 juta. Manakala Yayasan Islam Kelantan merupakan satu-satunya BBN yang mengalami liabiliti semasa bersih berjumlah RM18.34 juta. Butiran terperinci prestasi kewangan BBN bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 adalah seperti **Jadual 6.3**.

JADUAL 6.3
PRESTASI KEWANGAN BADAN BERKANUN
NEGERI BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017

BIL.	AGENS NGERI	PENYATA PENDAPATAN BAGI TAHUN			PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN		
		BERAKHIR 31 DISEMBER 2017			PADA 31 DISEMBER 2017		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	SURPLUS/DEFISIT	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	38.83	34.59	4.24	250.16	143.02	107.14
2.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	32.10	17.09	15.01	99.41	24.31	75.10
3.	Yayasan Kelantan Darulnaim	27.59	31.08	-3.49	57.57	18.73	38.84
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	18.51	14.21	4.30	27.37	9.23	18.14
5.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	4.21	3.17	1.04	3.67	0.05	3.62
6.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	3.25	4.72	-1.47	2.64	0.01	2.63
7.	Perbadanan Stadium Kelantan	1.99	1.66	0.33	2.70	0.29	2.41
8.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	3.44	3.69	-0.25	1.55	0.68	0.87
9.	Yayasan Islam Kelantan	140.99	129.04	11.95	17.35	35.69	-18.34
JUMLAH		270.91	239.25	31.66	462.42	232.01	230.41

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2017

6.5.1.3. Analisis Aset

- a. Aset BBN merupakan aset semasa dan aset bukan semasa yang terdiri daripada komponen utama seperti hartanah, loji dan peralatan, pelaburan, penghutang dan wang tunai. Pada 31 Disember 2017, jumlah aset yang dimiliki oleh sembilan (9) BBN adalah bernilai RM1,563.22 juta berbanding RM1,514.39 juta pada 31 Disember 2016 iaitu peningkatan sejumlah RM48.83 juta atau 3.2%. Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan mencatatkan peningkatan nilai aset yang ketara pada 31 Disember 2017 berbanding 31 Disember 2016 iaitu sejumlah RM17.05 juta. Kedudukan aset pada 31 Disember 2016 dan 31 Disember 2017 adalah seperti **Jadual 6.4**.

JADUAL 6.4
KEDUDUKAN ASET BADAN BERKANUN NEGERI
PADA 31 DISEMBER 2016 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	AGENSI NEGERI	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Yayasan Islam Kelantan	69.50	55.65	13.85	24.9
2.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	8.62	7.68	0.94	12.2
3.	Yayasan Kelantan Darulnaim	121.93	113.38	8.55	7.5
4.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	234.53	227.16	7.37	3.2
5.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	660.39	643.34	17.05	2.7
6.	Perbadanan Stadium Kelantan	71.49	70.89	0.60	0.8
7.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	386.39	383.90	2.49	0.6
8.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	6.64	7.19	-0.55	-7.6
9.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	3.73	5.20	-1.47	-28.3
JUMLAH		1,563.22	1,514.39	48.83	3.2

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016 dan 2017

- b. Analisis Audit mendapati pada keseluruhannya, jumlah aset semasa bersih meningkat sejumlah RM9.22 juta atau 4.2%, iaitu daripada RM221.19 juta pada 31 Disember 2016 kepada RM230.41 juta pada 31 Disember 2017. Satu (1) BBN mencatatkan liabiliti semasa bersih iaitu Yayasan Islam Kelantan. Kedudukan aset semasa bersih pada 31 Disember 2016 dan 31 Disember 2017 adalah seperti **Jadual 6.5**.

JADUAL 6.5
KEDUDUKAN ASET/(LIABILITI) SEMASA BERSIH
PADA 31 DISEMBER 2016 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	PERKARA	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Stadium Kelantan	2.41	1.48	0.93	62.8
2.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	3.62	2.37	1.25	52.7
3.	Yayasan Kelantan Darulnaim	38.84	32.56	6.28	19.3
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	18.14	16.24	1.90	11.7
5.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	107.14	106.74	0.40	0.4

BIL.	PERKARA	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
6.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	75.1	78.43	-3.33	-4.2
7.	Yayasan Islam Kelantan	-18.34	-23.11	4.77	-20.6
8.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	0.87	1.29	-0.42	-32.6
9.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	2.63	5.19	-2.56	-49.3
JUMLAH		230.41	221.19	9.22	4.2

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016 dan 2017

6.5.1.4. Analisis Pelaburan

Pada 31 Disember 2017, jumlah pelaburan bagi tujuh (7) BBN adalah sejumlah RM481.66 juta. Pelaburan ini terdiri daripada pelaburan dalam syarikat subsidiari, pelaburan dalam syarikat bersekutu, pelaburan hartanah, pelaburan saham tersiar harga dan lain-lain. Analisis Audit mendapati pada keseluruhannya, jumlah pelaburan telah meningkat sejumlah RM7.18 juta atau 1.5% iaitu daripada RM474.48 juta pada 31 Disember 2016 kepada RM481.66 juta pada 31 Disember 2017 seperti **Jadual 6.6**.

JADUAL 6.6
KEDUDUKAN PELABURAN BADAN BERKANUN
NEGERI PADA 31 DISEMBER 2016 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	AGENSI NEGERI	SYARIKAT SUBSIDIARI (RM Juta)		SYARIKAT BERSEKUTU (RM Juta)		LAIN-LAIN (RM Juta)		JUMLAH (RM Juta)	
		2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016
1.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	258.76	258.03	8.40	8.40	18.70	17.89	285.86	284.32
2.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	89.70	83.20	-	-	41.49	40.05	131.19	123.25
3.	Yayasan Kelantan Darulnaim	0.79	0.50	3.25	1.37	49.48	54.40	53.52	56.27
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	9.15	8.66	-	-	-	-	9.15	8.66
5.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	-	-	-	-	1.22	1.25	1.22	1.25
6.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	-	-	-	-	0.48	0.49	0.48	0.49
7.	Yayasan Islam Kelantan	0.15	0.15	-	-	0.09	0.09	0.24	0.24
JUMLAH		358.55	350.54	11.65	9.77	111.46	114.17	481.66	474.48

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016 dan 2017

6.5.1.5. Analisis Liabiliti

Liabiliti terdiri daripada tanggungan semasa dan jangka panjang dengan komponen utama seperti pinjaman, pemiutang, deposit dan pendahuluan. Jumlah liabiliti bagi sembilan (9) Badan Berkanun Negeri meningkat sejumlah RM7.56 juta atau 1.2% iaitu daripada RM631.70 juta pada 31 Disember 2016 kepada RM639.26 juta pada 31 Disember 2017. Tiga (3) Badan Berkanun Negeri mencatatkan peningkatan liabiliti iaitu Yayasan Kelantan Darulnaim,

Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan dan Yayasan Islam Kelantan. Analisis Audit mendapati Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan mencatatkan peningkatan nilai liabiliti yang paling ketara iaitu sejumlah RM11.74 juta disebabkan peningkatan pemiutang perdagangan, pelbagai pemiutang, pinjaman Kerajaan Pusat dan geran diterima. Kedudukan liabiliti BBN adalah seperti **Jadual 6.7**.

JADUAL 6.7
KEDUDUKAN LIABILITI BADAN BERKANUN
NEGERI PADA 31 DISEMBER 2016 DAN 31 DISEMBER 2017

BIL.	AGENSI NEGERI	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Yayasan Kelantan Darulnaim	21.45	16.06	5.39	33.6
2.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	408.17	396.43	11.74	3.0
3.	Yayasan Islam Kelantan	36.60	36.34	0.26	0.7
4.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	0.01	0.01	-	-
5.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	157.60	165.25	-7.65	-4.6
6.	Perbadanan Stadium Kelantan	5.37	5.63	-0.26	-4.6
7.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	9.23	10.74	-1.51	-14.1
8.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	0.68	0.99	-0.31	-31.3
9.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	0.15	0.25	-0.10	-40.0
JUMLAH		639.26	631.70	7.56	1.2

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016 dan 2017

6.5.1.6. Analisis Nisbah

- a. Nisbah semasa digunakan untuk menentukan sejauh mana agensi mampu membayar hutang jangka pendek sekiranya aset semasa dicairkan. Pada umumnya, semakin tinggi nisbah semakin baik kecairan sesebuah agensi. Analisis Audit mendapati nisbah semasa bagi Yayasan Islam Kelantan adalah kurang daripada satu disebabkan liabiliti semasa yang tinggi dicatatkan bagi agensi tersebut. Sebahagian besar daripada liabiliti semasa Yayasan Islam Kelantan adalah belanja terakru iaitu emolumen.
- b. Nisbah hutang mengukur peratus dana yang dibiayai oleh sumber selain ekuiti. Ia juga digunakan untuk mengukur kemampuan agensi memenuhi obligasi kepada pemiutang. Analisis Audit mendapati nisbah hutang bagi BBN adalah memuaskan kerana nisbah berkenaan kurang daripada 100% bagi kesemua agensi. Analisis kecairan dan kestabilan sembilan (9) BBN bagi tahun 2017 adalah seperti **Jadual 6.8**.

JADUAL 6.8
ANALISIS KECAIRAN DAN KESTABILAN
BADAN BERKANUN NEGERI BAGI TAHUN 2017

BIL.	AGENCI NEGERI	NISBAH SEMASA	NISBAH CEPAT	MODAL KERJA	ALIRAN TUNAI BERSIH	NISBAH HUTANG
				(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	4.09	3.83	75.10	19.66	67.2
2.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	1.75	1.58	107.14	-11.09	61.8
3.	Yayasan Islam Kelantan	0.49	0.48	-18.34	5.72	52.7
4.	Yayasan Kelantan Darulnaim	3.07	3.07	38.84	37.93	17.6
5.	Perbadanan Perpustakaan Awam Kelantan	2.28	2.28	0.87	1.54	10.3
6.	Perbadanan Stadium Kelantan	9.30	9.30	2.41	1.50	7.5
7.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan	2.97	2.97	12.88	19.28	2.4
8.	Perbadanan Muzium Negeri Kelantan	79.16	74.32	3.62	3.02	1.7
9.	Majlis Sukan Negeri Kelantan	293.40	293.40	2.63	2.64	0.2

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2017

6.5.2. Prestasi Anak Syarikat Badan Berkanun Negeri

6.5.2.1. Analisis Pelaburan Dalam Syarikat

Pada tahun 2017, Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan (PKINK) melabur sejumlah RM267.16 juta dalam 23 syarikat, Perbadanan Menteri Besar Kelantan (PMBK) melabur sejumlah RM89.70 juta dalam 14 syarikat, Yayasan Kelantan Darulnaim melabur sejumlah RM4.04 juta dalam 12 syarikat, Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat Negeri Kelantan (PPLRKN) melabur sejumlah RM9.15 juta dalam satu (1) syarikat dan Yayasan Islam Kelantan (YIK) melabur sejumlah RM0.15 juta dalam satu (1) syarikat. Analisis pelaburan pada kos dalam anak syarikat dan syarikat bersekutu oleh BBN adalah seperti **Jadual 6.9**.

JADUAL 6.9
ANALISIS PELABURAN PADA KOS
DALAM ANAK SYARIKAT DAN SYARIKAT BERSEKUTU PADA 31 DISEMBER 2017

PERKARA	BADAN BERKANUN					JUMLAH
	PKINK	PMBK	YAKIN	PPLRKN	YIK	
Anak Syarikat (100%)	16	14	2	1	1	34
Anak Syarikat (>50%)	2	0	1	0	0	3
Syarikat Bersekutu (<50%)	5	0	9	0	0	14
JUMLAH SYARIKAT	23	14	12	1	1	51
PELABURAN (RM Juta)	267.16	89.70	4.04	9.15	0.15	370.20

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2017

6.5.2.2. Status Anak Syarikat

Analisis Audit mendapati lima (5) BBN memiliki ekuiti melebihi 50% dalam 37 anak syarikat yang berstatus aktif kesemuanya. Daripada lima (5) BBN, PKINK mempunyai bilangan anak syarikat terbanyak iaitu 18 anak syarikat. Bilangan anak syarikat BBN adalah seperti **Jadual 6.10**.

JADUAL 6.10
BILANGAN ANAK SYARIKAT YANG AKTIF DAN DORMAN BAGI TAHUN 2017

BIL.	BBN	BILANGAN ANAK SYARIKAT (Ekuiti Lebih Daripada 50%)		
		STATUS AKTIF	STATUS DORMAN	JUMLAH SYARIKAT
1.	Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	18	0	18
2.	Perbadanan Menteri Besar Kelantan	14	0	14
3.	Yayasan Kelantan Darulnaim	3	0	3
4.	Perbadanan Pembangunan Ladang Rakyat	1	0	1
5.	Yayasan Islam Kelantan	1	0	1
JUMLAH		37	0	37

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2017

6.5.2.3. Analisis Keuntungan/Kerugian Terkumpul Syarikat

Pada 31 Disember 2017, sebanyak 16 anak syarikat yang aktif di bawah lima (5) BBN mempunyai keuntungan terkumpul secara keseluruhannya yang berjumlah RM58.86 juta. Dari segi kerugian terkumpul, analisis Audit mendapati 21 anak syarikat BBN mempunyai kerugian terkumpul secara keseluruhan berjumlah RM44.17 juta. Antara anak syarikat yang mencatatkan keuntungan terkumpul tertinggi ialah anak syarikat kepada PMBK iaitu Air Kelantan Sdn. Bhd. sejumlah RM19.28 juta dan anak syarikat kepada PKINK iaitu Permodalan Kelantan Berhad sejumlah RM12.94 juta. Analisis keuntungan terkumpul dan kerugian terkumpul anak syarikat BBN bagi tahun kewangan 2017 adalah seperti **Jadual 6.11**.

JADUAL 6.11
ANALISIS KEUNTUNGAN/KERUGIAN TERKUMPUL
ANAK SYARIKAT BADAN BERKANUN NEGERI BAGI TAHUN KEWANGAN 2017

BIL.	BBN	KEUNTUNGAN TERKUMPUL		KERUGIAN TERKUMPUL		KEUNTUNGAN/ KERUGIAN BERSIH (RM Juta)
		BIL. ANAK SYARIKAT	JUMLAH (RM Juta)	BIL. ANAK SYARIKAT	JUMLAH (RM Juta)	
1.	PKINK	10	21.95	8	5.48	16.47
2.	YAKIN	1	10.45	2	1.15	9.30
3.	YIK	0	0	1	0.03	-0.03
4.	PPLRNK	0	0	1	3.20	-3.20
5.	PMBK	5	26.46	9	34.31	-7.85
JUMLAH		16	58.86	21	44.17	14.69

Sumber: Penyata Kewangan Anak Syarikat Tahun 2017

6.5.3. Prestasi Kewangan Pihak Berkuasa Tempatan

6.5.3.1. Bagi tahun berakhir 31 Disember 2017, secara keseluruhannya prestasi kewangan PBT telah mencatatkan penurunan surplus sejumlah RM1.76 juta atau 25.9% berbanding tahun sebelumnya di mana surplus keseluruhan PBT bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 sejumlah RM5.03 juta. Sembilan (9) PBT mencatatkan surplus manakala tiga (3) PBT mencatatkan defisit bagi tahun 2017. Prestasi kewangan Majlis Daerah Kuala Krai (MDKK) mencatatkan peningkatan surplus paling tinggi sejumlah RM1.03 juta bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 kepada surplus sejumlah RM4.87 juta bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 iaitu peningkatan sejumlah RM3.84 juta. Peningkatan ini adalah disebabkan oleh meningkatnya pendapatan daripada faedah simpanan tetap, geran dan pemberian serta kutipan denda. Kedudukan prestasi kewangan PBT bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 dan 31 Disember 2017 adalah seperti **Jadual 6.12** dan kedudukan perubahan surplus/defisit PBT bagi tahun 2016 dan 2017 adalah seperti **Jadual 6.13**.

JADUAL 6.12
KEDUDUKAN PRESTASI KEWANGAN PIHAK BERKUASA
TEMPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	PENYATA PRESTASI KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31.12.2017			PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN PADA 31.12.2017		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	SURPLUS/DEFISIT	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Majlis Daerah Pasir Mas	13.87	12.43	1.44	13.28	3.71	9.57
2.	Majlis Daerah Pasir Puteh	11.99	9.89	2.1	13.62	4.62	9
3.	Majlis Daerah Kuala Krai	11.98	7.11	4.87	9.52	1.83	7.69
4.	Majlis Daerah Machang	8.26	5.64	2.62	8.32	1.16	7.16
5.	Majlis Daerah Tumpat	11.6	11.23	0.37	8.33	3.76	4.57
6.	Majlis Daerah Bachok	6.19	6.2	-0.01	5.58	1.42	4.16
7.	Majlis Daerah Ketereh	9.97	9.92	0.05	3.93	0.73	3.2
8.	Majlis Daerah Gua Musang	12.39	9.92	2.47	7.6	4.46	3.14
9.	Majlis Daerah Jeli	3.9	3.82	0.08	3.12	0.66	2.46
10.	Majlis Daerah Dabong	2.67	2.57	0.1	2.54	0.69	1.85
11.	Majlis Daerah Tanah Merah	14.38	15.91	-1.53	4.31	3.41	0.9
12.	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	71.17	78.7	-7.53	36.8	43.48	-6.68
JUMLAH		178.37	173.34	5.03	116.95	69.93	47.02

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2017

JADUAL 6.13
KEDUDUKAN PERUBAHAN SURPLUS/DEFISIT BAGI
PIHAK BERKUASA TEMPATAN BAGI TAHUN 2016 DAN 2017

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	2017	2016	PERUBAHAN	
		SURPLUS/ DEFISIT	SURPLUS/ DEFISIT		
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Daerah Kuala Krai	4.87	1.03	3.84	372.8
2.	Majlis Daerah Pasir Puteh	2.10	0.61	1.49	244.3
3.	Majlis Daerah Machang	2.62	1.39	1.23	88.5
4.	Majlis Daerah Gua Musang	2.47	1.88	0.59	31.4
5.	Majlis Daerah Pasir Mas	1.44	1.73	-0.29	-16.8
6.	Majlis Daerah Dabong	0.1	0.28	-0.18	-64.3
7.	Majlis Daerah Jeli	0.08	0.56	-0.48	-85.7
8.	Majlis Daerah Bachok	-0.01	-0.15	0.14	-93.3
9.	Majlis Daerah Ketereh	0.05	-0.80	0.85	-106.3
10.	Majlis Daerah Tumpat	0.37	-0.72	1.09	-151.4
11.	Majlis Daerah Tanah Merah	-1.53	0.82	-2.35	-286.6
12.	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	-7.53	0.16	-7.69	-4,806.3
JUMLAH		5.03	6.79	-1.76	-25.9

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2016 dan 2017

6.5.3.2. Aset/(Liabiliti) Semasa Bersih

Pada 31 Disember 2017, aset semasa bersih bagi kesemua PBT adalah berjumlah RM47.02 juta iaitu meningkat sejumlah RM3.44 juta atau 7.9% berbanding pada 31 Disember 2016. Sembilan (9) PBT mencatatkan peningkatan dalam aset semasa bersih manakala tiga (3) PBT lagi mencatatkan pengurangan dalam aset semasa bersih pada tahun 2017 berbanding tahun sebelumnya. Satu (1) PBT mencatatkan liabiliti semasa bersih iaitu Majlis Perbandaran Kota Bharu (MPKB) disebabkan peningkatan dalam perbelanjaan terakru dan belanja hutang ragu pada tahun 2017. Kedudukan aset/(liabiliti) semasa bersih PBT pada tahun berakhir 31 Disember 2016 dan 31 Disember 2017 adalah seperti **Jadual 6.14**.

JADUAL 6.14
ASET/(LIABILITI) SEMASA BERSIH PBT
DI NEGERI KELANTAN PADA 31 DISEMBER 2016 DAN 2017

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TAHUN 2017			TAHUN 2016		
		ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
1.	Majlis Daerah Pasir Mas	13.28	3.71	9.57	10.87	2.75	8.12
2.	Majlis Daerah Pasir Puteh	13.62	4.62	9	12.47	5	7.47
3.	Majlis Daerah Kuala Krai	9.52	1.83	7.69	4.99	2	2.99
4.	Majlis Daerah Machang	8.32	1.16	7.16	5.67	1.46	4.21
5.	Majlis Daerah Tumpat	8.33	3.76	4.57	9.77	3.31	6.46
6.	Majlis Daerah Bachok	5.58	1.42	4.16	4.39	1.29	3.1

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TAHUN 2017			TAHUN 2016		
		ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET SEMASA BERSIH
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
7.	Majlis Daerah Ketereh	3.93	0.73	3.2	3.84	1.2	2.64
8.	Majlis Daerah Gua Musang	7.6	4.46	3.14	5.05	3.45	1.6
9.	Majlis Daerah Jeli	3.12	0.66	2.46	1.7	0.53	1.17
10.	Majlis Daerah Dabong	2.54	0.69	1.85	2.39	0.44	1.95
11.	Majlis Daerah Tanah Merah	4.31	3.41	0.9	6.82	3.26	3.56
12.	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	36.8	43.48	-6.68	33.92	33.61	0.31
JUMLAH		116.95	69.93	47.02	101.88	58.3	43.58

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2016 dan 2017

6.5.3.3. Hasil Cukai Taksiran dan Tunggakan Hasil Taksiran

- a. Cukai taksiran adalah cukai tahunan yang dikenakan terhadap harta pegangan di bawah kawasan pentadbiran PBT mengikut Akta Kerajaan Tempatan 1976. Cukai taksiran adalah merupakan penyumbang utama kepada pendapatan PBT. Cukai taksiran dikenakan ke atas pegangan seperti rumah kediaman, harta perdagangan (kedai, kilang, hotel dan sebagainya), harta industri (kilang, pelabuhan dan sebagainya) dan tanah. Sehingga akhir tahun 2017, sejumlah RM61.55 juta cukai taksiran telah diiktiraf oleh 12 PBT Negeri Kelantan. Hasil cukai taksiran tahun 2017 meningkat sejumlah RM4.49 juta atau 7.9% berbanding hasil cukai taksiran pada tahun 2016. Hasil cukai taksiran PBT bagi tahun 2016 dan 2017 adalah seperti **Jadual 6.15**

JADUAL 6.15
HASIL CUKAI TAKSIRAN PIHAK BERKUASA
TEMPATAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN 2016 DAN 2017

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Daerah Gua Musang	5.01	3.61	1.4	38.8
2.	Majlis Daerah Bachok	1.13	0.92	0.21	22.8
3.	Majlis Daerah Jeli	1	0.82	0.18	22.0
4.	Majlis Daerah Ketereh	2.54	2.19	0.35	16.0
5.	Majlis Daerah Pasir Mas	2.44	2.23	0.21	9.4
6.	Majlis Daerah Tumpat	2.94	2.69	0.25	9.3
7.	Majlis Daerah Pasir Puteh	3.13	2.9	0.23	7.9
8.	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	35.86	34.15	1.71	5.0
9.	Majlis Daerah Tanah Merah	2.94	2.92	0.02	0.7
10.	Majlis Daerah Dabong	1.06	1.05	0.01	1.0
11.	Majlis Daerah Machang	1.12	1.13	-0.01	-0.9
12.	Majlis Daerah Kuala Krai	2.38	2.45	-0.07	-2.9
JUMLAH		61.55	57.06	4.49	7.3

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2016 dan 2017

- b. Penyata Kewangan bagi 12 PBT menunjukkan tunggakan hasil cukai taksiran pada tahun 2017 berjumlah RM45.5 juta iaitu penurunan sejumlah RM13.53 juta berbanding tahun sebelumnya. Analisis terhadap tunggakan hasil cukai taksiran mendapati lima (5) PBT telah mencatatkan penurunan tunggakan hasil cukai taksiran pada tahun 2017 berbanding tahun sebelumnya. Antara sebab penurunan tunggakan hasil cukai taksiran ialah penghapusan penghutang yang melebihi tempoh enam (6) tahun serta kejayaan PBT dalam usaha mengutip tunggakan daripada semua penghutang Majlis. Kedudukan terperinci tunggakan hasil cukai taksiran bagi tahun 2016 dan 2017 adalah seperti **Jadual 6.16**.

JADUAL 6.16
TUNGGAKAN HASIL CUKAI TAKSIRAN PIHAK BERKUASA
TEMPATAN NEGERI KELANTAN BAGI TAHUN 2016 DAN 2017

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	2017 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	PERUBAHAN	
				(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Daerah Gua Musang	1.84	1.40	0.44	31.4
2.	Majlis Daerah Ketereh	2.44	1.88	0.56	29.8
3.	Majlis Daerah Bachok	2.46	2.17	0.29	13.4
4.	Majlis Daerah Pasir Puteh	5.68	5.07	0.61	12.0
5.	Majlis Daerah Machang	4.95	4.79	0.16	3.3
6.	Majlis Daerah Pasir Mas	4.29	4.21	0.08	1.9
7.	Majlis Daerah Jeli	0.13	0.12	0.01	8.3
8.	Majlis Daerah Kuala Krai	2.92	3.09	-0.17	-5.5
9.	Majlis Daerah Dabong	0.86	0.99	-0.13	-13.1
10.	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	16.44	26.01	-9.57	-36.8
11.	Majlis Daerah Tumpat	2.15	3.55	-1.4	-39.4
12.	Majlis Daerah Tanah Merah	1.34	5.75	-4.41	-76.7
JUMLAH		45.5	59.03	-13.53	-22.9

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2017

6.5.3.4. Tunggakan Cukai Taksiran Berbanding Jumlah Pendapatan

Berdasarkan penyata kewangan bagi tahun 2017, jumlah pendapatan bagi 12 PBT adalah RM178.37 juta. Manakala, tunggakan cukai taksiran adalah berjumlah RM45.5 juta. Terdapat lima (5) PBT yang mempunyai tunggakan cukai taksiran melebihi 25% daripada pendapatan tahunan. Peningkatan tunggakan cukai taksiran perlu diambil tindakan serius untuk mengukuhkan lagi kedudukan kewangan semasa Pihak Berkuasa Tempatan yang berkenaan. Analisis tunggakan cukai taksiran berbanding pendapatan bagi tahun 2017 adalah seperti **Jadual 6.17**.

JADUAL 6.17
PERATUS TUNGGAKAN BERBANDING
PENDAPATAN CUKAI TAKSIRAN BAGI TAHUN 2017

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TUNGGAKAN	PENDAPATAN	TUNGGAKAN BERBANDING PENDAPATAN
		(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Majlis Daerah Machang	4.95	8.26	59.9
2.	Majlis Daerah Pasir Puteh	5.68	11.99	47.4
3.	Majlis Daerah Bachok	2.46	6.19	39.7
4.	Majlis Daerah Dabong	0.86	2.67	32.2
5.	Majlis Daerah Pasir Mas	4.29	13.87	30.9
6.	Majlis Daerah Ketereh	2.44	9.97	24.5
7.	Majlis Daerah Kuala Krai	2.92	11.98	24.4
8.	Majlis Perbandaran Kota Bharu-BRI	16.44	71.17	23.1
9.	Majlis Daerah Tumpat	2.15	11.6	18.5
10.	Majlis Daerah Gua Musang	1.84	12.39	14.9
11.	Majlis Daerah Tanah Merah	1.34	14.38	9.3
12.	Majlis Daerah Jeli	0.13	3.9	3.3
JUMLAH		45.5	178.37	25.5

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2017

6.6. RUMUSAN DAN SYOR AUDIT

6.6.1. Rumusan keseluruhan bagi penyerahan, pengesahan, pembentangan Penyata Kewangan dan prestasi kewangan Agensi Negeri adalah memuaskan di mana:

- i. 19 Agensi telah mengemukakan Penyata Kewangan tahun 2017 sebelum atau pada 30 April 2018, manakala tiga (3) agensi sebelum 30 Jun 2017; dan
- ii. semua 22 penyata kewangan tahun 2016 yang telah disahkan oleh Ketua Audit Negara telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Kelantan.

6.6.2. Kedudukan kewangan Badan-badan Berkanun Negeri bagi tahun 2017 adalah memuaskan seperti berikut:

- i. surplus pendapatan terkumpul meningkat sejumlah RM39.50 juta atau 8.6%;
- ii. aset meningkat sejumlah RM48.83 juta atau 3.2%;
- iii. aset semasa bersih meningkat sejumlah RM9.22 juta atau 4.2%;
- iv. surplus pendapatan tahun semasa atau keuntungan tahun semasa meningkat sejumlah RM6.24 juta atau 24.5%;

- v. jumlah liabiliti meningkat 1.2% daripada RM631.70 juta kepada RM639.26 juta; dan
- vi. sebanyak 16 anak syarikat BBN memperoleh keuntungan terkumpul berjumlah RM58.86 juta manakala 21 anak syarikat mengalami kerugian terkumpul berjumlah RM44.17 juta.

6.6.3. Kedudukan kewangan Pihak Berkuasa Tempatan bagi tahun 2017 adalah berdasarkan prestasi 12 PBT seperti berikut:

- i. surplus tahun semasa menurun menjadi RM5.03 juta iaitu penurunan 25.9%;
- ii. aset semasa bersih tahun semasa meningkat kepada RM47.02 juta atau 7.9%;
- iii. hasil Cukai Taksiran meningkat daripada RM57.06 juta kepada RM61.55 juta atau peningkatan sebanyak 7.9%; dan
- iv. tunggakan Cukai Taksiran menurun kepada RM45.5 juta atau 25.5%.

6.6.4. Bagi meningkatkan lagi tahap penyediaan penyata kewangan dan kedudukan prestasi kewangan Agensi, pihak Audit mengesyorkan Agensi berkenaan mengambil tindakan penambahbaikan seperti berikut:

- i. Ketua Eksekutif/Pengurus Besar BBN perlu memastikan Penyata Kewangan diserahkan pada atau sebelum 30 April setiap tahun selaras dengan keputusan Mesyuarat Perhubungan Antara Kerajaan Persekutuan dan Kerajaan Negeri Bil. 1 Tahun 2009 dan Arahan Pentadbiran Setiausaha Kerajaan Negeri Bilangan 1 Tahun 2009;
- ii. Ketua Eksekutif/Pengurus Besar BBN perlu bertindak proaktif dan tegas dalam melaksanakan program dan aktiviti Agensi yang dapat menjana pendapatan BBN;
- iii. Ketua Eksekutif/Pengurus Besar BBN perlu mengambil tindakan tegas terhadap tunggakan hutang daripada penghutang dan juga daripada anak syarikat BBN supaya dapat mengukuhkan kedudukan tunai;
- iv. bagi anak syarikat BBN yang mengalami kerugian berterusan, Lembaga Pengarah hendaklah mengkaji semula kedudukan syarikat berkenaan sama ada untuk meneruskan operasi atau sebaliknya. Anak syarikat BBN hendaklah mengamalkan tadbir urus yang baik;
- v. bagi BBN yang kecil dan belum mewujudkan Unit Audit Dalam, pengauditan berkala oleh Unit Audit Dalam, Pejabat Menteri Besar dan SUK hendaklah

dilaksanakan untuk penambahbaikan pengurusan kewangan Agensi secara berterusan;

- vi. peraturan kewangan dan perakaunan hendaklah disediakan oleh BBN mengikut kesesuaian BBN dengan kelulusan daripada Lembaga Pengarah dan Pejabat Perbendaharaan Negeri;
- vii. PBT hendaklah menimbang langkah yang berkesan dan mengambil tindakan proaktif untuk memungut hasil bagi mengurangkan trend tunggakan cukai taksiran. Antaranya adalah dengan mengadakan kempen dan cabutan bagi memberi galakan kepada pembayar cukai, menjalankan penguatkuasaan mengikut zon/kawasan berdasarkan undang-undang sedia ada dan mengadakan kerjasama dengan Pejabat Tanah; dan
- viii. PBT hendaklah mengawal perbelanjaan dengan memastikan perbelanjaan dilaksanakan mengikut keperluan dan kedudukan aliran tunai.

BAHAGIAN V
PEMBENTANGAN LAPORAN
KETUA AUDIT NEGARA DAN
MESYUARAT JAWATANKUASA
KIRA-KIRA WANG AWAM
NEGERI

BAHAGIAN V

PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

7. PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA MENGENAI PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI DAN AKTIVITI JABATAN/AGENSI SERTA PENGURUSAN SYARIKAT KERAJAAN

Mengikut Seksyen 16(2) Akta Tatacara Kewangan 1957, Laporan Ketua Audit Negara hendaklah dibentangkan dalam Dewan Undangan Negeri. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Pengurusan Aktiviti Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2016 Siri 1 telah dibentangkan dalam Dewan Undangan Negeri Kelantan pada 20 November 2017. Manakala Laporan Ketua Audit Negara mengenai Pengurusan Aktiviti Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Kelantan Tahun 2016 Siri 2 dan Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2016 mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri Kelantan Tahun 2016 telah dibentangkan dalam Dewan Undangan Negeri Kelantan pada 24 Julai 2018.

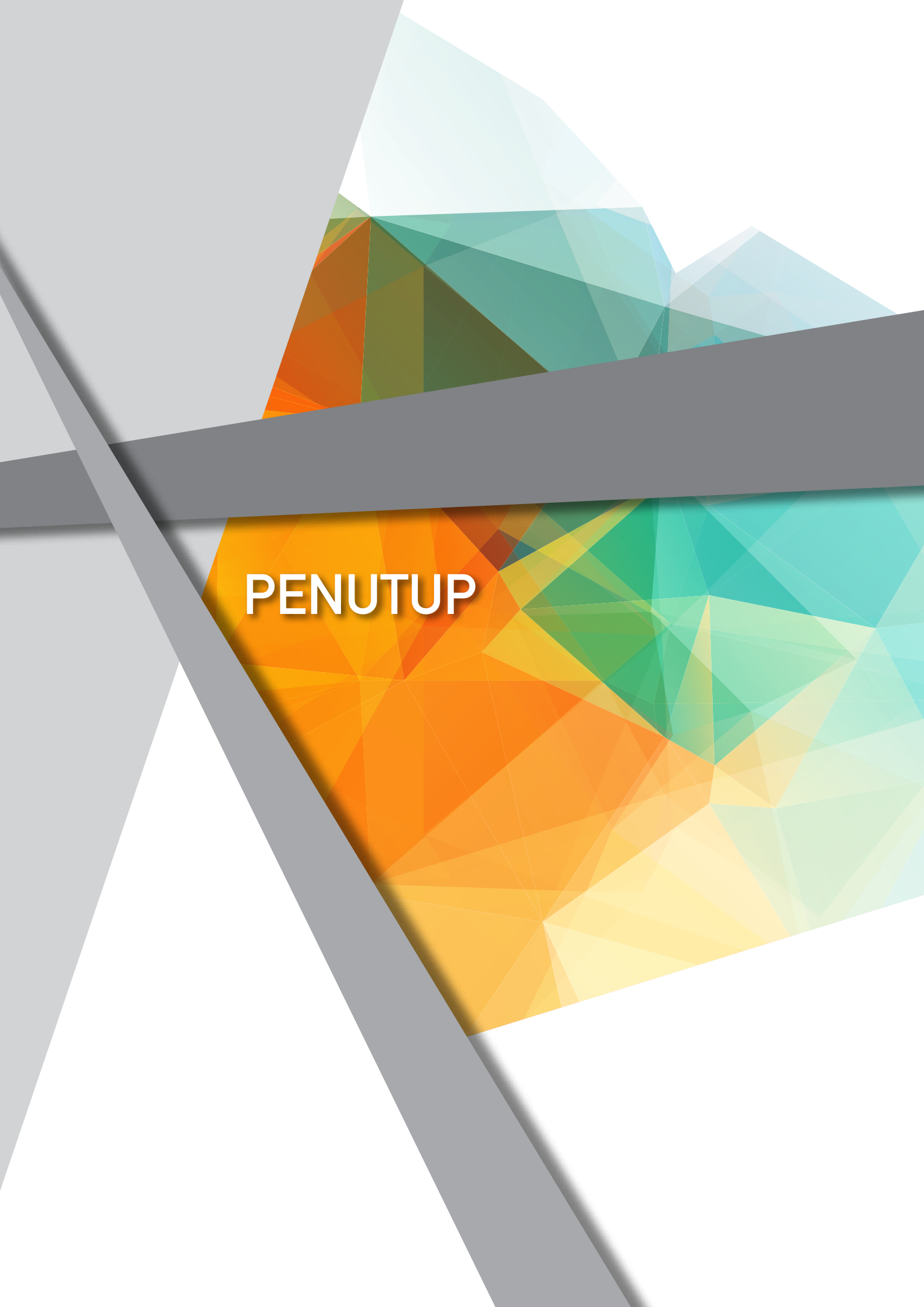
8. MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

Jawatankuasa Kira-kira Wang Awam Negeri Kelantan (Jawatankuasa) telah memeriksa Laporan Ketua Audit Negara bagi Tahun 2014 Siri 1 dan Siri 3 serta Tahun 2015 Siri 1 dan Siri 2. Sehingga 30 Jun 2018, Laporan Jawatankuasa terhadap Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2012, 2013, 2014 dan Tahun 2015 telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri pada 20 November 2017. Jawatankuasa telah bersidang sebanyak enam (6) kali bagi membincangkan Laporan Ketua Audit Negara bagi Tahun 2014 Siri 1 dan Siri 3 serta Tahun 2015 Siri 1 dan Siri 2. Jawatankuasa juga telah memanggil Ketua Jabatan/Agensi/Syarikat yang berkaitan bagi mendapatkan penjelasan selaras dengan peranan Jawatankuasa untuk memastikan wujudnya Akauntabiliti Awam. Jawatankuasa hendaklah lebih kerap bermesyuarat untuk membincangkan Laporan Ketua Audit Negara dan membuat lawatan ke tapak projek dan syarikat Kerajaan Negeri, mengkaji isu lama Laporan Ketua Audit Negara yang belum selesai dan memastikan syor Jawatankuasa diambil tindakan oleh Ketua Jabatan/Agensi/Syarikat Kerajaan Negeri. Perkara yang dibincangkan oleh Jawatankuasa sehingga 30 Jun 2018 adalah seperti **Jadual 8.1**.

JADUAL 8.1
MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA
WANG AWAM NEGERI SEHINGGA 30 JUN 2018

TARIKH	PERKARA	AGENSI
21 Ogos 2017	Mesyuarat Jawatankuasa PAC Bil.2/2017	
28 Ogos 2017	Sesi Pendengaran Jawatankuasa Kira-Kira (PAC) Kerajaan Kelantan Bersama Majlis Daerah Ketereh Perbandaran Islam dan Kelantan Gold Trade Sdn. Bhd.	- Majlis Daerah Ketereh Perbandaran Islam - Kelantan Gold Trade Sdn. Bhd.
07 Februari 2018	Perbincangan Ahli Jawatankuasa Kira-Kira (PAC) Kerajaan Kelantan Memperkenalkan Setiausaha Dewan Negeri yang baru iaitu En. Nik Khairul Anuar Bin Nik Yusoff	
08 Februari 2018	Mesyuarat Jawatankuasa PAC Bil.1/2018	
26 Februari 2018	Sesi Pendengaran Berkaitan Dengan LKAN Siri 1 dan Siri 3 Tahun 2014 dan LKAN Siri 1 dan Siri 2 Tahun 2015 Bersama Jabatan/Agensi seperti berikut: - Jabatan Perhutanan Negeri Kelantan (JPNK) - Majlis Agama Islam dan Adat Istiadat Melayu Kelantan (MAIK) - Air Kelantan Sdn. Bhd. (AKSB) - Jabatan Air Negeri Kelantan (JANK)	- JPNK - MAIK - AKSB - JANK
27 Februari 2018	Lawatan Pemeriksaan Jawatankuasa Kira-Kira (PAC) Kerajaan Kelantan Ke Majlis Daerah Tanah Merah Lawatan Pemeriksaan Pengurusan Sisa Pepejal di Jajahan Tanah Merah	MDTM

Sumber: Jabatan Audit Negara

PENUTUP

PENUTUP

Pada umumnya, tahap penyediaan dan penyerahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri adalah baik. Prestasi kewangan Kerajaan Negeri pada 31 Disember 2017 adalah memuaskan manakala bagi Badan Berkanun Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan masing-masing pada tahap baik dan memuaskan. Kemajuan fizikal pelaksanaan projek pembangunan pada tahun 2017 adalah baik, bagaimanapun prestasi perbelanjaan pembangunan pada tahap memuaskan kerana hanya membelanjakan sebanyak 52.2% daripada jumlah peruntukan yang diluluskan. Prestasi kewangan Kerajaan negeri masih boleh dimantapkan lagi dan disyorkan tindakan penambahbaikan seperti berikut:

- a. Kerajaan Negeri disarankan meneruskan usaha mengurangkan tunggakan hasil/bayaran balik pinjaman dan Pinjaman Boleh Dituntut supaya kedudukan kewangan Kerajaan Negeri berada dalam keadaan yang lebih kukuh.
- b. Ketua Jabatan/Ketua Agensi perlu mempertingkatkan penglibatan secara *hands on* dalam urusan kewangan.
- c. Jabatan/Agensi perlu mempertingkatkan keberkesanan fungsi Unit Audit Dalam (UAD). Antaranya ialah dengan memastikan anggota UAD mendapat latihan dan bimbingan yang secukupnya, perancangan audit tahunan disediakan supaya pengauditan dapat dilaksanakan mengikut keutamaan, penilaian dibuat secara objektif dan bebas bukan sahaja berkaitan dengan aspek kawalan dalaman malahan pengurusan risiko dan tadbir urus organisasi, melaporkan penemuan yang signifikan serta mengesyorkan cadangan yang memberi impak kepada organisasi.

Jabatan Audit Negara
Putrajaya

23 Oktober 2018

LAMPIRAN

**LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA
MENGENAI PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI KELANTAN
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2017**

Laporan Mengenai Penyata Kewangan

Pendapat

Saya telah mengaudit Penyata Kewangan Kerajaan Negeri 2017 yang merangkumi Penyata Kedudukan Kewangan pada 31 Disember 2017, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut, dasar dan kaedah perakaunan yang signifikan dan nota kepada penyata kewangan seperti dinyatakan pada muka surat 2 hingga 24.

Pada pendapat saya, penyata kewangan ini memberikan gambaran yang benar dan saksama mengenai kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Kelantan pada 31 Disember 2017 dan prestasi kewangan serta aliran tunai bagi tahun berakhir pada tarikh tersebut selaras dengan Akta Tatacara Kewangan 1957, Piawaian Perakaunan Kerajaan Malaysia dan *International Public Sector Accounting Standard (Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting)*.

Asas Kepada Pendapat

Saya telah melaksanakan pengauditan berdasarkan Akta Audit 1957 dan *The International Standards of Supreme Audit Institutions*. Tanggungjawab saya diuraikan selanjutnya di perenggan Tanggungjawab Juruaudit Terhadap Pengauditan Penyata Kewangan dalam laporan ini. Saya percaya bahawa bukti audit yang diperoleh adalah mencukupi dan bersesuaian untuk dijadikan asas kepada pendapat saya.

Kebebasan dan Tanggungjawab Etika Lain

Saya adalah bebas daripada Kerajaan Negeri Kelantan dan telah memenuhi tanggungjawab etika lain berdasarkan *The International Standards of Supreme Audit Institutions*.

Maklumat Lain Selain Daripada Penyata Kewangan dan Laporan Juruaudit Mengenainya

Pendapat saya terhadap penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan tidak meliputi maklumat lain selain daripada Penyata Kewangan dan Laporan Juruaudit mengenainya dan saya tidak menyatakan sebarang bentuk kesimpulan jaminan mengenainya.

Tanggungjawab Pegawai Kewangan Negeri Terhadap Penyata Kewangan

Pegawai Kewangan Negeri bertanggungjawab terhadap penyediaan penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan yang memberi gambaran benar dan saksama selaras dengan Akta Tatacara Kewangan 1957, Piawaian Perakaunan Kerajaan Malaysia dan *International Public Sector Accounting Standard (Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting)*. Pegawai Kewangan Negeri juga bertanggungjawab terhadap penetapan kawalan dalaman yang perlu bagi membolehkan penyediaan penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan adalah bebas daripada salah nyata yang ketara sama ada disebabkan fraud atau kesilapan.

Semasa penyediaan penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan, Pegawai Kewangan Negeri bertanggungjawab untuk menilai keupayaan Kerajaan Negeri Kelantan untuk beroperasi sebagai satu usaha berterusan, mendedahkannya jika berkaitan serta menggunakannya sebagai asas perakaunan.

Tanggungjawab Juruaudit Terhadap Pengauditan Penyata Kewangan

Objektif saya adalah untuk memperoleh keyakinan yang munasabah sama ada penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan secara keseluruhannya adalah bebas daripada salah nyata yang ketara, sama ada disebabkan fraud atau kesilapan, dan mengeluarkan Laporan Juruaudit yang merangkumi pendapat saya. Jaminan yang munasabah adalah satu tahap jaminan yang tinggi, tetapi bukan satu jaminan bahawa audit yang dijalankan mengikut *The International Standards of Supreme Audit Institutions* akan sentiasa mengesan salah nyata yang ketara apabila ia wujud. Salah nyata boleh wujud daripada fraud atau kesilapan dan dianggap ketara sama ada secara individu atau agregat sekiranya boleh dijangkakan dengan munasabah untuk mempengaruhi keputusan ekonomi yang dibuat oleh pengguna berdasarkan penyata kewangan ini.

Sebagai sebahagian daripada pengauditan mengikut *The International Standards of Supreme Audit Institutions*, saya menggunakan pertimbangan profesional dan mengekalkan keraguan profesional sepanjang pengauditan. Saya juga:

- a. Menenal pasti dan menilai risiko salah nyata ketara dalam penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan, sama ada disebabkan fraud atau kesilapan, merangka dan melaksanakan prosedur audit yang responsif terhadap risiko berkenaan serta

mendapatkan bukti audit yang mencukupi dan bersesuaian untuk memberikan asas kepada pendapat saya. Risiko untuk tidak mengesan salah nyata ketara akibat daripada fraud adalah lebih tinggi daripada kesilapan, kerana fraud mungkin melibatkan pakatan, pemalsuan, ketinggalan yang disengajakan, representasi yang salah, atau mengatasi kawalan dalaman.

- b. Memahami kawalan dalaman yang relevan untuk merangka prosedur audit yang bersesuaian tetapi bukan untuk menyatakan pendapat mengenai keberkesanan kawalan dalaman Kerajaan Negeri Kelantan.
- c. Menilai kesesuaian dasar perakaunan yang diguna pakai, kemunasabahan anggaran perakaunan dan pendedahan yang berkaitan oleh Pegawai Kewangan Negeri.
- d. Membuat kesimpulan terhadap kesesuaian penggunaan asas perakaunan untuk usaha berterusan oleh Pegawai Kewangan Negeri dan berdasarkan bukti audit yang diperoleh, sama ada wujudnya ketidakpastian ketara yang berkaitan dengan peristiwa atau keadaan yang mungkin menimbulkan keraguan yang signifikan terhadap keupayaan Kerajaan Negeri Kelantan sebagai satu usaha berterusan. Jika saya membuat kesimpulan bahawa ketidakpastian ketara wujud, saya perlu melaporkan dalam Laporan Juruaudit terhadap pendedahan yang berkaitan dalam penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan atau, jika pendedahan tersebut tidak mencukupi, pendapat saya akan diubah. Kesimpulan saya dibuat berdasarkan bukti audit yang diperoleh sehingga tarikh Laporan Juruaudit.
- e. Menilai sama ada keseluruhan persembahan termasuk pendedahan penyata kewangan Kerajaan Negeri Kelantan memberi gambaran yang saksama.

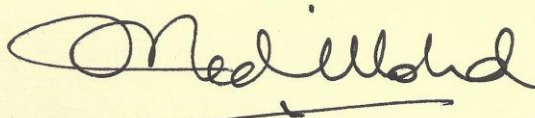
Saya telah berkomunikasi dengan Pegawai Kewangan Negeri, antaranya mengenai skop dan tempoh pengauditan yang dirancang serta penemuan audit yang signifikan termasuk kelemahan kawalan dalaman yang dikenal pasti semasa pengauditan.

Laporan Mengenai Keperluan Perundangan dan Peraturan Lain

Berdasarkan keperluan Akta Tatacara Kewangan 1957, saya juga melaporkan bahawa pada pendapat saya, rekod perakaunan dan rekod lain yang dikehendaki Akta untuk disimpan oleh Kerajaan Negeri Kelantan telah disimpan dengan sempurna menurut peruntukan Akta.

Hal-hal Lain

Laporan ini diangkat untuk perkenan Duli Yang Maha Mulia Seri Paduka Baginda Yang Di-Pertuan Agong dan Kebawah Duli Yang Maha Mulia Sultan Kelantan dan bukan untuk tujuan lain. Saya tidak bertanggungjawab terhadap pihak lain bagi kandungan laporan ini.

(TAN SRI DR. MADINAH BINTI MOHAMAD)
KETUA AUDIT NEGARA
MALAYSIA

PUTRAJAYA

21 JUN 2018

PERNYATAAN PEGAWAI KEWANGAN NEGERI
DAN BENDAHARI NEGERI

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Kelantan dan Nota kepada Penyata Kewangan disediakan :

- (a) mengikut kehendak Seksyen 16(1) Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61], Piawaian Perakaunan Kerajaan dan *International Public Sector Accounting Standard - Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting*; dan
- (b) dengan menyatukan maklumat kewangan daripada semua Jabatan Kerajaan Negeri Kelantan.

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang mengandungi Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan dan Penyata Akaun Memorandum berserta Nota kepada Penyata Kewangan menunjukkan kedudukan yang benar dan saksama pada 31 Disember 2017.

Pada masa pernyataan ini ditandatangani, mengikut sebaik-baik pengetahuan kami, tidak wujud apa-apa keadaan yang boleh menjejaskan ketepatan dan kesahihan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri 2017.

DATO' HAJI NIK KAZIM BIN HAJI NIK YUSOFF, S.P.S.K, D.P.S.K (Kelantan)
Pegawai Kewangan Negeri Kelantan
18 Januari 2018

ROSLAN BIN YAHYA
Bendahari Negeri Kelantan
18 Januari 2018

PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN
pada 31 Disember 2017

	Nota	2017 RM	2016 RM
WANG AWAM			
WANG TUNAI	3	58,745,552	20,289,207
PELABURAN	4	3,978,500	3,978,500
		<u>62,724,052</u>	<u>24,267,707</u>
DIPEGANG BAGI:			
KUMPULANWANG DISATUKAN			
AKAUN HASIL DISATUKAN	5	(716,769,764)	(755,592,553)
AKAUN PINJAMAN DISATUKAN	6	24,510,703	38,508,116
AKAUN AMANAH DISATUKAN	7	754,983,113	741,352,144
		<u>62,724,052</u>	<u>24,267,707</u>

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

LAMPIRAN IV

PENYATA PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN WANG TUNAI bagi tahun berakhir 31 Disember 2017

		<u>2017</u>		<u>2016</u>	
	<u>Nota</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>
TERIMAAN					
Hasil	5				
Hasil Cukai		96,892,708		107,161,498	
Hasil Bukan Cukai		329,707,894		218,165,695	
Terimaan Bukan Hasil		<u>154,727,466</u>	581,328,068	<u>171,877,489</u>	497,204,683
Pinjaman	6				
Dalam Negeri		<u>27,331,440</u>	27,331,440	<u>45,437,059</u>	45,437,059
Terimaan Modal	7				
Pelbagai Terimaan Modal		43,597,000		28,597,000	
Jualan Instrumen Kewangan		<u>0.00</u>	43,597,000	<u>4,250,000</u>	32,847,000
Terimaan Lain	3, 7				
Terimaan Amanah		<u>113,186,211</u>	113,186,211	<u>102,044,062</u>	102,044,062
Jumlah Terimaan			<u><u>765,442,719</u></u>		<u><u>677,532,804</u></u>

PENYATA PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN WANG TUNAI (sambungan)
bagi tahun berakhir 31 Disember 2017

		<u>2017</u>		<u>2016</u>	
	<u>Nota</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>
BAYARAN					
Perbelanjaan Mengurus	5				
Emolumen		176,133,796		172,982,124	
Perkhidmatan dan Bekalan		111,678,806		116,629,295	
Aset		10,342,244		14,396,796	
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap *		239,827,180		221,923,745	
Perbelanjaan Lain		<u>481,676</u>	538,463,702	<u>804,400</u>	526,736,360
 Perbelanjaan Pembangunan	7				
Langsung		140,152,242		131,148,891	
Pinjaman		<u>6,776,200</u>	146,928,442	<u>16,062,400</u>	147,211,291
 Perbelanjaan Modal					
Pembelian Instrumen Kewangan	4	<u>0.00</u>	0.00	<u>0.00</u>	0.00
 Pinjaman					
Dalam Negeri	6	<u>41,594,230</u>	41,594,230	<u>34,474,040</u>	34,474,040
 Bayaran Lain					
Akaun Amanah	3, 7	<u>0.00</u>	0.00	<u>0.00</u>	0.00
Jumlah Bayaran			<u>726,986,374</u>		<u>708,421,691</u>
 Tambahan / (Kurangan) Wang Tunai			38,456,345		(30,888,887)
 Wang Tunai Pada 1 Januari			20,289,207		51,178,094
 WANG TUNAI PADA 31 DISEMBER			<u><u>58,745,552</u></u>		<u><u>20,289,207</u></u>

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

* Tidak termasuk bayaran balik pinjaman

PENYATA PRESTASI KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2017

	<i>Nota</i>	<i>2017</i>		<i>2016</i>
		<i>Anggaran</i>	<i>Sebenar</i>	<i>Sebenar</i>
		<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>
HASIL	5	636,977,180	581,328,068	497,204,683
<i>Tolak:</i>				
Belanja Mengurus	5	696,326,979	542,505,279	530,678,763
LEBIHAN/(KURANGAN) HASIL		(59,349,799)	38,822,789	(33,474,080)
<i>Tolak:</i>				
Belanja Pembangunan	7	281,613,120	146,928,442	147,211,291
LEBIHAN / (KURANGAN) KESELURUHAN		(340,962,919)	(108,105,653)	(180,685,371)
KURANGAN DIBIAYAI OLEH:				
Pinjaman	6		(10,221,213)	14,905,422
Terimaan Balik Pinjaman dan Pelbagai Terimaan	7		43,597,000	28,597,000
Perubahan Tunai, Pelaburan dan Amanah			74,729,866	137,182,949
JUMLAH PEMBIAYAAN			108,105,653	180,685,371

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

PENYATA AKAUN MEMORANDUM
pada 31 Disember 2017

		<u>2017</u>	<u>2016</u>
	<u>Nota</u>	<u>RM</u>	<u>RM</u>
MEMORANDUM ASET			
Pinjaman Boleh Dituntut	8	1,050,938,731	1,025,641,113
Pelaburan	8	7,156,262	7,348,368
MEMORANDUM LIABILITY			
Hutang Awam	9	1,421,419,925	1,396,361,759

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2017

DASAR DAN KAEDAH PERAKAUNAN YANG SIGNIFIKAN

1. DASAR DAN PRINSIP PERAKAUNAN

Dasar dan prinsip perakaunan diguna secara konsisten dalam penyediaan penyata kewangan kecuali dinyatakan sebaliknya.

- a) Dasar perakaunan adalah tertakluk kepada undang-undang dan peraturan yang berkaitan dengan pengurusan perakaunan dan kewangan Kerajaan Negeri.
- b) Perakaunan Kerajaan Negeri adalah berasaskan Kumpulanwang Disatukan selaras dengan:
 - i) Perkara 97 Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan bahawa segala hasil yang diterima kecuali Zakat, Fitrah, dan Baitulmal atau lain-lain hasil Agama Islam seumpamanya, dikumpulkan menjadi satu kumpulanwang.
 - ii) Perkara 104 Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan bahawa tiada wang boleh dikeluarkan dari Kumpulanwang Disatukan melainkan diperuntukkan atau dibenarkan dengan cara lain oleh Dewan Undangan Negeri, kecuali untuk perbelanjaan tanggungan tertentu.
 - iii) Seksyen 7 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61] memperuntukkan Kumpulanwang Disatukan dibahagi kepada Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan.
- c) Kerajaan Negeri mengamalkan asas perakaunan tunai ubahsuai. Semua urus niaga bayaran dan terimaan diakaunkan apabila bayaran dibuat dan terimaan diperoleh dengan pengubahsuaian seperti berikut:
 - i) Bayaran bagi kerja yang telah dijalankan, bekalan dan perkhidmatan yang telah diterima sehingga 31 Disember tahun kewangan semasa boleh dibayar dalam bulan Januari tahun berikutnya dan dikenakan kepada peruntukan tahun kewangan semasa.
 - ii) Terimaan wang tunai yang belum dibankkan dan wang tunai dalam bank yang belum diambilkira dalam buku tunai pejabat perakaunan pada 31 Disember tahun kewangan semasa merupakan wang tunai dalam perjalanan dan diakaunkan sebagai hasil tahun kewangan semasa.
 - iii) Mengakaun urus niaga bukan tunai tertentu seperti pindahan peruntukan daripada Akaun Hasil Disatukan ke Akaun Amanah Disatukan, Untung Rugi Pelaburan, Hapuskira Pinjaman Amanah, Penukaran Pinjaman Kepada Ekuiti dan seumpamanya.
- d) Entiti perakaunan terdiri daripada semua Jabatan Kerajaan Negeri.
- e) Tahun kewangan sebagaimana yang telah ditetapkan di bawah Seksyen 3 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61] adalah satu tempoh dua belas bulan yang berakhir pada 31 Disember setiap tahun.
- f) Mata wang yang digunakan dalam penyata kewangan ini adalah Ringgit Malaysia (RM). Urus niaga yang melibatkan mata wang asing telah ditukar kepada nilai setara RM berdasarkan kadar pertukaran Bank Negara Malaysia mengikut polisi yang ditetapkan.
- g) Penyata Kewangan disediakan mengikut asas yang sama dengan Anggaran Perbelanjaan bagi membolehkan perbandingan dibuat.
- h) Apabila berlaku perubahan ke atas persembahan atau klasifikasi butiran, angka perbandingan telah dinyatakan semula kecuali dinyatakan sebaliknya.
- i) Amaun telah dikenakan kepada Ringgit Malaysia (RM) yang terdekat yang mungkin memberi kesan perbezaan RM1 bagi beberapa butiran yang dinyatakan di antara Penyata Kewangan dengan Nota Kepada Penyata Kewangan.

2. PERSEMBAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

Persembahan Penyata Kewangan dan nota yang disertakan bagi tahun 2017 telah dibuat penambahbaikan bagi memudahkan pemahaman dan penganalisan.

Penyata Prestasi Kewangan adalah penyata yang menunjukkan prestasi kewangan Kerajaan Negeri secara keseluruhan.

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang disedia mengikut kehendak Seksyen 16(1) Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61], Piawaian Perakaunan Kerajaan dan *International Public Sector Accounting Standard (IPSAS) - Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting* mengandungi komponen berikut :

- a) Penyata Kedudukan Kewangan
- b) Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai
- c) Penyata Prestasi Kewangan
- d) Penyata Akaun Memorandum
- e) Nota Kepada Penyata Kewangan

3. WANG TUNAI

Wang Tunai terdiri daripada Wang Tunai Dalam Bank, Wang Tunai Dalam Perjalanan dan Wang Tunai Dalam Tangan.

Wang Tunai Dalam Bank terdiri daripada baki akaun semasa dan baki deposit di institusi kewangan. Pelaburan Deposit Dalam Negeri dalam tempoh tiga (3) bulan atau kurang berjumlah RM5,000,000 juta telah diklasifikasi sebagai Wang Tunai Dalam Bank selaras dengan para 1.2.3. *Cash Basis IPSAS*.

Wang Tunai Dalam Perjalanan menunjukkan wang tunai yang belum dibankkan dan wang tunai dalam bank yang belum diambil kira dalam buku tunai Pejabat Perbendaharaan Negeri pada akhir tahun kewangan.

Wang Tunai Dalam Tangan merupakan Panjar Wang Runcit pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut :

	2017 RM	2016 RM
Wang Tunai Dalam Bank	58,557,623	19,907,105
Wang Tunai Dalam Perjalanan	111,928	308,102
Wang Tunai Dalam Tangan	76,000	74,000
JUMLAH WANG TUNAI	58,745,552	20,289,207

4. PELABURAN

Pelaburan terdiri daripada Pelaburan Kumpulanwang Amanah dan Pelaburan Am dan dinyatakan pada nilai kos.

Pelaburan Kumpulanwang Amanah ialah pelaburan yang dibuat daripada Kumpulanwang Amanah selaras dengan arahan amanah Seksyen 9 dan suratkara amanah Seksyen 10, Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61] serta peraturan yang berkuatkuasa. Pelaburan Am adalah semua pelaburan yang dibuat daripada lebihan Kumpulanwang Disatukan selain daripada pelaburan Kumpulanwang Amanah.

Pelaburan Am juga merangkumi pelaburan daripada penukaran pinjaman kepada ekuiti pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	2017 Nilai Kos		2016 Nilai Kos	
	Pelaburan		Pelaburan	
	Kumpulanwang Pelaburan Am		Kumpulanwang Pelaburan Am	
	Amanah		Amanah	
	RM	RM	RM	RM
Saham	0.00	3,978,500	0.00	3,978,500
JUMLAH PELABURAN		3,978,500		3,978,500

5. AKAUN HASIL DISATUKAN

Akaun Hasil Disatukan mengaakun semua urus niaga terimaan hasil dan perbelanjaan mengurus Kerajaan selaras dengan Perkara 97 dan 98 Perlembagaan Persekutuan dan Seksyen 7(a) Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61].

Akaun Hasil Disatukan bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	2017			2016	
	Anggaran RM	Sebenar RM	% Anggaran	Sebenar RM	% Anggaran
BAKI PADA 1 JANUARI		(755,592,553)		(722,118,473)	
HASIL					
Hasil Cukai	179,666,520	96,892,708	53.93	107,161,498	65.55
Hasil Bukan Cukai	308,016,530	329,707,894	107.04	218,165,695	75.37
Terimaan Bukan Hasil	149,294,130	154,727,466	103.64	171,877,489	122.02
Jumlah Hasil	636,977,180	581,328,068	91.26	497,204,683	83.73
PERBELANJAAN MENGURUS					
Emolumen	198,024,126	176,133,796	88.95	172,982,124	92.03
Perkhidmatan dan Bekalan	122,717,868	111,678,806	91.00	116,629,295	90.94
Aset	14,838,737	10,342,244	69.70	14,396,796	82.89
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap**	358,565,738	228,868,757	63.83	225,866,148	64.15
Perbelanjaan-perbelanjaan lain	2,180,510	481,676	22.09	804,400	36.39
Perbelanjaan Mengurus (sebelum pindahan)	696,326,979	527,505,279	75.76	530,678,763	77.15
Pindahan Lebihan Hasil ke Kumpulanwang Pembangunan		15,000,000		0.00	0.00
Pindahan Lebihan Hasil ke Kumpulanwang Amanah Bekalan Air		0.00		0.00	0.00
Jumlah Perbelanjaan Mengurus (selepas pindahan)	696,326,979	542,505,279	77.91	530,678,763	77.15
Lebihan/(Kurangan) bagi Tahun		38,822,789		(33,474,080)	
BAKI PADA 31 DISEMBER		(716,769,764)		(755,592,553)	

Nota: (**) - Tidak termasuk pindahan ke Kumpulanwang Pembangunan.

a) Hasil

Hasil diakaunkan secara jumlah kasar ke dalam Akaun Hasil kecuali diperuntukkan sebaliknya oleh mana-mana undang-undang.

Hasil mengikut penjenisannya bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	Anggaran Asal	Anggaran Disemak	2017 Sebenar	% Anggaran	2016 Sebenar	% Anggaran
	RM	RM	RM		RM	
HASIL CUKAI						
Cukai Langsung	177,574,520	177,574,520	92,579,419	52.14	104,348,680	64.03
Cukai Langsung Lain	2,000	2,000	0.00	0.00	150	7.50
Pelbagai Cukai Tidak Langsung	2,090,000	2,090,000	4,313,289	206.38	2,812,669	535.75
<i>Jumlah Hasil Cukai</i>	<i>179,666,520</i>	<i>179,666,520</i>	<i>96,892,708</i>	<i>53.93</i>	<i>107,161,498</i>	<i>65.55</i>
HASIL BUKAN CUKAI						
Lesen Dan Permit	10,515,650	10,515,650	8,597,123	81.76	6,721,817	83.23
Perkhidmatan dan Bayaran Perkhidmatan	106,835,765	106,835,765	63,794,234	59.71	60,963,636	60.90
Perolehan daripada Jualan Barang-barang	171,149,350	171,149,350	234,354,503	136.93	135,362,083	82.54
Sewaan	567,290	567,290	532,849	93.93	488,884	94.63
Keuntungan Pembiayaan Dan Perolehan Daripada Simpanan/ Pelaburan	4,562,010	4,562,010	3,222,203	70.63	3,072,027	64.61
Denda Dan Hukuman	14,386,465	14,386,465	19,206,982	133.51	11,557,248	96.23
<i>Jumlah Hasil Bukan Cukai</i>	<i>308,016,530</i>	<i>308,016,530</i>	<i>329,707,894</i>	<i>107.04</i>	<i>218,165,695</i>	<i>75.37</i>
TERIMAAN BUKAN HASIL						
Pulangan Balik Perbelanjaan	36,814,110	36,814,110	29,225,897	79.39	30,176,260	106.33
Terimaan Daripada Agensi-Agensi Kerajaan Yang Lain	112,480,020	112,480,020	125,501,569	111.58	141,701,229	126.07
<i>Jumlah Terimaan Bukan Hasil</i>	<i>149,294,130</i>	<i>149,294,130</i>	<i>154,727,466</i>	<i>103.64</i>	<i>171,877,489</i>	<i>122.02</i>
JUMLAH HASIL	636,977,180	636,977,180	581,328,068	91.26	497,204,683	83.73

b) Perbelanjaan Mengurus

Perbelanjaan Mengurus terdiri daripada perbelanjaan bagi Maksud Tanggungan dan Bekalan seperti berikut:

- i) Emolumen, barang-barang dan perkhidmatan
- ii) Pindahan seperti caruman kepada Kumpulanwang Pembangunan dan Kumpulanwang Bekalan Air
- iii) Peruntukan kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan Berkanun dan Syarikat Milik Kerajaan melalui pemberian dan pinjaman

Perbelanjaan bagi Maksud Tanggungan adalah perbelanjaan yang dikenakan ke atas Kumpulanwang Disatukan mengikut undang-undang.

Perbelanjaan bagi Maksud Bekalan adalah perbelanjaan yang dikenakan ke atas Kumpulanwang Disatukan berdasarkan kelulusan Dewan Undangan Negeri selaras dengan Perkara 104 Perlembagaan Persekutuan.

Bagi maksud perbelanjaan yang melebihi peruntukan, suatu Anggaran Tambahan telah dibentangkan di dalam Dewan Undangan Negeri pada 11 - 12 Julai 2017 dan 20 - 22 November 2017 mengikut Peraturan (113) (1) daripada Peraturan-Peraturan dan Perintah Tetap Dewan.

Perbelanjaan Mengurus mengikut Maksud Perbelanjaan bagi tahun berakhir 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	2017			
	Anggaran Asal RM	Anggaran Dipinda RM	Sebenar RM	% Anggaran
PERBELANJAAN TANGGUNGAN				
T. 01 Peruntukan Diraja	1,939,080	1,939,080	1,939,080	100.00
T. 02 Elaun Di Bawah Perlembagaan Dan Lain-Lain Elaun	320,000	320,000	128,400	40.13
T. 03 Pengetua Dewan	160,750	166,750	164,664	98.75
T. 04 Suruhanjaya Perkhidmatan Negeri	501,210	537,210	451,936	84.13
T. 05 Pampasan Pekerja	10	10	0.00	0.00
T. 06 Bayaran Atas Kira-Kira Hutang Kerajaan	6,996,750	6,996,750	4,041,577	57.76
T. 07 Majlis Perajaan Negeri dan Majlis Penasihat Raja	565,000	559,000	475,007	84.97
T. 08 Bayaran Pelbagai	10	10	0.00	0.00
T. 09 Perbendaharaan Negeri Kelantan	11,000,010	11,000,010	8,947,767	81.34
Jumlah Perbelanjaan Tanggungan	21,482,820	21,518,820	16,148,432	75.04

PERBELANJAAN BEKALAN

B. 01 Pejabat Sultan	24,206,000	28,016,000	27,247,694	97.26
B. 02 Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan	50,928,170	51,546,170	41,461,031	80.43
B. 03 Dewan Undangan Negeri	14,893,700	14,562,900	13,219,434	90.77
B. 04 Perkhidmatan Serbanika	72,745,070	77,457,870	71,594,337	92.43
B. 05 Pejabat Pengarah Tanah Dan Galian	10,494,900	10,494,900	8,819,387	84.03
B. 06 Pejabat Tanah Dan Jajahan Bachok	5,666,640	5,666,640	4,883,744	86.18
B. 07 Pejabat Tanah Dan Jajahan Kota Bharu	9,490,620	9,490,620	8,563,668	90.23
B. 08 Pejabat Tanah Dan Jajahan Machang	4,807,400	4,863,400	4,755,983	97.79
B. 09 Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas	6,869,180	6,929,180	6,466,907	93.33
B. 10 Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Puteh	6,106,240	6,320,415	5,084,410	80.44
B. 11 Pejabat Tanah Dan Jajahan Tanah Merah	4,938,350	4,958,350	4,794,296	96.69
B. 12 Pejabat Tanah Dan Jajahan Tumpat	5,538,370	5,599,570	5,045,309	90.10
B. 13 Pejabat Tanah Dan Jajahan Kuala Krai	4,510,750	4,510,750	4,455,346	98.77
B. 14 Pejabat Tanah Dan Jajahan Gua Musang	5,030,740	5,030,740	4,438,448	88.23
B. 15 Pejabat Tanah Dan Jajahan Jeli	4,072,050	4,072,050	3,555,741	87.32
B. 16 Jabatan Perhutanan Negeri	14,966,120	16,750,524	13,157,350	78.55
B. 17 Jabatan Pengairan Dan Saliran Negeri	21,773,810	22,088,810	19,318,663	87.46
B. 18 Jabatan Pertanian Negeri	12,971,810	13,133,310	11,398,769	86.79
B. 19 Jabatan Kerja Raya Negeri	36,714,520	36,929,520	32,674,132	88.48
B. 20 Pejabat Mufti	1,896,970	1,896,970	1,730,126	91.20
B. 21 Jabatan Hal Ehwal Agama Islam	36,954,670	38,156,270	36,196,304	94.86
B. 22 Jabatan Kebajikan Masyarakat	21,804,960	22,257,600	21,953,983	98.64
B. 23 Pejabat Suruhanjaya Perkhidmatan Negeri	620,010	620,010	504,528	81.37
B. 24 Jabatan Perancang Bandar Dan Desa	3,008,790	3,008,790	2,572,278	85.49
B. 25 Pejabat Perbendaharaan Negeri	120,751,550	122,005,550	115,928,467	95.02
B. 26 Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri	8,069,880	8,069,880	7,191,462	89.11
B. 27 Pejabat Pembangunan Negeri	22,085,920	23,885,920	21,685,633	90.79
B. 28 Pejabat Tanah Dan Jajahan Kecil Lojing	570,360	570,360	446,178	78.23
B. 29 Jabatan Kehakiman Syariah Negeri	6,661,600	6,897,600	6,332,582	91.81
B. 30 Peruntukan Kepada Kumpulan Wang Terkanun	111,781,480	111,781,480	15,000,000	13.42
B. 31 Jabatan Perikanan Negeri	717,600	737,600	655,130	88.82
B. 32 Jabatan Air Negeri	5,145,130	5,145,130	4,307,449	83.72
B. 33 Jabatan Pendakwaan Syariah Negeri Kelantan	1,353,280	1,353,280	918,079	67.84

Jumlah Perbelanjaan Bekalan 658,146,640 674,808,159 526,356,848 78.00

PERBELANJAAN MENGURUS (sebelum pindahan) 679,629,460 696,326,979 527,505,279 75.76

PINDAHAN LEBIHAN HASIL KE KUMPULANWANG PEMBANGUNAN 15,000,000

PERBELANJAAN MENGURUS (selepas pindahan) 542,505,279

Perbezaan ketara di antara anggaran asal dengan anggaran dipinda dan di antara anggaran dipinda dengan perbelanjaan sebenar diterangkan di Laporan Bendahari Negeri.

Maklumat terperinci perbelanjaan mengurus dapat dirujuk di Lampiran 1 - Penyata Perbelanjaan Mengurus bagi tahun berakhir 31 Disember 2017

6. AKAUN PINJAMAN DISATUKAN

Akaun Pinjaman Disatukan menunjukkan jumlah pinjaman yang diterima oleh Kerajaan Negeri daripada Kerajaan Persekutuan di bawah kuasa Undang-Undang Negeri. Perbelanjaan daripada akaun ini adalah terdiri daripada pinjaman balik kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan-Badan Berkanun atau Syarikat Milik Kerajaan serta pindahan Kumpulanwang Pembangunan untuk tujuan perbelanjaan pembangunan.

Semua Amaun Pinjaman dipindahkan ke Kumpulanwang Pembangunan pada akhir tahun kecuali baki berjumlah RM24,510,702.97 yang merupakan pinjaman kepada Projek-Projek Bekalan Air Kelantan Sdn. Bhd. dan Projek Pembinaan Istana Negeri Kelantan (Baru) dari Kerajaan Persekutuan.

	2017 (Debit)/Kredit RM	2016 (Debit)/Kredit RM
PINJAMAN		
Dalam Negeri		
Baki pada 1 Januari	38,508,116	39,665,094
Terimaan	27,331,440	45,437,059
Bayaran	(37,552,653)	(30,531,637)
PINDAHAN		
PINDAHAN KE		
Kumpulanwang Pembangunan	(3,776,200)	(16,062,400)
BAKI AKAUN PINJAMAN DISATUKAN	24,510,703	38,508,116

7. AKAUN AMANAH DISATUKAN

Akaun Amanah Disatukan mengaun semua terimaan dan bayaran wang amanah mengikut kehendak undang-undang, akta-akta amanah, surattara amanah, arahan amanah dan perjanjian. Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada Kumpulanwang Amanah Kerajaan, Kumpulanwang Amanah Awam dan Akaun Deposit.

Bagi Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan, sebahagian besar urus niaga semasa terdiri daripada urus niaga Akaun Penyelesaian. Akaun Penyelesaian ini mengaunkan urus niaga bagi Akaun Kawalan, Akaun Kena Bayar dan akaun seumpamanya yang tidak melibatkan terimaan atau bayaran sebenar.

Akaun Amanah Disatukan pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	<i>Baki pada 01.01.2017 (Debit)/Kredit RM</i>	<i>Debit RM</i>	<i>Kredit RM</i>	<i>Baki pada 31.12.2017 (Debit)/Kredit RM</i>
KUMPULANWANG AMANAH KERAJAAN				
Kumpulanwang Pembangunan	(599,481,002)	146,928,442	47,373,200	(699,036,244)
Kumpulanwang Bekalan Air	(87,771,528)	0.00	0.00	(87,771,528)
Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan	902,634,993	506,798,521	622,171,669	1,018,008,141
<i>Jumlah Kumpulanwang Amanah Kerajaan</i>	<i>215,382,463</i>	<i>653,726,963</i>	<i>669,544,869</i>	<i>231,200,369</i>
KUMPULANWANG AMANAH AWAM				
Kumpulanwang Amanah Awam	88,045,767	14,405,141	18,425,652	92,066,278
<i>Jumlah Kumpulanwang Amanah Awam</i>	<i>88,045,767</i>	<i>14,405,141</i>	<i>18,425,652</i>	<i>92,066,278</i>
AKAUN DEPOSIT				
Deposit Am	437,923,914	157,086,889	150,879,441	431,716,467
<i>Jumlah Akaun Deposit</i>	<i>437,923,914</i>	<i>157,086,889</i>	<i>150,879,441</i>	<i>431,716,467</i>
JUMLAH AKAUN AMANAH DISATUKAN	741,352,144	825,218,992	838,849,962	754,983,113

a) Kumpulanwang Amanah Kerajaan

Kumpulanwang Amanah Kerajaan mengaun terimaan dari peruntukan Kerajaan dan bayaran bagi maksud tertentu mengikut Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61]. Kumpulanwang Amanah Kerajaan terdiri daripada Kumpulanwang Pembangunan, Kumpulanwang Amanah Bekalan Air dan Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan.

- i) Kumpulanwang Pembangunan mengaun terimaan dan bayaran pembangunan seperti yang diperuntukkan oleh Akta Kumpulanwang Pembangunan 1966 [Akta 406].

Terimaan utama bagi Kumpulanwang ini terdiri daripada Pemberian Kerajaan Persekutuan iaitu Pemberian Pertambahan Hasil dan Pemberian Berdasarkan Tahap Pembangunan Ekonomi, Infrastruktur dan Kesejahteraan Hidup, pinjaman yang diberi oleh Kerajaan Persekutuan untuk maksud pembangunan dan caruman atau pindahan dari Akaun Hasil Disatukan.

Bayaran Kumpulanwang ini adalah perbelanjaan pembangunan secara langsung atau pinjaman.

Kumpulanwang Pembangunan pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	2017 (Debit)/Kredit RM	2016 (Debit)/Kredit RM
<i>BAKI PADA 1 JANUARI</i>	(599,481,002)	(496,929,111)
TERIMAAN		
Pindahan Dari Akaun Pinjaman Disatukan	3,776,200	16,062,400
Pindahan Dari Akaun Hasil Disatukan	15,000,000	0.00
Pemberian Tahap Pembangunan, Ekonomi Dan Kesejahteraan Hidup	28,597,000	28,597,000
<i>Jumlah Terimaan</i>	47,373,200	44,659,400
BAYARAN		
Perbelanjaan Pembangunan		
Langsung	(140,152,242)	(131,148,891)
Pinjaman	(6,776,200)	(16,062,400)
<i>Jumlah Bayaran</i>	(146,928,442)	(147,211,291)
<i>Lebihan/(Kurangan)</i>	(99,555,242)	(102,551,891)
BAKI KUMPULANWANG PEMBANGUNAN PADA 31 DISEMBER	(699,036,244)	(599,481,002)

Maklumat terperinci perbelanjaan pembangunan dapat dirujuk di Lampiran 2 - Penyata Perbelanjaan Pembangunan bagi tahun berakhir 31 Disember 2017.

- ii) Sumber kewangan Kumpulanwang Amanah Bekalan Air merupakan pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan.

Kumpulanwang Amanah Bekalan Air pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	2017 (Debit)/Kredit RM	2016 (Debit)/Kredit RM
BAKI PADA 1 JANUARI		
TERIMAAN		
Pindahan Dari Akaun Hasil Disatukan		
Bekalan Air	0.00	0.00
Jumlah Terimaan	0.00	0.00
BAYARAN		
Perbelanjaan Pembangunan		
Langsung	0.00	0.00
Pinjaman	0.00	0.00
Jumlah Bayaran	0.00	0.00
Lebihan/(Kurangan)		
BAKI KUMPULANWANG AMANAH BEKALAN AIR PADA 31 DISEMBER	(87,771,528)	(87,771,528)

- iii) Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan terdiri daripada Akaun Penyelesaian, Akaun Pinjaman, Kumpulanwang Luar Jangka, Akaun Kena Bayar dan Pelbagai Kumpulanwang yang ditubuhkan melalui enakmen yang diluluskan oleh Dewan Undangan Negeri, iaitu di bawah Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61). Penubuhan Kumpulanwang ini adalah untuk membolehkan Kerajaan menyalurkan peruntukan ke satu tabung untuk sesuatu tujuan. Sebahagian dari Kumpulanwang ini pula merupakan Kumpulanwang pusingan manakala yang lain adalah bayaran langsung.

Pelbagai Kumpulanwang Amanah Kerajaan pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	2017 (Debit)/Kredit RM	2016 (Debit)/Kredit RM
AKAUN PENYELESAIAN		
Akaun Penyelesaian Cek Terbatol	6,032,512	6,856,969
Akaun Pendahuluan Daripada Kerajaan Persekutuan	364,000,000	240,000,000
Akaun Pendahuluan Daripada Perbadanan Menteri Besar	0.00	15,000,000
Jumlah Akaun Penyelesaian	370,032,512	261,856,969

AKAUN PINJAMAN

Pinjaman Perumahan ADUN
Pendahuluan Membeli Kenderaan
Pendahuluan Pembiayaan Komputer
Pendahuluan Diri Pelbagai
Pendahuluan Diri Pegawai Kerajaan

2,350,696	2,135,164
3,870,597	3,132,717
1,306,146	1,264,799
1,252,841	1,467,294
406,792	397,748
9,187,072	8,397,723

Jumlah Akaun Pinjaman

KUMPULANWANG LUAR JANGKA

Kumpulanwang Belanja Luar Jangka

6,000,000	6,000,000
6,000,000	6,000,000

Jumlah Kumpulanwang Luar Jangka

PELBAGAI KUMPULANWANG

Kumpulanwang Penyelenggaraan Jalan Negeri (KAPJN)
Kumpulanwang Simpanan Kerabat DiRaja

623,816,428	602,470,780
521,807	521,807
624,338,235	602,992,587

Jumlah Pelbagai Kumpulanwang

AKAUN KENA BAYAR

Akaun Kena Bayar

8,450,321	23,387,714
8,450,321	23,387,714

Jumlah Pelbagai Kumpulanwang

JUMLAH PELBAGAI KUMPULANWANG AMANAH KERAJAAN

1,018,008,141	902,634,993
---------------	-------------

b) Kumpulanwang Amanah Awam

Kumpulanwang Amanah Awam mengaun terimaan dan bayaran bagi maksud tertentu mengikut akta khas atau Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61]. Kumpulanwang Amanah Awam terdiri daripada Amanah Am yang diwujudkan di bawah Seksyen 9 Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61]. Sumber Kewangan Kumpulanwang ini adalah daripada sumbangan Syarikat Swasta atau orang ramai untuk tujuan tertentu.

Kumpulanwang Amanah Awam yang matan bagi setiap Kumpulanwang Amanah Awam pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

AMANAHA AWAM	2017 (Debit)/Kredit RM	2016 (Debit)/Kredit RM
Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan <i>Jumlah Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan</i>	257,359	211,670
Jabatan Pengarah Tanah Dan Galian <i>Jumlah Jabatan Pengarah Tanah Dan Galian</i>	9,417,664	8,966,666
Jabatan Perhutanan Negeri <i>Jumlah Jabatan Perhutanan Negeri</i>	68,132,383	61,397,995
Jabatan Hal Ehwal Agama Islam <i>Jumlah Jabatan Hal Ehwal Agama Islam</i>	11	11
Pejabat Perbendaharaan Negeri <i>Jumlah Pejabat Perbendaharaan Negeri</i>	10,788,985	11,986,291
Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri <i>Jumlah Jabatan Perkhidmatan Veterinar Negeri</i>	77,147	77,787
Pejabat Pembangunan Negeri <i>Jumlah Pejabat Pembangunan Negeri</i>	3,328,301	5,334,721
Jabatan Kehakiman Syariah Negeri <i>Jumlah Jabatan Kehakiman Syariah Negeri</i>	64,427	70,627
JUMLAH KUMPULAN WANG AMANAHA AWAM	92,066,278	88,045,767

c) Akaun Deposit

Akaun Deposit mengaunkan wang yang diterima khusus bagi sesuatu maksud di bawah mana-mana undang-undang atau mengikut perjanjian. Akaun Deposit terdiri daripada Deposit Am, Deposit Pengambilanbalik Tanah dan Deposit Perumahan Awam Kos Rendah.

Akaun Deposit yang matan bagi setiap kategori Deposit pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	2017 (Debit)/Kredit RM	2016 (Debit)/Kredit RM
DEPOSIT AM		
Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan		
<i>Deposit Sewa Rumah Transit Panji</i>	33,980	33,980
<i>Deposit Pejabat Setiausaha Kerajaan</i>	29,400	29,350
<i>Deposit Harga Rumah Awam Kos Rendah Gaal, Pasir Puteh</i>	33,001	33,001
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan Perumahan SUK</i>	193,018	193,018
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan Projek UPEN</i>	649,000	621,000
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan Pejabat Setiausaha Kerajaan</i>	503,250	563,771
Pejabat Pengarah Tanah Dan Galian	30,271,124	24,489,323
Pejabat Tanah Dan Jajahan Bachok	6,044,855	5,637,214
Pejabat Tanah Dan Jajahan Kota Bharu	5,927,928	10,530,399
Pejabat Tanah Dan Jajahan Machang	4,309,503	4,163,946
Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas		
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas</i>	9,609,763	7,713,490
Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Puteh		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	24,552	13,869
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Puteh</i>	6,164,231	6,300,490
Pejabat Tanah Dan Jajahan Tanah Merah	12,959,425	14,349,257
Pejabat Tanah Dan Jajahan Tumpat	2,710,625	2,669,488
Pejabat Tanah Dan Jajahan Kuala Krai	28,842,842	28,247,704
Pejabat Tanah Dan Jajahan Gua Musang	79,698,556	96,209,437
Pejabat Tanah Dan Jajahan Jeli	18,120,068	18,512,687
Jabatan Perhutanan Negeri		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	2,487	2,487
<i>Jabatan Perhutanan Negeri</i>	182,483,187	159,553,860
Jabatan Pengairan Dan Saliran Negeri		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	61,865	164,791
Jabatan Pertanian Negeri		
<i>Jabatan Pertanian Negeri</i>	500	770

	2017 (Debit)/Kredit RM	2016 (Debit)/Kredit RM
Jabatan Kerja Raya Negeri		
<i>Deposit bagi Agensi Utiliti yang terlibat dengan kerja-kerja jalan tanpa pengetahuan JKR</i>	300,000	0.00
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	2,709,505	6,673,378
<i>Jabatan Kerja Raya Negeri</i>	3,259,491	3,442,856
Pejabat Perbendaharaan Negeri		
<i>Perbendaharaan Negeri Kelantan</i>	2,500	27,900
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	55,383	181,483
Pejabat Pembangunan Negeri		
<i>Deposit Wang Jaminan Perlaksanaan</i>	560,515	1,308,939
Jabatan Kehakiman Syariah Negeri		
<i>Deposit Perintah Bersaling</i>	2,000.00	1,000.00
<i>Mahkamah Rendah Syariah Jeli</i>	0.00	0.00
<i>Mahkamah Rendah Syariah Bachok</i>	10,530	15,330
<i>Mahkamah Rendah Syariah Gua Musang</i>	4,800	6,800
<i>Mahkamah Rendah Syariah Kota Bharu</i>	58,216	134,470
<i>Mahkamah Rendah Syariah Kuala Krai</i>	41,220	43,720
<i>Mahkamah Rendah Syariah Machang</i>	25,600	24,500
<i>Mahkamah Rendah Syariah Pasir Mas</i>	6,280	9,870
<i>Mahkamah Rendah Syariah Pasir Puteh</i>	11,350	10,350
<i>Mahkamah Rendah Syariah Tanah Merah</i>	46,970	47,170
<i>Mahkamah Rendah Syariah Tumpat</i>	39,760	41,360
<i>Mahkamah Tinggi Syariah</i>	16,500	18,000
Pejabat Perikanan Negeri		
<i>Deposit Pejabat Perikanan Pasir Puteh</i>	60,000	60,000
<i>Pejabat Perikanan Bachok</i>	1,393,476	1,393,476
<i>Pejabat Perikanan Kota Bharu</i>	145,529	145,529
<i>Pejabat Perikanan Tumpat</i>	120,438	116,338
Jabatan Air Negeri Kelantan	158,852	173,411
Jumlah Deposit Am	397,702,078	393,909,213
DEPOSIT PENGAMBILAN BALIK TANAH		
<i>Pejabat Tanah Dan Galian</i>	9,400,275	14,205,635
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Bachok</i>	21,027	33,027
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Kota Bharu</i>	20,572,749	25,913,486
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Pasir Mas</i>	103,885	112,885
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Tumpat</i>	2,460,151	2,284,160
<i>Pejabat Tanah Dan Jajahan Kuala Krai</i>	1,250,000	1,250,000
Jumlah Deposit Pengambilan Balik Tanah	33,808,088	43,799,194

	2017 (Debit)/Kredit RM	2016 (Debit)/Kredit RM
DEPOSIT PERUMAHAN AWAM KOS RENDAH		
Pejabat Menteri Besar Dan Setiausaha Kerajaan		
<i>Rumah Awam Kos Rendah Padang Tembak, Pengkalan Chepa</i>	8,376	8,376
<i>Rumah Awam Kos Rendah Bachok I dan II</i>	2,052	2,052
<i>Rumah Awam Kos Rendah Bachok III</i>	2,388	2,708
<i>Rumah Awam Kos Rendah Bandar Pasir Puteh</i>	10,860	11,040
<i>Rumah Awam Kos Rendah Banggol Kulim</i>	11,848	12,064
<i>Rumah Awam Kos Rendah Batu 3 Jalan Pahi, Kuala Krai</i>	6,246	6,492
<i>Rumah Awam Kos Rendah Batu II Tanah Merah</i>	6,100	6,100
<i>Rumah Awam Kos Rendah Binjai Manis</i>	5,130	6,010
<i>Rumah Awam Kos Rendah Buluh Kubu</i>	4,839	4,839
<i>Rumah Awam Kos Rendah Chabang Empat</i>	5,980	5,980
<i>Rumah Awam Kos Rendah Cherang Ruku</i>	4,925	4,925
<i>Rumah Awam Kos Rendah Geting</i>	4,320	5,280
<i>Rumah Awam Kos Rendah Gua Musang</i>	12,720	14,000
<i>Rumah Awam Kos Rendah Jalan Joh Machang</i>	9,920	10,480
<i>Rumah Awam Kos Rendah Ju Bakar Tumpat</i>	8,800	9,120
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kampung Dangar</i>	8,123	8,283
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kampung Lati</i>	9,920	10,640
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kandis</i>	6,264	6,264
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kok Lanas</i>	4,620	5,100
<i>Rumah Awam Kos Rendah Kusial Baru</i>	9,600	9,740
<i>Rumah Awam Kos Rendah Limau Hantu</i>	5,600	5,600
<i>Rumah Awam Kos Rendah Mamat Jaya</i>	2,810	2,810
<i>Rumah Awam Kos Rendah Padang Selising</i>	4,525	4,525
<i>Rumah Awam Kos Rendah Panyit</i>	1,105	1,105
<i>Rumah Awam Kos Rendah Perupok</i>	510	2,454
<i>Rumah Awam Kos Rendah SPKA Jalan Joh</i>	3,866	3,866
<i>Rumah Awam Kos Rendah Selising</i>	6,400	6,560
<i>Rumah Awam Kos Rendah Semut Api</i>	1,002	1,642
<i>Rumah Awam Kos Rendah Sungai Durian</i>	4,920	4,920
<i>Rumah Awam Kos Rendah Temangan</i>	2,800	2,800
<i>Rumah Pangsa Kampung Sireh</i>	78	78
<i>Rumah Teres Kayu Jalan Hamzah</i>	23,895	23,895
<i>Rumah Teres Kayu Wakaf Mek Zainab</i>	5,760	5,760
<i>Jumlah Deposit Perumahan Awam Kos Rendah</i>	206,301	215,507
JUMLAH AKAUN DEPOSIT	431,716,467	437,923,914

8. MEMORANDUM ASET

Memorandum Aset menunjukkan sebahagian aset kewangan kerajaan iaitu Pinjaman Boleh Dituntut dan Pelaburan yang dikenakan kepada perbelanjaan mengurus atau pembangunan, tetapi tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

(a) Pinjaman Boleh Dituntut

Pinjaman Boleh Dituntut adalah baki pinjaman yang diberikan oleh Kerajaan Negeri kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan-Badan Berkanun, dan Syarikat Milik Kerajaan yang mana sumber-sumber ini adalah terdiri daripada Sumber Negeri dan Sumber Persekutuan yang dipinjamkan balik oleh Kerajaan Negeri kepada agensi-agensi berkenaan.

Pinjaman Boleh Dituntut pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	<i>Baki Belum Selesai pada</i>	
	<i>2017</i>	<i>2016</i>
	<i>RM</i>	<i>RM</i>
Badan-Badan Berkanun		
Sumber Negeri	13,000,000	22,431,380
Sumber Persekutuan	188,712,388	190,057,605
Pihak Berkuasa Tempatan		
Sumber Negeri	6,572,079	7,673,251
Sumber Persekutuan	7,799,767	8,177,033
Syarikat		
Sumber Persekutuan	834,854,497	797,301,845
<i>Jumlah Pinjaman Boleh Dituntut (Sumber Negeri)</i>	<i>19,572,079</i>	<i>30,104,632</i>
<i>Jumlah Pinjaman Boleh Dituntut (Sumber Persekutuan)</i>	<i>1,031,366,653</i>	<i>995,536,482</i>
JUMLAH PINJAMAN BOLEH DITUNTUT	1,050,938,731	1,025,641,113

Maklumat terperinci Pinjaman Boleh Dituntut dapat dirujuk di Lampiran 3 - Penyata Akaun Memorandum Pinjaman Boleh Dituntut pada 31 Disember 2017.

(b) Pelaburan

Pelaburan adalah pegangan ekuiti dalam syarikat dan lain-lain.

Pelaburan pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	<i>Nilai Kos</i>	
	<i>2017</i>	<i>2016</i>
	<i>RM</i>	<i>RM</i>
Pelaburan Am		
Saham	4,865,000	4,865,000
Pelaburan	2,291,262	2,483,368
JUMLAH PELABURAN	7,156,262	7,348,368

Maklumat terperinci Pelaburan dapat dirujuk di Lampiran 4 - Penyata Akaun Memorandum Pelaburan pada 31 Disember 2017.

9. MEMORANDUM LIABILITI

Memorandum Liabiliti menunjukkan sebahagian liabiliti Kerajaan iaitu Hutang Awam yang tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

(a) Hutang Awam

Hutang Awam adalah terdiri daripada baki hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan. Ini termasuklah jumlah pinjaman yang diterima untuk dipinjamkan balik kepada Pihak Berkuasa Tempatan, Badan-Badan Berkanun dan Syarikat Milik Kerajaan Negeri serta untuk membiayai perbelanjaan pembangunan dan projek Perumahan Awam Kos Rendah.

Maklumat terperinci Hutang Awam dapat dirujuk di Lampiran 5 - Penyata Akaun Memorandum Hutang Awam pada 31 Disember 2017.

Hutang Awam pada 31 Disember 2017 adalah seperti berikut:

	2017 RM	2016 RM
PINJAMAN		
Hutang Awam		
Pinjaman Projek Perbadanan Kemajuan Iktisad Negeri Kelantan	260,770,218	260,870,218
Pinjaman Projek Bekalan Air*	843,204,477	820,474,037
Pinjaman Projek Syarikat Majaari Sdn. Bhd.	30,000,000	30,000,000
Pinjaman Projek Perumahan Awam Kos Rendah	58,219,322	59,095,171
Pinjaman Projek Sektor Pelbagai	229,225,908	225,922,333
JUMLAH HUTANG AWAM	1,421,419,925	1,396,361,759

*Kerajaan Negeri Kelantan masih mengambil kira amaun berjumlah RM554.52 juta sebagai baki hutang belum selesai sehingga perjanjian novasi di antara Kerajaan Persekutuan dan Pengurusan Aset Air Berhad (PAAB) dimuktamadkan walaupun semua *Conditions Precedent* di perjanjian utama telah dipatuhi sepenuhnya pada 12 Oktober 2016.

10. AKAUN BELUM TERIMA

Akaun Belum Terima pada 31 Disember 2017 adalah berjumlah RM107,361,738.80. Daripada jumlah tersebut sebanyak RM62,866,434.46 adalah daripada Denda Cukai Tanah.

PNMB

DICETAK OLEH
PERCETAKAN NASIONAL MALAYSIA BERHAD
KUALA LUMPUR, 2018
www.printnasional.com.my
email: cservice@printnasional.com.my
Tel.: 03-92366895 Faks: 03-92224773

